

Význam strategických dokumentů pro rozvoj malých obcí

Diplomová práce

Studijní program: N6202 – Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T086 – Regionální studia

Autor práce: **Bc. Lukáš Stavěl**

Vedoucí práce: Ing. Jana Šimanová, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lukáš Stavěl**
Osobní číslo: **E15000449**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální studia**
Název tématu: **Význam strategických dokumentů pro rozvoj malých obcí**
Zadávací katedra: **Katedra ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cílů a formulace výzkumných předpokladů
2. Strategické dokumenty jako nástroj řízení socio-ekonomického rozvoje na místní úrovni
3. Zmapování a definice problémů malých obcí ve strukturálně postižených oblastech
4. Možnosti řešení socio-ekonomických problémů malých obcí s využitím strategických rozvojových dokumentů.
5. Formulace závěrů a ověření výzkumných předpokladů

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **65 normostran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MAIER, Karel. Udržitelný rozvoj území. Praha: GRADA Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.

PROVAZNÍKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 3. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5608-0.

KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava a Jitka PEKOVÁ. Územní samospráva - udržitelný rozvoj a finance. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-910-4.

BERNARD, Josef, et al. Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Praha: SLON, 2011. ISBN 978-80-7419-069-8.

CRANE, Randall a Rachel WEBER. The Oxford Handbook of Urban Planning. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-019-5374-995.

Elektronická databáze článků ProQuest (knihovna.tul.cz).

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jana Šimanová, Ph.D.**

Katedra ekonomie

Konzultant diplomové práce: **Ing. Josef Vlk**

Ministerstvo pro místní rozvoj, vrchní ministerský rada

Ostatní konzultanti: **Lenka Hausdorfová**

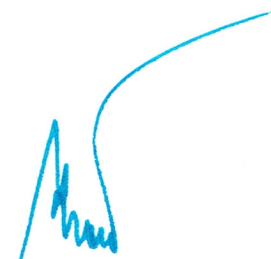
starostka obce Lobendava

Datum zadání diplomové práce: **31. října 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. května 2018**

prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2016

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 2.5.2017

Podpis:

Poděkování

Rád bych poděkoval své vedoucí diplomové práce Ing. Janě Šimanové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady a za vstřícnost při poskytování konzultací. Dále bych chtěl také poděkovat zástupcům obce Lobendava, starostce Lence Hausdorfové a účetní Daně Břeňové, za poskytnuté informace a ochotu při spolupráci.

Anotace

Správně zpracované strategické dokumenty umožňující efektivní implementaci jsou významným nástrojem rozvoje obcí. Zhodnocení významu strategických dokumentů pro malé obce se zaměřením na financování rozvojových aktivit je hlavním cílem této práce. Způsob tvorby rozvojových dokumentů se může lišit, rozdíl je především mezi zpracováním ve velkých městech a v malých obcích, kde nejsou dostatečné kapacity a zkušenosti, ale naopak je vhodnější tvorba prostřednictvím participativního plánování. Součástí práce je identifikace společných problémů malých obcí, které jsou následně komparovány v případové studii s konkrétními problémy vybrané obce. Tato práce se také podrobněji zabývá vymezením hospodářsky slabých oblastí v České republice a jejich zvýhodněním v získávání prostředků na rozvojové aktivity z relevantních zdrojů. Významná část je věnována zjišťování relevantních dotačních zdrojů na rozvojové aktivity malých obcí. V případové studii jsou analyzovány rozvojové aktivity vybrané malé obce, jejichž realizace je plánována do roku 2020, a jsou navrženy možné dotační tituly, ze kterých by mohla obec čerpat finanční prostředky.

Klíčová slova

dotace, hospodářsky slabé oblasti, malé obce, rozvojové aktivity, strategický dokument

Annotation

The Importance of Strategic Documents for Small Cities Development

Strategic documents are in case of right processing influential tool of town development. Evaluation of the meaning of these strategic documents for small cities focused on financing of developing activities is the main aim of this thesis. Method of production of developing documents can vary, the difference is mainly between processing in big and small towns where aren't adequate capacities and experience but there is more suitable production through participative planning. Part of the thesis is identification of collective problems of small towns which are compared in case study with particular problems of chosen town. This thesis deals with detailed delimitation of economically weak areas in the Czech republic and their preference of retrieving of resources for developing activities from relevant sources. The key part is dedicated to finding of relevant funding sources for developing activities of small towns. In case study there are analysed developing activities of chosen small town, the realisation of the activities is planned until 2020 and the possible funding titles are suggested which the town could gain financial resources from.

Key Words

development activities, economically weak areas, small cities, strategic document, subsidy

Obsah

Seznam zkratk.....	10
Seznam tabulek.....	12
Seznam obrázků.....	13
Úvod.....	14
1. Nástroje rozvoje obcí.....	17
1.1 Strategické řízení a plánování.....	20
1.2 Strategické dokumenty plánování a rozvoje obce.....	23
1.3 Územní plán.....	25
1.4 Strategické plány a rozvojové dokumenty obcí.....	28
1.4.1 Způsob tvorby strategického rozvojového dokumentu.....	30
1.4.2 Význam strategických rozvojových dokumentů.....	34
2. Obce České republiky.....	36
2.1 Velikostní struktura obcí.....	36
2.2 Venkovské obce.....	39
2.2.1 Společné problémy malých obcí.....	40
2.2.2 Řešení problémů malých obcí.....	44
3. Vnější zdroje financování rozvoje malých obcí.....	48
3.1 Dotace ze státního rozpočtu.....	49
3.2 Krajské dotace.....	55
3.3 Fondy Evropské unie.....	57
3.4 Místní akční skupiny.....	60
4. Strukturálně postižené regiony.....	64
4.1 Vymezení státem podporovaných regionů.....	64
4.2 Zaměření podpory.....	67
4.3 Další možné vymezení hospodářsky slabých oblastí.....	68
5. Obec Lobendava.....	71
5.1 Základní informace o obci.....	71
5.2 Strategický rozvojový dokument.....	72
5.3 Situační analýza obce.....	73
5.4 Problémy obce Lobendava.....	81
5.5 Návrh rozvojových aktivit.....	82
5.6 Evaluace návrhu střednědobých rozvojových aktivit.....	84

Závěr	95
Seznam použité literatury	102
Seznam příloh	109

Seznam zkratek

CLLD	Komunitně vedený místní rozvoj
ČOV	Čistička odpadních vod
DSO	Dobrovolný svazek obcí
DT	Dotační titul
ESIF	Evropský strukturální a investiční fond
EU	Evropská unie
HSO	Hospodářsky slabé oblasti
IPRÚ	Integrované plány rozvoje území
IROP	Integrovaný regionální operační program
ITI	Integrované územní investice
LK	Liberecký kraj
MAS	Místní akční skupina
MD	Ministerstvo dopravy
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
OP	Operační program
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
ORP	Obec s rozšířenou působností
p. b.	Procentní bod
PD	Projektová dokumentace
PO	Programovací období
PORV	Podpora obnovy a rozvoje venkova

POV	Podpora obnovy venkova
PRO	Program rozvoje obce
PRV	Program rozvoje venkova
SMOČR	Svaz měst a obcí České republiky
SRR	Strategie regionálního rozvoje
ÚK	Ústecký kraj

Seznam tabulek

Tabulka 1: Srovnání strategického a územního plánování	24
Tabulka 2: Srovnání expertní a komunitní metody zpracování koncepcí	32
Tabulka 3: Základní kompetence obcí	36
Tabulka 4: Velikostní skupiny obcí ČR k 31. 12. 2015	37
Tabulka 5: Velikostní skupiny obcí podle počtu obyvatel v roce 2016	38
Tabulka 6: Zdrojové ukazatele pro vymezení hospodářsky problémových regionů	65
Tabulka 7: Ukazatelé pro vymezení HSO v LK	69
Tabulka 8: Vývoj počtu obyvatel a domů místní části Lobendava	74
Tabulka 9: Vývoj počtu obyvatel a domů místní části Severní	74
Tabulka 10: Výstup komparace společných problémů malých obcí a obce Lobendava	82
Tabulka 11: Souhrn plánovaných aktivit do roku 2020 s předpokládanými náklady a možnými finančními zdroji	92

Seznam obrázků

Obrázek 1: Fáze strategického řízení ve veřejném sektoru	21
Obrázek 2: Vztah strategického a územního plánování	25
Obrázek 3: Provázanost územního plánování a dokumentů regionálního rozvoje	28
Obrázek 4: Struktura příjmů obcí a DSO mezi lety 2012-2015	48
Obrázek 5: Proces schvalování žádostí a způsob přidělení dotace v rámci MAS.....	62
Obrázek 6: Hospodářsky problémové regiony (ORP) v ČR	66
Obrázek 7: Vývoj průměrného věku k 1. lednu daného roku (pro ÚK a ČR k 31. prosinci roku n-1)	75
Obrázek 8: Územní srovnání vývoje podílu nezaměstnaných osob k 31. prosinci daného roku.....	77
Obrázek 9: Meziroční vývoj rozpočtu obce Lobendava.....	78
Obrázek 10: Struktura příjmů obce Lobendava v roce 2016.....	78
Obrázek 11: Srovnání výše získaných dotací v roce 2016 obcí Lobendava a malými obcemi v ÚK.....	79

Úvod

Obce a města se stále musí věnovat rozvoji ve všech oblastech, jako například v dopravní a technické infrastruktuře, zajištění základních služeb či vytvoření podmínek pro podnikání, aby neztratily svou atraktivitu pro současné obyvatele, a navíc přilákaly obyvatele nové. Každá obec má však rozdílné podmínky pro svůj rozvoj, které jsou dány nejen velikostí, ale také lokalizací a historií.

Tato práce se zabývá především problematikou strategických dokumentů a jejich významu pro malé obce a otázkou společných problémů malých obcí, s důrazem na obce ve strukturálně postižených oblastech a v pohraničí včetně možností financování jejich rozvojových aktivit.

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnocení významu strategických dokumentů malých obcí do 500 obyvatel pro jejich rozvoj se zaměřením na financování rozvojových aktivit obcí v hospodářsky slabých oblastech. V rámci této práce jsou zároveň ověřovány následující výzkumné předpoklady (VP):

- VP1: Rozvojový plán je zásadní podmínkou pro získání prostředků z relevantních dotačních zdrojů na rozvoj obce (ověřován v kapitole 3).
- VP2: Obce na území tzv. hospodářsky slabých oblastí registrují významné zvýhodnění v získávání prostředků z relevantních dotačních zdrojů na rozvoj obce (ověřován kapitole 4).
- VP3: Obec Lobendava se potýká s podobnými rozvojovými problémy jako obecně malé obce v České republice, problémy jsou zachyceny a návrh řešení předložen v jejím programu rozvoje obce. Zvolené investiční priority jsou ve střednědobém horizontu realizovatelné s pomocí dotačních programů na rozvoj malých obcí (ověřován v kapitolách 5.4, 5.5, 5.6).

Naplnění hlavního cíle je dosaženo prostřednictvím cílů dílčích, jejichž plněním je provedeno zhodnocení významu strategických dokumentů z pohledu vybraných relevantních dotačních titulů, definování hospodářsky slabých oblastí na území České

republiky a také je provedena analýza a identifikace problémů malých obcí včetně návrhu řešení a komparace s problémy konkrétní obce na případové studii.

Konkrétními dílčími cíli jsou:

- DC1: Provedení úvodní analýzy strategického plánovacího procesu a typologie strategických dokumentů se zaměřením na malé obce do 500 obyvatel (návaznost na VP1).
- DC2: Analýza a charakteristika rozvojových problémů malých obcí do 500 obyvatel v ČR (návaznost na VP 3).
- DC3: Provedení rešerše možností vnějšího financování rozvojových aktivit malých obcí do 500 obyvatel v kontextu hospodářsky slabých oblastí (návaznost na VP1, VP2, VP3).
- DC4: Vyhodnocení významu konkrétního programu rozvoje obce pro rozvoj obce Lobdava formou případové studie (návaznost na VP3).

Obce a města mohou využívat několik nástrojů pomáhajících v jejich rozvoji. Proto jsou tyto nástroje v **první kapitole** této práce stručně charakterizovány, a to v návaznosti na první dílčí cíl. Ve vztahu k tématu jsou následně podrobněji popsány nástroje strategického řízení a plánování, mezi které spadají právě strategické rozvojové dokumenty a územní plán. Tyto dva dokumenty jsou nejvýznamnějšími pro rozvoj obcí a zároveň by měly být vzájemně propojeny. V závěru úvodní kapitoly je vysvětlen význam strategických dokumentů pro rozvoj obcí ve vztahu k VP1.

Druhá kapitola naplňuje druhý dílčí cíl a je věnována obcím České republiky. Územní struktura České republiky je charakteristická svou rozdrobeností a vysokým počtem malých obcí. Ačkoli je každá obec výjimečná svou historií, lokalizací apod., často se potýkají se stejnými problémy, které budou v této kapitole v návaznosti na VP2 identifikovány prostřednictvím rešerše a následně budou navrženy možnosti jejich řešení.

Jedním z problémů malých obcí je nízká daňová výtěžnost a s ní spojený nízký rozpočet. Proto jsou při realizaci rozvojových aktivit závislé především na externích zdrojích, a to zvláště na dotacích. V České republice mají obce několik možností, z jakých zdrojů lze externí finanční prostředky čerpat a z jakých dotačních titulů lze o prostředky

na rozvojové aktivity žádat. **Třetí kapitola** je proto věnována v návaznosti na třetí dílčí cíl dotačním možnostem pro malé obce, a to konkrétně dotačním titulům ze státního rozpočtu, krajským dotacím, fondům Evropské unie a možnostem, které přináší místní akční skupiny. Tato kapitola pomáhá řešit VP1 a VP3.

Zvláštní skupinou jsou obce ležící na území hospodářsky slabých regionů. **Čtvrtá kapitola** řeší VP4 a zabývá se těmito regiony, jejich vymezením a podporou jejich rozvoje. Hospodářsky slabé regiony definuje stát ve své Strategii regionálního rozvoje, dobrovolně však mohou slabé regiony na svém území identifikovat například také kraje a stanovit způsob jejich podpory.

Pátá kapitola se následně věnuje konkrétní vybrané obci. Lobendava je nejsevernější obcí České republiky s počtem obyvatel nižším než 500, která má svůj rozvojový program zpracovaný na období mezi lety 2016 až 2030. Prostřednictvím situační analýzy jsou identifikovány konkrétní problémy obce a následně je provedena komparace se společnými problémy malých obcí identifikovanými v předchozí části práce. V závěru kapitoly je zjišťováno, v souvislosti s plněním čtvrtého dílčího cíle, zda naplánované rozvojové aktivity korespondují s problémy obce, jsou navrženy zdroje financování aktivit naplánovaných do roku 2020 a je zjištěno, zda jsou zvolené investiční priority ve střednědobém horizontu realizovatelné.

Pro naplnění hlavního cíle i dílčích cílů a k vyhodnocení stanovených výzkumných předpokladů jsou použity **metody indukce a dedukce, komparativní analýza a případová studie**. Metody indukce a dedukce jsou použity především k ověřování prvního a druhého výzkumného předpokladu. K ověření třetího výzkumného předpokladu je použita případová studie a ke srovnání problémů konkrétní vybrané obce v případové studii a problémů obecně malých obcí v České republice je použita komparativní analýza.

1. Nástroje rozvoje obcí

Označení *nástroje rozvoje venkova* lze použít pro všechny prostředky napomáhající k dosažení stanovených cílů rozvoje daného území, v tomto případě rozvoje obcí. Nástroje rozvoje venkova pokrývají široké spektrum oblastí a jsou velmi různorodé (Nástroje regionálního rozvoje 2014).

Obecně přijímanou klasifikací nástrojů regionální politiky je dělení na nástroje finanční a nefinanční, popřípadě dále nástroje regulativní. Nástroje rozvoje venkova však lze klasifikovat také podrobněji, a to do následujících kategorií:

- administrativní nástroje, jimiž jsou například legislativa, postupy, závazné procedury nebo organizační normy,
- koncepční nástroje, mezi které patří například strategie, plány a programy, dále politické deklarace, pozemkové úpravy a územně plánovací dokumenty,
- institucionální nástroje, tedy instituce, regionální management a spolupráce,
- věcné nástroje, a to infrastruktura a poskytování služeb nebo poradenství,
- sociálně-psychologické nástroje zahrnující vzdělávání, motivaci a komunikaci,
- finanční nástroje, a to konkrétně systém finančních podpor, granty či dotace.

Zásadní pro jejich efektivní použití je správná aplikace těchto nástrojů do území, která je obvykle uskutečňována centrálně bez rozlišení mezi jednotlivými typy venkovských oblastí. Aby bylo docíleno maximálního efektu z aplikace nástrojů rozvoje, je akceptování rozdílů nezbytné. Jedině to povede k nejučinnějšímu řešení konkrétních problémů daného území.

Binek (2009) tvrdí, že při zaměření na obecný charakter uvedených skupin nástrojů je možné je z hlediska směru jejich působení rozlišit na regulační a iniciační. Typickým zástupcem regulačních nástrojů je legislativa a územní plánování. Mezi iniciační nástroje lze pak zařadit strategické plánování či dotace. Další možná klasifikace, tentokrát z hlediska šíře dopadu použití rozvojových nástrojů, je rozlišení nástrojů na univerzální a specifické, kdy základem prvně zmíněné skupiny jsou nástroje administrativní a institucionální.

Při výběru vhodného nástroje je důležité zabývat se otázkou vhodnosti jejich společného použití, a to v souvislosti s potenciálními dopady, ale také se schopností aktérů tyto nástroje používat. Jak Binek (2009, s.61) dodává: „*Na účinnost jednotlivých nástrojů a opatření má vliv řada faktorů, které ve spojení s venkovskými oblastmi mohou nabírat určitá specifika.*“ Výběr nástrojů by měl zohlednit jejich odlišnost ve způsobu jejich aplikace, jelikož některé, vnitřní, nástroje aplikují samotní aktéři, kdežto aplikace vnějších nástrojů je prováděna zvenku. Proto by nástroje měly být vhodně přizpůsobeny těmto odlišnostem.

Jak je výše uvedeno, jednou z kategorií nástrojů rozvoje obcí jsou nástroje administrativní a jednou z hlavních složek této části je legislativa, a to jak legislativa České republiky, tak i zprostředkovaně, implementací do české legislativy, legislativa Evropské unie. Jedním z nejdůležitějších zákonů v této oblasti je zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. Důležitým zákonem vztahující se k problematice rozvoje venkova je zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Ten mimo jiné specifikuje oblasti podpory regionálního rozvoje, definuje působnost hlavních subjektů a vybrané nástroje.

Institucionální nástroje, vycházející ze snahy o vytvoření prostředí umožňující realizaci rozvojových aktivit, lze chápat jako struktury, které vznikají za účelem podpory uplatnění ostatních nástrojů a se záměrem přímé realizace stanovených rozvojových cílů. Proto tuto skupinu rozvojových nástrojů zastupují instituce zabývající se rozvojem příslušné oblasti, struktury managementu a struktury spolupráce. Tato skupina lze dále rozčlenit, a to podle míry formalizace a její podoby. Jedním z hlavních institucionálních nástrojů jsou místní akční skupiny (MAS) propojující subjekty z různých sektorů do rozvojového partnerství. V souvislosti s MAS je nezbytné uvést, že prostředky, které získávají na realizaci strategického plánu nemají sloužit jen jako další zdroj pro dobudování obcí, ale především by měly sloužit k projektům podněcujícím další rozvojové aktivity. Dalšími příklady institucionálních nástrojů rozvoje regionu či obcí jsou Spolek pro obnovu venkova ČR či Celostátní síť pro venkov ČR. Nejedná se pouze o instituce ve smyslu zavedené organizace, ale významným institucionálním nástrojem je také tzv. regionální management. Jedná se o procesní spolupráci regionálních aktérů umožňující prosazení rozvojových konceptů a generující nové projektové myšlenky. Podstatná je v tomto případě koordinace jinak nezávislých regionálních aktérů, tedy měst, obcí, nebo například

soukromých aktérů a jejich zájmových sdružení či zprostředkujících institucí typu agentur regionálního rozvoje apod. Cílem regionálního managementu je utváření a vedení regionu prostřednictvím tržně ekonomických a politických nástrojů. Nestací však pouhé vytvoření jakékoliv instituce bez toho, aby byla schopna účinně fungovat.

Věcné nástroje obvykle vytvářejí podmínky pro fungování ostatních rozvojových oblastí. Podstatnou podskupinou těchto nástrojů jsou nástroje infrastrukturní, které se dále rozlišují na dopravní a technickou infrastrukturu. Více lokální charakter má infrastruktura technická, jelikož vytváří podmínky pro lokalizaci obyvatel, a to zejména podnikatelů a ovlivňuje celkovou kvalitu života.

Jak uvádí Binek (2009, s. 77): „*Sociálně psychologické nástroje se zaměřují na zvýšení a aktivizaci potenciálu lidských zdrojů. Ze široké škály oblastí podřaditelných této kategorii budou zmíněny tři klíčové z nich. Jde o vzdělání, komunikaci a motivaci.*“ Pro rozvoj území jsou totiž zásadní znalosti, dovednosti a postoje lidí v daném prostoru. Jedná se o osoby zastupující jednotlivé aktéry i široké skupiny obyvatel, tedy o cílové skupiny. Vzdělání má samozřejmě význam pro sociální a ekonomický rozvoj, v souvislosti s rozvojem venkova je však důležitý fakt, že vzdělanější občané se aktivněji zapojují do rozvoje obce. Všechny rozvojové aktivity, které se mohou v obci uskutečňovat, jsou určitým způsobem motivovány. Aktéři rozvoje musí považovat za důležité zachování určitých hodnot, chtít správné fungování obce a kvalitní prostředí pro obyvatele své obce. Nejúčinnějším hnacím motorem rozvoje je pak vnitřní motivace, která je přímo spjata s nějakou činností, a jedná se především o zvědavost či radost z činnosti. Proto se cíleně používají motivační nástroje, jako například soutěže, motivující k aktivizaci jednotlivých aktérů. Typickým příkladem je soutěž Vesnice roku.

Za finanční nástroje v souvislosti s rozvojem obcí lze zmínit především granty a dotace, k rozvoji venkova v současné době nejužívanější finanční nástroje. Dotace jsou obecně chápány jako finanční prostředky, které jsou nenávratně poskytnuté z veřejného rozpočtu a za které neexistuje protiplnění. Základem pro to, aby byly tyto prostředky nenávratné, je splnění všech podmínek jejich poskytnutí, pak nevzniká příjemci závazek vůči poskytujícímu rozpočtu. Označení grant lze považovat za synonymum k pojmu dotace, v praxi se však v rámci veřejné správy užívá tohoto označení v oblasti soukromoprávní.

Udělení dotace by mělo vycházet ze strategického plánování, aby jejich zaměření vedlo k řešení konkrétních problémů daného území. Obce mohou ke svému rozvoji využívat řadu programů ze zdrojů ČR i EU.

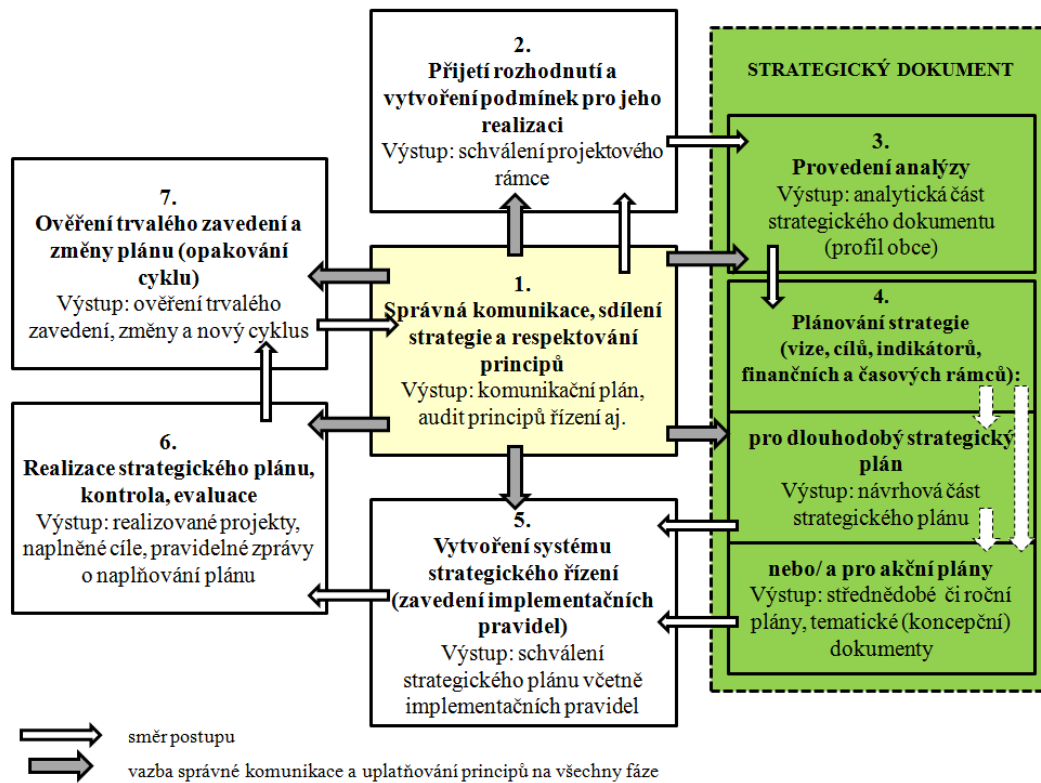
Konečně koncepční nástroje zahrnují různé koncepční dokumenty. Základem je strategické plánování, tedy proces, který zahrnuje stanovení úkolů a potřebných činností k dosažení stanovených cílů. Právě strategické plánování a potažmo strategické dokumenty jsou podstatou této práce, proto jim bude věnována následující část této kapitoly.

1.1 Strategické řízení a plánování

Nyní bude provedena analýza strategického plánovacího procesu a typologie strategických dokumentů ve vazbě na první dílčí cíl práce. Strategické plánování lze chápat jako pouhou součást uceleného procesu „strategického řízení“ obce. Konkrétně se jedná o část řízení zaměřující se na analýzu a tvorbu strategického plánu, tedy dle Půčka a Koppitze (2012) o třetí a čtvrtou fázi strategického řízení.

Jednotlivé fáze strategického řízení lze zobrazit pomocí procesního modelu (Obrázek 1). Dle tohoto modelu jsou jednotlivými fázemi strategického řízení:

1. správná komunikace, respektování principů strategického řízení a sdílení strategie,
2. přijetí rozhodnutí, že bude uplatňováno strategické řízení a následné vytvoření podmínek jeho realizace,
3. provedení analýzy a vytvoření analytické části plánu,
4. plánovací strategie zahrnující návrhovou část plánu, tedy návrh vize, cíle, finančních a časových rámců a indikátorů plnění,
5. vytvoření systému strategického řízení zahrnující zavedení implementačních pravidel,
6. realizace strategického plánu, kontrola průběhu realizace a průběžné i závěrečné hodnocení,
7. ověření trvalého zavedení a změny plánu.

Obrázek 1: Fáze strategického řízení ve veřejném sektoru
Zdroj: vlastní zpracování na základě Půček, Koppitz 2012, s. 51

V uvedeném modelu je *správná komunikace, respektování principů strategického řízení a sdílení strategie* úmyslně umístěno uprostřed, jelikož musí být tyto principy součástí všech ostatních fází. V kontextu tématu této práce jsou nejdůležitějšími fázemi fáze třetí a čtvrtá, jak bylo již výše uvedeno, jelikož zahrnují sestavení strategického plánu, tedy programu rozvoje obce a kraje. Třetí fáze obsahuje vytvoření analytické části plánu, na kterou pak zpravidla navazuje čtvrtá fáze, a to tvorba návrhové části strategického plánu.

Podle Kadeřábkové a Pekové (2012) patřil v průběhu příprav a realizace reformy a modernizace veřejné správy v České republice mezi základní principy a cíle přechod z řízeného plánování právě na strategické řízení rozvoje obcí a regionů, tzv. strategický management. Základní cíle a principy vycházejí ze zkušeností řízení v soukromé sféře, které jsou následně adaptovány na specifické prostředí veřejné správy a jejích institucí.

Web ManagementMania ve svém článku Strategické řízení (Strategic Management) (2016) definuje strategické řízení: „...*oblastí řízení zaměřenou na dlouhodobé plánování a směřování organizace jako celku nebo její části. Zásadní pro strategické řízení je definice cílů a stanovení způsobu jejich dosažení.*“ Právě díky východisku, že základní principy a cíle strategického řízení obcí vychází ze zkušeností v soukromé sféře, je možné uvedenou definici aplikovat také na oblast řízení obcí, jen s tím rozdílem, že se nejedná o plánování a směřování organizace, nýbrž o dlouhodobé plánování a směřování obce. Crane a Weber (2012) tvrdí, že plánování rozvoje měst a obcí je poměrně mladá vědní disciplína. I přes aktuální růst jeho používání v rozvoji obcí postrádá stále jasná a striktní pravidla. Strategické plánování rozvoje území je velmi flexibilní a je možné využití nejrůznějších podob a druhů procesu plánování.

Kadeřábková a Peková (2012, s.129) definují strategický management jako: „...*návrh žádané budoucnosti a vymezení cest, které nás v budoucnu k rozvoji dovedou.*“ Právě tato definice vhodně vystihuje princip a důvody, proč by se měly obce, stejně jako podniky, strategickému managementu, potažmo strategickému plánování věnovat a nezanedbávat jeho úlohu v procesu rozvoje obce. Aby totiž mohl rozvoj obce probíhat komplexně, v souvislostech daného území a obec nepřistupovala pouze k nahodilým projektům, je nutné vymezit cestu, kterou se chce obec rozvíjet, a ta by měla vycházet ze stanoveného cíle, tedy žádané budoucnosti.

V případě, kdy obec realizuje strategické plánování, je významným předpokladem schopnost vytvoření dlouhodobé perspektivy, vize a priorit rozvoje obce, přičemž významnou roli při koncipování rozvojových programů hrají zároveň názory, připomínky a postoje občanů k budoucímu vývoji o podobě jejich obce (Kadeřábková, Peková 2012).

Strategické řízení na úrovni obcí je nezbytné především z důvodu vytvoření stabilního prostředí pro všechny aktivity ekonomických i sociálních subjektů, aktérů, ale také potenciálních investorů. Důležitá je vysoká míra otevřenosti a transparentnosti v procesu rozhodování, a to i na municipální úrovni. Aby byla obec schopna tvořit a uskutečňovat rozvojové aktivity, sociokulturní rozvoj svého území, nebo aby byl otevřen prostor pro podnikání, je nezbytná schopnost a ochota samosprávy komunikovat se všemi aktéry, kterými jsou jak občané, tak ekonomické subjekty nebo občanská sdružení. Schopností

komunikace může obec dosáhnout také zvýšeného zájmu občanů žít v takovém prostředí a zároveň se podílet na jeho rozvoji.

Moderní plánování rozvoje obcí je jedním z klíčových faktorů k dosažení jejich komplexního a vyváženého rozvoje s ohledem na respektování zásad udržitelného rozvoje. Systematická podpora aplikace moderních metod plánování je vhodným předpokladem pro vytvoření širokého společenského konsenzu nad budoucností obce.

Strategické plánování je důležitý nástroj pro možné dosažení cílů a efektivní řízení rozvoje obce. Jeho prostřednictvím je možné identifikovat a odstranit překážky brzdící rozvoj a v případě, kdy se obec strategickému plánování nevěnuje, hrozí, že bude řídicí orgán neustále zahlcován operativními a provozními záležitostmi a činnosti rozvoje budou řešit nahodile, bezcílně a bez širších souvislostí (Strategické plánování 2012).

Jak uvádějí Půček a Koppitz (2012), při strategickém plánování se velmi často stanovuje na základě provedených analýz dlouhodobý plán rozvoje obce, od kterého se dále odvozují střednědobé nebo krátkodobé plány a koncepční dokumenty a je-li to účelné, tak se připravují další strategické či koncepční dokumenty.

1.2 Strategické dokumenty plánování a rozvoje obce

Binek (2010, s. 12) tvrdí, že stěžejními nástroji pro rozvoj obcí jsou nástroje koncepční vytvářející rámec pro uplatnění ostatních nástrojů. Při plánování rozvoje území, v tomto případě při plánování rozvoje obce, se uplatňují dva základní nástroje, a to strategické a územní plánování. Každý z uvedených přístupů má své silné stránky, ale také svá omezení. *„Mezi nimi je vztah symbiózy – představa o rozvoji a hledání území pro realizaci či opačně disponibilní území a optimalizace jeho využití.“* Srovnání územního a strategického plánování je uvedeno v následující tabulce (Tabulka 1).

Tabulka 1: Srovnání strategického a územního plánování

Strategické plánování	Územní plánování
Má aktivizační charakter – stanovuje směřování (filozofii) rozvoje (myšlenka o rozvoji).	Jde o prostorový průmět rozvojových aktivit s územním dopadem.
Formuluje a provozuje hlavní kategorie rozvojových aktivit.	Má převážně regulační charakter – stanovuje limity využití území.
Náležitosti a procesy nejsou zákonně upraveny a vychází z praxe (proto často různá terminologie, metodika a obsah).	Náležitosti a procesy závazně upraveny stavebním zákonem.

Zdroj: Binek 2010, s. 12

Jak z tabulky (Tabulka 1) vyplývá, základní rozdíl mezi územním plánováním a strategickým plánováním je v několika oblastech, především územní plán má regulační charakter a strategický plán rozvoje má charakter aktivizační, kdy stanovuje směr, kterým by se měla obec rozvíjet. Další rozdíl je v legislativní rovině, přičemž územní plánování je závazně upraveno stavebním zákonem, strategické plánování a jeho náležitosti a procesy zákonně upraveno není. V zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích je pouze zakotvený program rozvoje obce (PRO) jako základní rozvojový dokument obce a stanovuje v § 84, že zastupitelstvo obce PRO schvaluje (ČESKO 2000a).

Ačkoliv výsledkem strategického plánování a územního plánování jsou rozdílné dokumenty, jejich provázanost je nezbytná pro jejich správnou implementaci a realizaci v nich stanovených záměrů a cílů (Obrázek 2).

Výsledkem strategického plánování je sestavení strategického dokumentu rozvoje obce, který vychází ze stanovených cílů a vize. Tento dokument zároveň obsahuje opatření a aktivity, jak těchto cílů dosáhnout. Nezbytné je však také zajištění místa, kde některé rozvojové aktivity realizovat, a ta musejí být v souladu s územním plánem, tedy s dokumentem, který vychází z procesu územního plánování (Binek 2010).

Obrázek 2: Vztah strategického a územního plánování
Zdroj: Binek 2010, s. 13

1.3 Územní plán

Územní plánování je v českém kontextu stále vnímáno spíše jako nástroj technického charakteru než jako nástroj spolu determinující atraktivitu daných území. Využití tohoto nástroje bývá spojováno s potřebami koordinace soukromých a veřejných zájmů na daném území ve smyslu plánované výstavby s potřebnou regulací území a se stanovením parametrů a podmínek budoucího využití jednotlivých ploch. Územní plánování, potažmo vytvořený územní plán, umožňuje obcím regulovat funkční využití pozemků v jejich katastru a koordinovat zájmy a potřeby obyvatel s možnostmi rozvoje území (Kadeřábková, Peková 2012).

V České republice se územní plánování týká všech územních úrovní, a to národní, regionální i místní. Působnost, cíle, nástroje i metody jsou stanoveny a upraveny zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu a příslušnými vyhláškami (Maier 2012).

Zmíněný zákon, znám také jako stavební zákon, specifikuje v § 18 cíle územního plánování. Jedním z uvedených cílů je zajištění předpokladů pro udržitelný rozvoj území prostřednictvím soustavného a komplexního řešení účelného využití prostorového

uspořádání území, aby bylo dosaženo obecně prospěšného souladu veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území. Dále podle tohoto zákona územní plánování chrání a rozvíjí ve veřejném zájmu přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území zahrnující také urbanistické, architektonické a archeologické dědictví a zdůrazňuje, že zastavitelné plochy se vymezují s ohledem na potenciál rozvoje území a míru využití zastavěného území (ČESKO 2006).

Jedním z úkolů územního plánování, podle zmíněného zákona, je stanovení koncepce rozvoje území, včetně koncepce urbanistické, a to s ohledem na hodnoty a podmínky území. Dále územní plán stanovuje podmínky pro kvalitní bydlení a pro rozvoj a obnovu sídelní struktury. Významným úkolem územního plánování ve vztahu k plánování rozvoje obce je: „...posouzení vlivů politiky územního rozvoje, zásad územního rozvoje nebo územního plánu na udržitelný rozvoj území (§ 18 odst. 1).“

Jak je z výše uvedeného patrné, územní plánování i strategické plánování jsou pro rozvoj obce velice významné a důležité nástroje, které musí být zároveň provázány, aby bylo dosaženo jejich správného použití pro rozvoj území. Jak uvádí Půček (2009), na krajské a obecní úrovni často nedochází k provázanosti dokumentů územního plánování a dokumentů strategického plánování a často jsou dokonce protichůdné, ačkoliv na úrovni krajské, a ještě více na úrovni měst a obcí, je jejich provázanost klíčová.

Z hlediska územního plánování existuje zákonná povinnost, dle stavebního zákona, podle které musí být dosaženo tzv. vertikální provázanosti. To znamená, že krajské zásady územního rozvoje jsou územně plánovací dokumentací na úrovni kraje, a ty musejí respektovat a vycházet z politiky územního rozvoje na úrovni státu. Zároveň platí, že schválené zásady územního rozvoje na úrovni kraje jsou závazné pro pořizování a vydávání územních plánů na úrovni obce. Územní plán obce tedy musí být v souladu se státní politikou územního rozvoje i s krajskými zásadami územního rozvoje. Je nezbytné však podotknout, že nižší úroveň se přiměřeně podílí na tvorbě a zejména připomínkování vyšší úrovně.

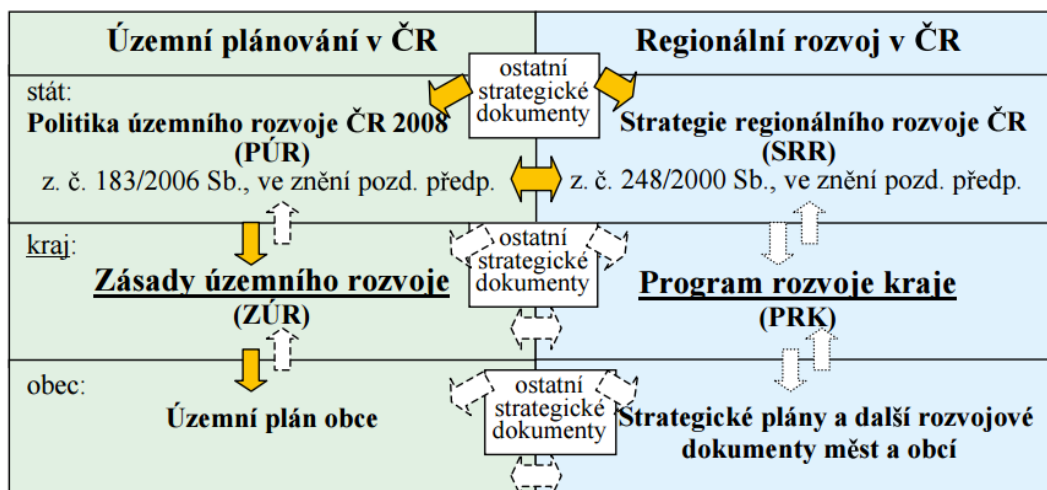
Územní plán je dle Maiera (2012) velmi silný nástroj normativního charakteru, jelikož vytváří závazná pravidla pro změny ve využití území a také pro umístování a povolování

staveb. Jeho schválení je v kompetenci obecního zastupitelstva a vydává se formou opatření obecné povahy, což znamená, že stojí na pomezí obecně závazného předpisu a rozhodnutí v individuální věci. Pořizovatelem územního plánu je obec s rozšířenou působností (ORP), požadavky pro to, co bude předmětem jeho zpracování si však může nastavit samotná obec, které se předmět řešení územního plánu týká. Požadavky na územní plán mohou vyplývat jak z programu rozvoje obce, zda obec takový dokument má, nebo také přímo od veřejnosti a odborníků.

K tomu, aby mohly být využity připomínky a podněty veřejnosti, tedy návrhy občanů–laiků, je vhodné v přípravné fázi vhodnými metodami zpřístupnit tuto problematiku a učinit ji srozumitelnou i pro širší veřejnost. Toto zpřístupnění by měli provést pořizovatelé územního plánu nebo vhodní odborníci, aby nebylo územní plánování vnímáno spíše technicky, odtažitě. Stavební zákon stanoví požadavky jak na veřejné projednání při pořizování územně plánovacích dokumentů, tak i povinnost zveřejňování návrhů zadání, a to z důvodu umožnění sběru připomínek a námitek.

Také Kadeřábková a Peková (2012) zdůrazňují, že aby bylo využití územního plánování efektivní pro potřebu organizace prostoru a koordinaci rozvoje území obce, musí být poskytnuty dostatečné záruky práv vlastníkům a uživatelům nemovitostí a zároveň je nezbytná spoluúčast veřejnosti v procesu příprav a schvalování nově vznikajících územních plánů. Obyvatelé obcí si však stále dostatečně neuvědomují spoluzodpovědnost za výsledný dokument a z různých důvodů neprojevují zájem do tohoto procesu vstoupit.

Výše již byla zmíněna nutnost vertikální provázanosti dokumentů územního plánování, pro správné fungování nástrojů územního rozvoje je však nutná zároveň provázanost horizontální, a to právě mezi dokumenty územního plánování a dokumenty strategického plánování. Na krajské a obecní úrovni tomu tak však často není, jednotlivé dokumenty na sebe nenasazují či bývají dokonce protichůdné. Především na úrovni měst a obcí je klíčové, aby dokumenty územního plánování a strategické rozvojové dokumenty byly provázané. Nutnou vzájemnou koordinaci zobrazuje následující obrázek (Obrázek 3).

Obrázek 3: Provázanost územního plánování a dokumentů regionálního rozvoje
Zdroj: Půček 2009, s. 5

1.4 Strategické plány a rozvojové dokumenty obcí

Strategické plánování je jedním ze strategických nástrojů pro správu a rozvoj obce, stejně jako územní plánování. Jedná se o proces, ve kterém je hodnocena aktuální situace území, možné vývojové trendy, jsou stanoveny cíle, kterých chce obec v procesu rozvoje dosáhnout a zároveň indikátory, kterými bude zjišťována schopnost obce stanovené cíle naplňovat. Dále je vypracována strategie či plány k dosažení cílů a indikátorů a také se stanovují postupy pro evaluaci výsledků a postupy pro přijímání opatření (Půček 2009).

Binek (2010, s. 14) uvádí, že: „...proces strategického plánování je formalizován ve strategických dokumentech (konceptních dokumentech).“ V obecné rovině se rozlišují konceptní dokumenty v následující hierarchii:

- Strategie je dlouhodobý konceptní dokument určující základní linie rozvoje daného území, resp. obce, a to ve všech základních oblastech na dlouhé období. Strategie odpovídá na otázku, kam obec v dlouhodobém horizontu směřuje.
- Program, což je střednědobý dokument, který vychází a navazuje na strategii a ve střednědobém horizontu stanovuje opatření, jež bude obec realizovat za účelem dosažení strategických cílů.

- Plán je pak krátkodobý dokument prováděcího charakteru, který konkretizuje vybraná opatření ve formě aktivit nebo projektů. Plán již obsahuje harmonogram a stanovuje způsob financování jednotlivých rozvojových záměrů. Nejedná se již o koncepční dokument, spíše o akční plán.

Podle Holečka (2009) je jistou esencí rozvojové koncepce vize rozvoje obce. Rozvojová strategie konkretizuje vizi za pomoci stanovených cílů a souboru opatření, pomocí kterých budou moci aktéři usměrňovat rozvoj obce k žádoucímu stavu. Možnosti realizace rozvojových záměrů lze stanovit na základě ekonomických dispozic a lidských zdrojů, na základě koncepce dochází v daných omezeních k výběru záměrů naplňujících vizi a koncepci.

Holečka (2009) tvrdí, že označení *Rozvojová strategie obce* se někdy zaměňuje s označením *Program rozvoje obce* a že právě tento dokument je jedním z hlavních nástrojů rozvoje obce, a to z důvodu, jelikož formuluje, nastavuje a provazuje způsoby uplatnění ostatních nástrojů. Na základě poznání situace v obci a představ občanů, zájmových organizací, podnikatelů a případně dalších subjektů působících v dané obci se prostřednictvím této strategie formuluje vize a rozvojové cíle obce zároveň s aktivitami vedoucími k jejich naplnění. Komplexně zpracované strategie mívají spíše větší obce, ty menší obvykle integrují své rozvojové představy ve strategiích rozvoje svazků obcí, jejichž jsou členy. Vlastní rozvojová strategie je však natolik důležitý a zásadní nástroj, že by ji měly mít postupně zpracovanou všechny obce. Každá strategie může být samozřejmě zpracována v takové podobě, rozsahu a struktuře, aby odpovídala potřebám jednotlivých obcí.

Půček (2009) zmiňuje, že systém strategických dokumentů je možné rozčlenit podle úrovně vzniku na evropskou, národní, krajskou a obecní úroveň. Evropská úroveň zahrnuje například Strategické obecné zásady Společenství, dokumenty týkající se kohezní (regionální) politiky EU nebo dokumenty k územní agendě EU apod. Strategickými dokumenty na národní úrovni jsou Strategie regionálního rozvoje, Strategie udržitelného rozvoje, Strategie hospodářského růstu nebo Strategie sektorové politiky. Na krajské úrovni vznikají především program rozvoje kraje, popřípadě strategie kraje, zásady

územního rozvoje či sektorové strategie na úrovni kraje. Konečně na úrovni obce je to právě například strategie či program rozvoje obce a územní plán obce apod.

Oproti územnímu plánování, kde je v zákoně stanovena povinnost dodržení vertikální závaznosti dokumentů a dokumenty týkající se územního plánování na nižších úrovních musejí respektovat vyšší úrovně, z hlediska dokumentů regionálního rozvoje tomu tak není. Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje sice stanovuje povinnost krajům zpracování programu rozvoje kraje, není však povinné respektovat vyšší úrovně dokumentů, závaznost je pouze na úrovni doporučení. To samé platí pro vazbu mezi strategickým plánem rozvoje obce a kraje, kdy plán obce nemusí vycházet z programu kraje.

Jak bylo již výše zmíněno, je vhodná horizontální provázanost strategických dokumentů s dokumenty územního plánování (Obrázek 3). Poté však vyvstává otázka, zda by měla obec vytvořit dříve územní plán nebo raději PRO. Na tuto otázku se názory různí. Environmentálně orientovaní odborníci upřednostňují spíše názor, že by měly obce vytvořit nejdříve územní plán, s ohledem na vyšší jistotu ochrany přírodního prostředí, a to z důvodu zkušeností, kdy strategický plán vzniklý před plánem územním nerespektuje limity území. Odborníci na územní plánování upřednostňují územní plánování nebo současné vytvoření územního a strategického plánu. Regionalisté pak opačně kladou důraz na regionální rozvoj, upřednostňují tedy strategické plánování nebo také současné vytváření a provázání obou dokumentů.

1.4.1 Způsob tvorby strategického rozvojového dokumentu

Realizace strategického plánování, potažmo tvorba strategických dokumentů, jako je PRO, může mít různé podoby. Obec může využít expertního přístupu, komunitní plánování nebo dílčí alternativní přístupy apod. Po metodické stránce přístupu k tvorbě koncepčních dokumentů se rozlišují tři základní přístupy. Obec může PRO nebo podobný dokument vytvořit vlastními silami, zapojit vnější experty v poradenské roli, kteří pomohou v roli metodického vedení, nebo může obec zadat vytvoření dokumentu odbornému subjektu ke kompletnímu zpracování. Avšak i v případě zadání kompletního zpracování externímu

subjektu je nutná součinnost zadavatele. Pro všechny přístupy je důležitý transparentní způsob tvorby se zapojením všech aktérů.

Holečka (2009) zužuje metody strategického plánování na dvě varianty, a to na tzv. expertní a komunitní metodu. Expertní metoda využívá k navržení rozvojové strategie znalosti externích odborníků, nejčastěji bývá v tomto případě najatá poradenská firma. Vzhledem ke své velikosti a náročnému vyjednávání s mnoha subjekty využívají tuto metodu především jednotlivé kraje a velká města či mikroregiony. Vzhledem k povaze komunitní metody je její aplikace vhodnější spíše na menších územích, jako jsou malé obce či města. Při této metodě se do procesu tvorby rozvojového dokumentu v rozhodující míře zapojují mnohem více místní aktéři. Každá z těchto variant má své výhody i nevýhody. Obě metody a jejich výhody a nevýhody nejlépe popisuje následující tabulka (Tabulka 2).

Tabulka 2: Srovnání expertní a komunitní metody zpracování koncepcí

EXPERTNÍ METODA	KOMUNITNÍ METODA
Základní znaky	
Strategický plán zpracovává skupina najatých expertů, účast představitelů obce či regionu na vzniku koncepčních dokumentů je omezená.	Strategický plán je výsledkem diskuze představitelů obce či regionu, která je vnějším expertem pouze moderována.
Skutečnost místním představitelům interpretuje expertní tým.	Skutečnost interpretují místní aktéři, konzultantem je interpretace pouze usměrňována.
Zaměření strategického plánování na komplexní rozvoj.	Neřeší komplexní rozvoj dotčeného území, ale orientuje se pouze na dílčí vybrané problémy.
Snaha o maximálně objektivní postižení skutečnosti.	Snaha o takové zachycení skutečnosti, které je pro místní aktéry nejpříjemnější, nikoli neobjektivnější.
Adresát	
Vhodná pro velké regiony (kraje, NUTS II), kde je velké množství subjektů, nebo naopak venkovské mikroregiony, kde je málo subjektů, které by se mohly do procesu strategického plánování zapojit.	Vhodná pro větší mikroregiony s vybudovanou místní a regionální strukturou, případně města a jejich zázemí či obce.
Situační analýza	
Přílišná podrobnost situační analýzy.	Analýza pouze klíčových problémů.
Důraz na „objektivní“ statistické údaje.	Důraz na bezprostřední zkušenosti představitelů regionu.
SWOT analýza	
Na základě statistických dat a hodnocení expertů je zpracována SWOT analýza (celková, popř. několik dílčích) včetně identifikace hlavních vizí budoucího rozvoje.	Na základě diskuze se vytipují klíčové problémy. Místní aktéři (10 až 20 osobností z řešeného regionu) se k jednotlivým problémům vyjadřují, a to tak, že ke každému problému vytvoří dílčí SEOT analýzu. Její diskuzí se identifikují hlavní vize strategického plánu.
Strategická část	
Vize	
Dlouhodobé cíle	Hlavní cíle (záměry)
Dílčí cíle	Programy (projekty, cíle)
Opatření a nástroje (kroky k dosažení dílčích cílů)	Nástroje (strategie)
Aktéři, kteří jsou za realizaci jednotlivých dílčích opatření odpovědní	Opatření (detailní soubor rozhodnutí, definování)
Stanovení základního finančního a časového rámce pro jednotlivé kroky	Aktéři, kteří jsou za realizaci zodpovědní, časový a finanční rámec pro realizaci

Zdroj: Holeček 2009, s. 28-29

Obě metody jsou však obvykle kombinovány a vzájemně se doplňují. Důležité je zjistit, v jaké fázi procesu je která metoda nejvhodnější, kde převažují její výhody, a v tom případě ji použít. Například v analytických částech je nejspolehlivější expertní metoda, jelikož může pomoci odhalit skryté problémy a hůře odhadnutelné vývojové trendy. Naopak komunitní metoda je vhodná ve strategické fázi, kdy roste význam místních zvláštností a individuálních znaků a využití expertní metody by mohlo být problematické.

Bínek (2010) dělí proces strategického plánování do šesti fází zahrnující jak část tvorby rozvojového dokumentu, tak jeho realizaci, a to následovně:

1. počátek zahrnující budování partnerství,
2. analýza, která se snaží popsat území dané obce,
3. pohled kupředu vyjádřený sestavením společné vize,
4. organizování rozvoje prostřednictvím stanovení strategického rámce,
5. uskutečnění akce, které znamená implementaci a monitoring plánovaných aktivit a záměrů,
6. evaluace a zpětná vazba.

Půček (2009) popisuje proces strategického plánování rozvoje území velmi podobně. Opomíjí však budování partnerství. **Analytická část** zahrnuje zjišťování limitů území a sběr dat, dále nalezení a sestavení vize, identifikaci potřeb a očekávání občanů obce a dále také finančních zdrojů, podmínek a schopností. Základním nástrojem této fáze je SWOT analýza, která je dle Kadeřábkové a Pekařové (2012) v evropských podmínkách při regionálním plánování běžně používaná v oblasti státní správy a samosprávy. Nejčastěji se na základě definování vnitřních silných a slabých stránek daného území a definování jeho příležitostí a hrozeb hodnotí rozvojové možnosti. Smyslem SWOT analýzy je akceptování a snaha o podporu silných stránek a odstranění či omezení stránek slabých. Tím se obec snaží zvýšit pravděpodobnost budoucí realizace příhodných možností, a naopak omezit dopad prostřednictvím analýzy definovaných hrozeb. Dle Půčka (2009) se dále používají také různé typy finančních analýz, sektorových analýz, jako je například obcemi používaná demografická studie, nebo se také zpracovává PEST analýza (analýza hodnotící politické, ekonomické, sociální a technologické prostředí území). Dalším nástrojem, používaným především pro stanovení, vize je brainstorming.

Dále následuje část **zpracování plánu**, tedy fáze výběru cílů, priorit, indikátorů, projektů a programů, jejímž výstupem je zpracovaný a schválený strategický plán, a to včetně akčních plánů nebo projektů a programů. Poté přichází fáze **implementace** strategie, tedy zavedení stanovených aktivit, včetně realizace programů, projektů, akčních plánů apod. Výstupem této fáze by v ideálním případě mělo být dosažení cílů a cílových hodnot uvedených ve strategickém plánu. Velmi důležitá je i následující fáze, a to **fáze**

strategického učení a zlepšování, kdy prostřednictvím evaluace průběžné i závěrečně dochází k přípravě dalšího kola strategického plánování.

1.4.2 Význam strategických rozvojových dokumentů

Zpracování strategického rozvojového dokumentu má význam pro velká města, stejně tak jako pro malé obce. Binek (2010) uvádí jako hlavní přínosy vlastní strategie rozvoje obce:

- sladění představ o směru rozvoje obce,
- zjištění a identifikace problémů obce a nalezení možných řešení,
- formulace záměrů a projektů rozvoje obce,
- harmonogram realizace aktivit a identifikace subjektů podílejících se na realizaci aktivit,
- alokace vlastních finančních zdrojů a určení potřeby zajištění vnějších zdrojů,
- východisko pro územní průmět rozvojových aktivit s územním plánem.

Ministerstvo pro místní rozvoj (2013) rozšiřuje uvedené přínosy ve své Metodice tvorby programu rozvoje obce o další, a to takové, že PRO:

- podporuje vytvoření platformy spolupráce různorodých subjektů v obci takovým způsobem, který umožňuje využití potenciálu lidí i organizací působících v obci,
- je nástrojem koordinace rozvoje v širším území, jelikož umožňuje reflexi rozvojových záměrů okolních obcí a zohlednění vazeb jednotlivých programů rozvoje obcí,
- je podkladem pro rozhodování orgánů obce v záležitostech jejího rozvoje, slouží k prevenci budoucích sporů a zajišťuje kontinuitu rozvoje,
- zvyšuje připravenost obcí k podání žádosti o dotační podporu a zvyšuje šanci získat vnější finanční prostředky.

Aby však byl strategický rozvojový dokument zpracován správně a mohl přinést všechny výše zmíněné přínosy, nesmí jednotlivé obce sledovat pouze přínos zmíněný v posledním bodě Ministerstvem pro místní rozvoj, a to zvyšování šancí na získání vnějších finančních prostředků. V případě, kdyby se obce rozhodly k vytvoření svého rozvojového dokumentu pouze s vidinou získání dotací, byl by význam takového dokumentu velmi omezený.

Při sestavování návrhové části a seznamu rozvojových aktivit by v takové případě došlo k nenaplnění hlavního cíle PRO, kterým je systémové řešení rozvoje území s důrazem na specifika daného území. Pak vzniká velmi široký seznam rozvojových aktivit, které nereflektují jednoznačný směr a vizi, kam by se měla obec rozvíjet a aktivity jsou plánovány nesystematicky, pouze s cílem získání maximálního objemu finančních prostředků z dotací, jejichž udělení je v některých případech podmíněné tím, že rozvojová aktivita podporována prostřednictvím dotace koresponduje s PRO žádající obce.

Právě toho, aby v obcích docházelo k systematickému rozvoji dle konkrétní situace a obec využívala své jedinečnosti, by mělo být dosaženo mimo jiného tím, že obec musí mít v momentě podání žádosti o udělení dotace z některých dotačních titulů (DT) schválený aktuální strategický rozvojový dokument. Jelikož je většina malých obcí závislá při realizaci rozvojových aktivit na získání vnějších finančních prostředků, je pro ně zpracování takového dokumentu nezbytné. Obce pak však mohou s vidinou maximálního využití vnějších zdrojů naplánovat širokou paletu rozvojových projektů, které jsou v kontextu jejich velikosti, s ním spojeným rozpočtem a podmínkou finanční spoluúčasti nerealizovatelné.

Podmínce některých DT týkající se schváleného strategického rozvojového dokumentu se bude věnovat kapitola týkající se problematiky vnějších zdrojů financování rozvojových aktivit.

2. Obce České republiky

Obce jsou základními územními samosprávnými společenstvími občanů, které jsou veřejnoprávními korporacemi a mají právo vlastnit majetek a hospodařit s ním. „*Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.*“ (Binek 2009, s.8) Základní kompetence obcí jsou stručně shrnuty v následující tabulce (Tabulka 3).

Tabulka 3: Základní kompetence obcí

Oprávnění v samostatné působnosti	Povinnosti v přenesené působnosti
Místní poplatky a účast na správě poplatků a daní Zřizování zařízení či orgánů Vyjádření obcí Oprávnění vydávat právní akty	Přestupkové řízení Krizové řízení Koncepční činnost Sociální oblast Doprava
Povinnosti v samostatné působnosti Povinnost vést kroniku Péče o vodovody a kanalizace Zajištění požární ochrany	Životní prostředí a ochrana přírody Volby, referenda Poskytování informací Vydávání stanovisek Vydávání povolení Poskytování součinnosti

Zdroj: Binek 2009, s.9

Veřejná databáze Českého statistického úřadu (ČSÚ) (2017a) uvádí, že k 31. prosinci 2015 bylo v České republice celkem 6 253 obcí. Na každou obec je však ve vztahu k jejímu rozvoji nutné nahlížet individuálně, jelikož každá obec i město má jiné výchozí postavení, rozdílné problémy k řešení a zároveň odlišné možnosti, a to především ty finanční. Tato diferenciaci je dána mj. velikostí dané obce, svou polohou a historickými souvislostmi.

2.1 Velikostní struktura obcí

Ze Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020 (SRR) zpracované Ministerstvem pro místní rozvoj (2013) vyplývá, že strukturu osídlení České republiky, kterou vyjadřuje hierarchické uspořádání sídel, lze charakterizovat značnou rozdrobeností, kdy malé obce do 500 obyvatel mají značnou převahu. Dále je v ČR relativně nízký počet velkoměst, tedy měst s alespoň 100 tis. obyvateli. Právě toto specifikum odlišuje ČR od ostatních zemí Evropské unie.

Výše zmíněnou rozdrobenost sídelní struktury ČR dokládá také následující tabulka (Tabulka 4), která zachycuje data k 31. prosinci 2015 a ze které vyplývá, že přibližně v 55 % obcí ČR žije méně než 500 obyvatel, konkrétně největší počet obcí je v kategorii mezi 200 a 499 obyvateli. Takových obcí je v ČR skoro 2 tis. Obcí s počtem obyvatel maximálně 2000 je v ČR 89 %. Pouze v šesti městech žije více než 100 tis. obyvatel.

Program rozvoje venkova (PRV) na období 2014–2020 schválená vládou ČR dne 9. července 2014 připravený Ministerstvem zemědělství (2014) uvádí, že obce České republiky mají v porovnání se všemi členskými státy EU nejnižší průměrný počet obyvatel, který konkrétně činil 1 640 obyvatel na jednu obec, a zároveň jsou rozlohou jedny z nejmenších. Průměrná velikost území jedné obce v ČR je 13 km².

Tabulka 4: Velikostní skupiny obcí ČR k 31. 12. 2015

Velikostní kategorie dle počtu obyvatel	Počet obcí	Podíl na ČR
celkem	6 253	100,00 %
méně než 200 obyvatel	1 444	23,09 %
200–499 obyvatel	1 996	31,92 %
500–999 obyvatel	1 379	22,05 %
1 000–1 999 obyvatel	745	11,91 %
2 000–4 999 obyvatel	417	6,67 %
5 000–9 999 obyvatel	141	2,25 %
10 000–19 999 obyvatel	69	1,10 %
20 000–49 999 obyvatel	44	0,70 %
50 000–99 999 obyvatel	12	0,19 %
100 000 a více obyvatel	6	0,10 %

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ 2017a

Ačkoliv je v ČR více než 55 % obcí s méně než 500 obyvateli, žije v nich podle Českého statistického úřadu (2016a) necelých 8 % populace České republiky. V obcích do 2 tis. obyvatel, kterých je více než 77 % z celkového počtu obcí, žije více než čtvrtina populace. I když je v ČR pouze šest obcí s více než 100 tis. obyvateli, žije v nich více než pětina obyvatel (Tabulka 5).

Tabulka 5: Velikostní skupiny obcí podle počtu obyvatel v roce 2016

Velikostní kategorie dle počtu obyvatel	Počet obyvatel	Podíl
méně než 200 obyvatel	189 334	1,80 %
200–499 obyvatel	645 742	6,13 %
500–999 obyvatel	953 015	9,05 %
1 000–1 999 obyvatel	1 011 067	9,60 %
2 000–4 999 obyvatel	1 219 378	11,58 %
5 000–9 999 obyvatel	960 042	9,11 %
10 000–19 999 obyvatel	967 742	9,19 %
20 000–49 999 obyvatel	1 180 147	11,20 %
50 000–99 999 obyvatel	1 103 259	10,47 %
100 000 a více obyvatel	2 303 044	21,87 %
celkem	10 532 770	100,00 %

Zdroj: vlastní zpracování dle dat z Českého statistického úřadu 2016a

Dokumenty EU preferují především snáze identifikovatelné kategorie pro členění území a jejich případnou podporu. Těmito jednoznačnými kategoriemi jsou město, venkov, odlehlé oblasti, ostrovy nebo například horské oblasti. Relevantními kategoriemi pro ČR jsou město a venkov, jejichž vymezení je však v podmínkách ČR poněkud komplikovanější.

Bernard et al. (2011) tvrdí, že je přibližně 71 % až 81 % rozlohy České republiky tvořeno venkovskými obcemi. Není však možné se shodnout na přesném vymezení rozlohy venkova, jelikož neexistuje jednoznačná dichotomie města a venkova, která by jasně oddělila tyto typy prostoru.

Jak uvádí MMR (2013), vymezení venkova není statické a v průběhu času se mění. V českých podmínkách je v současnosti venkov zpravidla vymezován jako soubor venkovských obcí do 3 tis. obyvatel, ale například v předcházející Strategii regionálního rozvoje se jednalo o hranici 2 tis. obyvatel. Metodika OECD, kterou přebírá také EU, je odlišná, základním diferenciačním kritériem je hustota obyvatel podle jednotek NUTS III. Z důvodu zaměření tématu této práce bude věnována pozornost právě pouze malým venkovským obcím.

2.2 Venkovské obce

Jak bylo uvedeno již v úvodu kapitoly, rozvojové možnosti obce a její směřování jsou zásadní měrou ovlivněny velikostí obce a z ní vyplývajícími funkcemi. Základními funkcemi všech obcí jsou obytná, pracovní a obslužná, jejich význam se však liší zejména v závislosti na postavení obce v sídelním systému. V malých obcích převažuje dominance obytné funkce, s růstem velikosti se zvětšuje pestrost sídelních funkcí (Bínek 2009).

MMR (2013) ve své SRR 2014–2020 propojuje novou typologii území ČR podle polohy venkovských obcí, čímž lze vymezit tři typy venkovských oblastí, v nichž se prosazují odlišné trendy. Tato odlišnost vyplývá z polohy venkovských obcí vůči sídelním centrům a jedná se o níže uvedené oblasti.

- *Venkovské oblasti v zázemí velkých měst*, tzv. příměstský venkov, který je ovlivněn zejména suburbanizací a zaznamenává významný nárůst populace ovlivňující rozvojové a investiční priority.
- *Průměrně rozvinuté venkovské oblasti ve větší vzdálenosti od velkých sídelních center*, tzv. mezilehlý venkov – zde je však zásadním atributem dobré dopravní spojení, v němž se nachází rekreační potenciál pro zázemí městských oblastí. V těchto oblastech dochází k procesu hospodářské diversifikace, cílem je zachování zemědělského potenciálu, zvýšení tempa hospodářské diversifikace a posílení vztahu těchto oblastí se středními a malými městy.
- *Periferní venkovské oblasti*, tzv. odlehlý venkov, který je řídko osídlený, izolovaný od spádových měst a hlavních dopravních sítí. Problémy těchto území vznikají především z důvodu nedostatečného dopravního napojení na regionální centra, které mají za důsledek potíže při dojížděcí za prací. Odlehlost je jednou z příčin udržování vyšší nezaměstnanosti, nízké úrovně příjmů obyvatel, nedostatečné úrovně základních služeb a celkového útlumu ekonomických aktivit v území. Příjmy z cestovního ruchu a zemědělství nedokážou plně kompenzovat tento útlum. Tyto oblasti trpí nezájmem investorů, ti v nich neumístit nové výroby.

2.2.1 Společné problémy malých obcí

Ve vazbě na druhý dílčí cíl práce bude v této kapitole provedena charakteristika rozvojových problémů malých obcí do 500 obyvatel v České republice.

Vajdová (2006) tvrdí, že malých obcí razantně přibylo po reformě územní veřejné správy, kdy docházelo k procesu rozpadu obcí na menší administrativní jednotky, který byl především reakcí na předchozí slučování. Hnací silou byla snaha o znovunabytí autonomie pro dříve samostatnou obec. Znovu získaná autonomie posílila demokratickou legitimitu místní veřejné správy, postavila do vedení obcí nové iniciativní elity a pomohla změnit vzhled tehdejšího venkova. Na druhé straně přinesl vznik 2 tis. převážně malých obcí řadu problémů, které mohou ohrožovat fungování místní veřejné správy. Velmi malé obce totiž nemají často dostatečné ekonomické, lidské ani organizační zdroje. Tento nedostatek nedovoluje malým obcím uskutečňovat náročnější projekty a poskytovat občanům vyhovující služby.

Existuje mnoho bariér, které brzdí udržitelný rozvoj venkovského prostoru, a jejich eliminace je základem k možnému rozvoji daného území. Venkovský prostor však není homogenní a snahou o zevšeobecnění může docházet k neúplnému obrazu o venkově (Bernard et al. 2011).

MMR (2013) uvádí mezi tyto bariéry stárnutí venkovské populace a vysídlování venkova, ke kterému však dochází především v odlehlých oblastech, nikoliv v blízkosti velkých měst. Dalšími překážkami jsou nízká daňová výtěžnost malých obcí a nedostatek finančních prostředků na řešení problémů, velmi malé zastoupení malých a středních konkurenceschopných podniků na venkově a nedostatečná dopravní obslužnost těchto obcí.

Integraci venkovského prostoru s jejich spádovými centry sice podporuje hustá síť pozemních komunikací, dochází však ke katastrofálnímu stavu místních komunikací a komunikací III. třídy. V některých venkovských sídlech dochází k rozvolňování zastavěného území na úkor volné krajiny a některé environmentální funkce krajiny bývají potlačovány. V oblasti zemědělské výroby je limitujícím faktorem velká diferenciací mezi vlastnictvím a užíváním zemědělské půdy, kdy je přibližně 88 % zemědělské půdy

obhospodařováno v nájmu. Další problematickou oblastí je nevyváženost a vzájemná rozpornost zájmů jednotlivých složek zemědělského sektoru a zásadním problémem je odliv veřejných služeb z venkovského prostoru a jejich nedostatečná přítomnost v nich.

Ministerstvo zemědělství (2014, s. 26) ve svém PRV také zmiňuje mezi současnými problémy venkovských oblastí stárnutí obyvatel a stěhování mladých lidí do měst, což má za následek dlouhodobý úbytek venkovské populace. V posledních letech se sice vylidňování venkova výrazně zpomalilo, což je však způsobeno masivní výstavbou rodinných domů v okolí velkých měst a vznikem husté satelitní zástavby. Nedostatečné množství pracovních příležitostí je ve venkovských oblastech umocňováno nižší koncentrací podniků, a to výrobních i těch, které nabízejí různé služby, tedy nedostatkem potenciálních zaměstnavatelů. Rozdíly mezi městy a venkovem se v možnostech uplatnění v pracovním procesu postupně prohlubují. *„S tím souvisí i další typická charakteristika venkovské zaměstnanosti – přes 80 % obyvatel obcí za svou práci dojíždí, což má širší dopady na umístění poptávky po produkci a službách do místa zaměstnání. Tím se oslabuje poptávka na venkově a omezuje se tak i možnost podnikání na venkově. Dalším možným limitem pro podnikání na venkově je nedostatečné technické zázemí, zejména pak dostupnost služeb vysokorychlostního internetu v oblastech, které nejsou pokryty tržní nabídkou. Obecně lze konstatovat, že v malých obcích je nedostatečná nabídka služeb vysokorychlostního internetu spojena s celkově slabší vybaveností v oblasti ICT.“*

Na nízké množství pracovních příležitostí v obcích do 500 obyvatel z důvodu úbytku tradičních profesí spojených s venkovem upozorňuje také Asociace malých a středních podniků (AMSP) České republiky. Celkem 90 % podnikatelů na venkově jsou OSVČ bez zaměstnanců, 8 % podniků jsou malé firmy s maximálním počtem 9 zaměstnanců, 2 % venkovských firem zaměstnává mezi 10–49 lidmi a pouze 0,1 % firem působících v malých obcích zaměstnává více jak 50 zaměstnanců. Převažujícími odvětvími jsou obchod, drobné profese, zemědělská činnost a odborné služby. Počet firem v zemědělství v posledních 5 letech stagnoval, došlo však k rapidnímu úbytku malých samoobsluh, kdy za posledních 20 let došlo ke snížení počtu o plnou třetinu samoobsluh z původních 20 tis. Dochází také k úbytku tradičních profesí spojených s venkovem, nejhorší situace je u výsadní venkovské profese, a to truhlářské, kde došlo k 63% úbytku za posledních 10 let (Malý venkov vymírá, podnikání v obcích zvoní hrana 2017).

Ve vztahu k rozvoji malých obcí je závažným problémem nedostatečná daňová výtěžnost těchto obcí vzhledem k rozvojovým potřebám a ke stavu majetku obce. Jedná se především o obce do 500 obyvatel, které se dlouhodobě potýkají s problémem nedostatečné základní občanské vybavenosti, a navíc dochází k mírnému zhoršení situace. Jako příklad lze uvést klesající podíl obcí se školou, poštou či knihovnou. Dochází také ke snižujícímu se podílu obcí s lékařskou ordinací, naopak narostl podíl obcí se službami lékárenskými a s byty s pečovatelskou službou. Obce do 500 obyvatel tvoří také nejvýznamnější podíl obcí bez kanalizace, a to i v situaci, kdy se technická infrastruktura venkova mírně zlepšuje, především z důvodu výrazného nárůstu počtu obyvatel napojených na kanalizační systém. Vodovod je zaveden přibližně v 80 % obcí ČR. Řada obcí však stále nemá vodovod a čističku odpadních vod (ČOV), což se týká hlavně obcí v odlehlejších nebo hůře dostupných oblastech (Ministerstvo zemědělství 2014).

Ačkoliv patří ČR mezi nejvíce vyrovnané země na světě z pohledu ohrožení obyvatel chudobou a v porovnání s ostatními státy EU je míra chudoby, jako jeden ze sociálně ekonomických ukazatelů situace na venkově, na relativně nízké úrovni, zaměstnanost a dynamika vývoje ekonomiky na venkově naznačuje, že v budoucnu by mohla být chudoba problémem. Chudobou by mohlo být ohroženo především stárnoucí obyvatelstvo v malých obcích. V roce 2011 se v ČR potýkalo podle Eurostatu s chudobou 15,3 % obyvatel, kdy ve venkovských obcích byla tato míra vyšší o 1,4 p. b. Ohroženy jsou především obyvatelé žijící ve vyloučených lokalitách.

Výše uvedené společné problémy venkovských obcí potvrzuje také Mgr. Tomáš Lysák ze Svazu měst a obcí České republiky (SMOČR), který uvádí, že je potřebné financovat především tvrdé infrastrukturní projekty a také projekty podporující tvorbu pracovních míst. Infrastrukturní projekty by měly být cílené na zlepšení technické i dopravní vybavenosti. Z oblasti dopravní vybavenosti by se měly malé obce zaměřit především na zlepšení stavu obecních komunikací a úpravu veřejného prostranství. Častým nedostatkem je také špatný stav chodníků, které ve venkovských obcích na potřebných místech často chybí úplně. Problémy v oblasti technické infrastruktury tvoří špatná infrastruktura odpadních vod a jejich čištění, energetická náročnost veřejných budov apod. (Co trápí náš venkov? 2012).

Dopravní dostupnost je také definována jako problematická. Malých obcí se týká především problém s možnostmi v nakupování a dostupnost a kapacita mateřských škol. Dalšími slabými stránkami malých obcí je nezáměr o zlepšování služeb veřejné správy, využívání informačních technologií a využívání obnovitelných zdrojů.

Sovadina (2012) uvádí, že mezi zásadní problémy bezprostředně ovlivňující rozvojový potenciál malých obcí patří jejich prostorová poloha v rámci typologizace sídelního prostoru. Aktuální typologizace dle SRR 2014-2020 je uvedena výše. S rostoucí vzdáleností obce od městských center se projevuje nedostatečné množství pracovních příležitostí, s čímž je spojeno snižování počtu obyvatel. Některé faktory jsou oslabovány rozvojem dopravy a informačních technologií, většina podnikatelských aktivit se však nadále koncentruje v blízkosti měst. Obce ležící v blízkosti větších měst mají zase nedostatek pozemků pro výstavbu.

I Sovadina potvrzuje problém stárnutí obyvatel malých obcí v odlehlém prostoru, které přisuzuje odchodu mladých obyvatel za prací do urbanizovaných oblastí, což souvisí i se vzdělanostní úrovní. Absolventi vysokých škol totiž často odcházejí do místa studia, kde lépe nacházejí uplatnění. Nárůst nezaměstnanosti měl v mnoha malých obcích příčinu v zániku zemědělských družstev a ve ztrátě svého původního zemědělského charakteru. Tímto navíc došlo k opuštění areálů zemědělské výroby s příslušnými i funkčními pozemky nacházející se téměř ve všech malých obcích. V současné době se jedná o nevyužité chátrající objekty, často navíc zatížené nedorozhodnutými majetkovými vztahy. Dále v malých obcích bývá často zázemí pro volnočasové aktivity, jako sokolovny, kulturní domy či sportoviště, zbudované před několika desítkami let, které bývají v současnosti kvůli svému špatnému stavu a finanční nesoběstačnosti pro malé obce zátěží, jako jiné budovy v majetku obcí. Jako významný problém malých obcí, především z ekologického aspektu, je uváděna skutečnost, že pouze 32 % obcí menších než 1 tis. obyvatel je vybaveno kanalizací.

Dalším často diskutovaným problémem malých obcí je vlastní výkon správních činností a koordinace vlastního chodu vyplývajícího z úkolů samosprávy, a to především při výkonu přenesené působnosti. Obce jsou bez ohledu na velikost a možnosti povinny vykonávat správní činnosti a pomáhat tak státu ve výkonu jeho působnosti a pravomoci

na svém území. Personální obsazení obecních úřadů je velmi omezené, kdy základem je v mnohých případech neuvolněný starosta a účetní dané obce. Z toho důvodu nejsou malé obce schopny koordinovat a řídit větší projekty či zajistit kvalifikovaný výkon náročnějších správních činností bez externí pomoci.

Z výše uvedeného vyplývá, že hlavními společnými problémy malých obcí v České republice jsou:

- stárnutí populace a vysídlování venkova v odlehlých oblastech,
- nízká daňová výtěžnost,
- malé zastoupení malých a středních konkurenčních podniků,
- nedostatečná dopravní obslužnost,
- špatný stav místních komunikací III. třídy,
- odliv veřejných služeb,
- špatná technická infrastruktura – chybějící kanalizace a ČOV,
- odchod absolventů vysokých škol,
- chátrající objekty v majetku obce,
- chybějící zázemí pro volnočasové aktivity,
- omezené personální obsazení obecních úřadů,
- nedostatečné technické zázemí – nedostatečná nabídka služeb vysokorychlostního internetu a celkově slabší vybavenost v oblasti ICT.

2.2.2 Řešení problémů malých obcí

Venkovské obce jsou z hlediska regionální a kohezní politiky velmi specifickou oblastí k řešení. Z analýzy potřeb venkova vyplývá, že jakákoliv rozvojová činnost v malých obcích je v současné době závislá z převážné části na dotacích. Je zřejmé, že pokud by nebyly dotační prostředky, a to především z Evropské unie, nebylo by realizováno mnoho projektů v malých obcích, které čerpají dotace na realizované projekty nejčastěji z Programu rozvoje venkova, Operačního programu Životní prostředí a z regionálních operačních programů. Menší část projektů je financována z prostředků MAS. *„Přibližně 41 % výdajů venkovských obcí tvoří kapitálové výdaje, a právě investice z evropských*

fondů jsou významnou částí kapitálových výdajů obcí. Investiční výdaje přepočtené na jednoho obyvatele se pohybují okolo 7 tisíc Kč. Projekty z evropských zdrojů nejčastěji tvoří do 10 % rozpočtu obce a velká část projektů nepřesahuje jednorocní rozpočet. Existují však i obce, které realizují projekty, jejichž hodnota vysoce převyšuje každoroční rozpočty, a to v některých případech i rozpočty během mandátu komunálního zastupitelstva.“ Je patrné, že evropské fondy jsou pro obce a města významnou příležitostí pro modernizaci infrastruktury, zvýšení kvality života občanů a rozšíření služeb (Co trápi náš venkov? 2012).

Lysák dále dodává, že v případě analýzy potřeb českého venkova z pohledu priorit financování Evropské unie v současném programovacím období je zásadní zaměřit se na investice do budování veřejné infrastruktury a snižování její ekologické a energetické náročnosti, dále na investice a služby v oblasti vodního a odpadového hospodářství. Další oblastí současných priorit ze strany Evropské unie a zároveň potřeb rozvoje venkova je podpora venkovských obcí v jejich funkci tvůrce krajiny. Konkrétně se jedná o investice do regenerace vodních toků, výsadby zeleně a protipovodňových opatření.

Sovadina (2012) potvrzuje, že malé obce by se měly ve svých rozvojových aktivitách zaměřit především na dokončení, zkapacitnění, rekonstrukci a modernizaci technické infrastruktury, tedy vodovodu, kanalizace ČOV apod. Základem, který by měl být při výběru konkrétních aktivit sledován, je zajištění podmínek pro individuální výstavbu rodinných domů.

Každý region je zcela specifický, a proto je nutné k jeho rozvoji přistupovat diferencovaně, tedy respektovat jeho jedinečnost, vnucování celoplošných typových řešení problémů venkovských obcí by mohlo být spíše kontraproduktivní. Rozvoj venkovských obcí závisí na několika faktorech, jako je poloha, aktivita místních obyvatel a podniků nebo osobnost starosty či starostky (Problémy a možnosti rozvoje venkova 2014).

Rozvoj venkova je komplexem provázaných sektorů a není záležitostí pouze jednoho sektoru. Evropská politika rozvoje venkova staví na principech:

- multifunkčního zemědělství,

- multisektorového a integrovaného přístupu k venkovské ekonomice, a to prostřednictvím diversifikace činností, tvorby nových zdrojů zaměstnanosti a příjmů a ochrany venkovského dědictví,
- transparentnosti při tvorbě a řízení jednotlivých programů založených na přístupné a zjednodušené legislativě,
- flexibilní pomoci pro rozvoj venkova, která je založená na principu decentralizace, subsidiarity a na spolupráci na regionální a místní úrovni.

Diverzifikace venkovské ekonomiky by měla směřovat k dosažení vyváženého a stabilního sociálně-ekonomického rozvoje území a důsledkem tohoto procesu by mělo dojít ke zvýšení počtu a pestrosti pracovních míst na současném venkově.

Také Ministerstvo zemědělství (2014) stanovuje mezi potřeby k rozvoji venkova podporu diverzifikace nezemědělských činností. Mezi vybrané potřeby, jimiž se program rozvoje venkova zabývá, je zařazena podpora podnikatelských aktivit a nabídky pracovních příležitostí, jelikož právě dostatečná nabídka pracovních příležitostí a rozvoj podnikání na venkově je základním předpokladem pro udržení obyvatel v malých obcích a ekonomický rozvoj venkova. Pokud by nedošlo k řešení této problematiky, hrozí pokračování odlivu obyvatel do měst za prací, snižování životní úrovně obyvatel na venkově, zhoršení socioekonomické situace malých obcí a prohlubování ekonomických a sociálních rozdílů mezi venkovskými a městskými oblastmi. Proto bylo stanoveno, že cílem využití prostředků PRV na podporu podnikatelských aktivit a stimulování nabídky pracovních míst bude rozvoj diverzifikace do nezemědělských činností a s ním související možnost tvorby nových pracovních míst.

V posledních letech získaly významnou roli v ekonomice venkova malé a střední podniky či rodinné podniky zpracovatelského průmyslu namísto zemědělství, svoji renesanci zažila řemesla. Důležitým prvkem venkovské ekonomiky jsou i rozmanité služby a další alternativou začínající nahrazovat funkci zemědělství jakožto hospodářského odvětví venkova je oblast cestovního ruchu (Problémy a možnosti rozvoje venkova 2014).

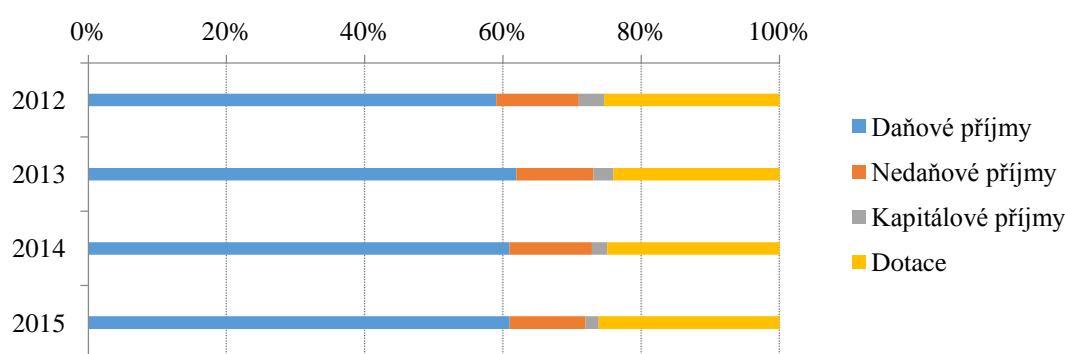
Zlepšení technického zázemí a dosavadní nedostatečné nabídky vysokorychlostního internetu a celkově vybavenosti v oblasti ICT by mohlo zvýšit atraktivitu malých obcí.

Pokud by byl v malých obcích přístup k vysokorychlostnímu internetu, mohli by lidé pracovat z domova a nemuseli by žít v místě zaměstnání, tedy v aglomeracích nebo v jejich blízkosti. Přístup k vysokorychlostnímu internetu je zároveň zásadní podmínkou rozvoje dle Iniciativy Průmysl 4.0 v České republice, což v budoucnu ovlivní rozvoj především odlehlých regionů.

Důležitým faktorem je také motivace obyvatel k účasti na rozvojových procesech obce. Z toho důvodu je významná podpora společenského a kulturního života v obci podporující stabilitu společenstev a startující jejich rozvoj. Místní obyvatele je možné rozlišit na starousedlíky, nově přistěhované a pobytové rekreanty. V malých obcích převažují většinou starousedlíci, které k danému místu váže kromě pocitu patriotismu a znalosti místních poměrů a lidí také vztah k půdě či rodinné vazby. Převážně tato skupina obyvatel je nositelem zvyků a tradic. *„Výhodou nově přistěhovaných občanů s trvalým bydlištěm může být jejich věk, zejména pokud jde o mladé rodiny s dětmi. Nově přistěhovaní však často nejeví zájem o dění v obci a převažují u nich často vazby na původní bydliště.“* Z toho důvodu je potřebné utužování lokální komunity a snaha o zapojení zejména nově přistěhovaných do všech aktivit probíhajících v obci (Sovadina 2012, s. 27).

3. Vnější zdroje financování rozvoje malých obcí

V této kapitole bude v závislosti na třetím dílčím cíli provedena rešerše možností vnějšího financování rozvojových aktivit malých obcí do 500 obyvatel. Jak bylo uvedeno již výše, především malé obce jsou při realizaci rozvojových aktivit velmi závislé z důvodu nízké daňové výtěžnosti na získaných dotacích. Mezi lety 2012 a 2015 se podíl získaných dotací na celkových příjmech obcí a dobrovolných svazků obcí pohyboval v rozmezí 24–26 % (Obrázek 4) (Ministerstvo financí 2015, Ministerstvo financí 2017).

Obrázek 4: Struktura příjmů obcí a DSO mezi lety 2012-2015

Zdroj: Ministerstvo financí 2015, Ministerstvo financí 2017 – vlastní zpracování dat

Obce mohou získat finanční prostředky na své rozvojové aktivity z několika zdrojů. Jak uvádí Provozánková (2015), obcím jsou poskytovány nenárokové dotace z rozpočtových kapitol některých ministerstev (MMR, MPSV, MZe aj.), které mohou být běžné i kapitálové. Investiční dotace jsou vyhlášovány jednotlivými ministerstvy v rámci grantových programů a obce na ně nemají nárok, o jejich přidělení je nutné podání žádosti a přidělení dotace je v kompetenci jednotlivých ministerstev. Jako příklady těchto programů lze uvést program výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury ve vlastnictví obcí vyhlášený Ministerstvem pro místní rozvoj nebo investiční dotace na vodohospodářské projekty z Ministerstva životního prostředí. SMOČR (2016, s. 7) uvádí, že: „Regionální programy a národní dotační tituly jednotlivých ministerstev jsou nástroji, jejichž prostřednictvím státní správa plní své priority a cíle a zároveň může pozitivně ovlivňovat rozvoj na místní úrovni nebo vybraných regionů, především těch

znevýhodněných nebo strukturálně či jinak postižených. Prostřednictvím těchto titulů je možné podpořit aktivity, které není možné financovat ze strukturálních fondů EU.“

Dále mohou získat obce dotace ze státních mimorozpočtových fondů, které jsou ve většině případů účelové a kapitálové. Nejčastěji se jedná o dotace ze Státního fondu životního prostředí, na podporu bytové výstavby slouží Státní fond rozvoje bydlení a na údržbu a opravy komunikací Státní fond dopravní infrastruktury. Významným zdrojem jsou také dotace poskytované ze strany krajů prostřednictvím programů vyhlášených jednotlivými kraji, například na podporu rozvoje cestovního ruchu.

Po vstupu ČR do EU nabyly na významu také dotace z Evropské unie vyplácené ze strukturálních fondů a Kohezního fondu prostřednictvím Národního fondu. Svaz měst a obcí České republiky (2016) uvádí, že podpora regionálního rozvoje je v největší míře financovaná právě z Evropských a investičních fondů (ESIF), tedy podle prostředků alokovaných pro období 2014–2020. Provazníková (2015) dále dodává, že dotace z EU jsou spojeny se spolufinancováním ze strany územních samospráv a většinou jsou vypláceny až po realizaci akce či stavby. Tyto prostředky jsou určeny na podporu staveb s ekologickou problematikou (vybudování kanalizací, ČOV atd.), na budování cyklotras, přeshraniční spolupráci, podporu cestovního ruchu apod. Nezanedbatelným zdrojem financování může být také Místní akční skupina, v jejíž oblasti daná obec leží.

Pro malé obce jsou výhodné především dotační tituly vyhlášené ministerstvy a dotační tituly krajské, a to především pro jejich nízkou administrativní náročnost. Ta je úměrná relativně malé výši výdajů na projekty malých obcí. I v případě získání finančních prostředků z těchto DT jsou sice peníze alokovány příjemci zpětně, jako u evropských dotací, ale s mnohem nižší administrativní náročností je spojeno menší riziko chyb a nedostatků, které mohou vést ke krácení dotace či dokonce k vrácení celé částky, ale také k postihům ze strany finančního úřadu za pochybení v rozpočtové kázní.

3.1 Dotace ze státního rozpočtu

Prvním zmíněným druhem dotací byly národní dotační zdroje, tedy dotace z rozpočtových kapitol jednotlivých ministerstev. Jedním z nejvýznamnějších ministerstev v rozdělování

finančních prostředků na rozvojové aktivity malých obcí je Ministerstvo pro místní rozvoj. Podle Svazu měst a obcí České republiky (2016) vyhláší MMR celkem 15 dotačních titulů pro obce a rozdělí ročně stovky milionů korun na podporu bydlení, na rozvoj venkovských oblastí a cestovního ruchu, podporu nestátních neziskových organizací či na pořízení územních plánů obcí. Cílem těchto prostředků je pomoc potřebným projektům vyrovnávající regionální disparity, které by byly bez veřejných dotací stěží realizovatelné.

Pro malé obce je významný podprogram MMR „Podpora obnovy a rozvoje venkova“ vyhlášený pravidelně v rozmezí října a prosince. Poslední vyhlášený termín byl pro rok 2017 mezi 18. říjnem 2016 a 30. prosincem 2016. Součástí tohoto podprogramu je pět dotačních titulů, čtyři zaměřené výhradně pro obce do 3 tis. obyvatel a do jednoho se mohou hlásit obce do 7 500 obyvatel, jelikož vychází ze soutěže Vesnice roku (Podpora obnovy a rozvoje venkova v roce 2017; 2017).

Soutěž Vesnice roku je vyhlášována každoročně mj. právě také Ministerstvem pro místní rozvoj a její vítězové ve vybraných kategoriích následně mohou žádat o dotace na širokou škálu rozvojových aktivit (O soutěži 2011). SMOČR (2016) uvádí, že jsou finanční prostředky poskytovány až do výše 80 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů akce a jsou podporovány aktivity jako obnova a údržba venkovské zástavby bez bytového fondu) a občanské vybavenosti (školy, radnice, kulturní zařízení apod.), komplexní úprava veřejných prostranství, rekonstrukce a nová výstavba místních komunikací, stezek a veřejného osvětlení, obnova a zřizování veřejné zeleně a příprava a realizace propagačních materiálů obce či prezentace obce v souvislosti s úspěchem v soutěži Vesnice roku. Zapojení do této soutěže může proto přinést obcím nemalé finanční prostředky a oblast jejich využití je velmi široká. Jedinou podmínkou pro udělení dotace je schválený strategický rozvojový dokument obce. Avšak obce bez tohoto dokumentu se soutěže Vesnice roku ani nemohou zúčastnit. Kategorii je navíc větší množství a k možnosti žádat o finanční prostředky z popisovaného DT MMR stačí úspěch v krajském kole soutěže.

Ostatní DT podprogramu „Podpora obnovy a rozvoje venkova“ jsou již omezeny zmíněnou hranicí 3 tis. obyvatel. Zároveň je jedním z kritérií pro výběr projektu hodnocena

skutečnost, zda žádající obec leží na území hospodářsky problémových regionů. Vymezení těchto regionů je uvedeno ve SRR ČR 2014–2020 a vychází z Usnesení vlády České republiky č. 344 ze dne 15. května 2013 (Příloha A).

DT Podpora zapojení generací do komunitního života v obci je zaměřený na dvě aktivity, a to na podporu vybudování a obnovu míst aktivního a pasivního odpočinku (úprava veřejného prostranství) a na podporu obnovy a údržbu venkovské zástavby a občanské vybavenosti (akce s výstupy sloužícími dětem a mládeži). Výše přidělených finančních prostředků je omezena hranicí 50 tis.–400 tis. Kč a je požadována minimálně 30% spoluúčast. Žádající obec musí mít opět schválený aktuální strategický rozvojový plán.

Poslední zmíněná podmínka výše předchozího popisovaného DT je stejná u všech DT zmíněného podprogramu, tedy také u DT Podpora spolupráce obcí na obnově a rozvoji venkova zaměřeného na podporu akcí nadregionálního významu (prezentace úspěšných projektů zaměřených na obnovu a rozvoj venkova, spolupráce a odborné vzdělávání zástupců obcí, výměna zkušeností při přípravě projektů). Dále tento podprogram umožňuje obnovu drobných sakrálních staveb v majetku obce a ležící v katastrálním území obce, které nejsou prohlášeny kulturní památkou. Takovými stavbami jsou kapličky, márnice, Boží muka atd. Požadovaná finanční spoluúčast obce je minimálně 30 % a je udělována dotace v rozmezí 40 tis.–300 tis. Kč.

Posledním DT tohoto podprogramu je podpora obnovy místních komunikací, ve kterém mohou obce žádat o maximálně 50 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů, a to o 100 tis. až 1 mil. Kč. Podle SMOČR (2016, s. 21) se může jednat mj. o: „*všechny konstrukční vrstvy vozovek a krajnic, odpočívky, přidružené a přídatné pruhy, parkovací zálivy včetně zastávkových pruhů linkové osobní dopravy, místní komunikace vedené na mostních objektech (nadjezdy)*“, dále také o jejich napojení na příslušnou pozemní komunikaci, jsou-li v majetku obce atd. Dotace jsou však poskytovány pouze na jednu místní komunikaci.

Dále MMR poskytuje dotace například na obnovu obecního majetku po živelních pohromách v daném roce, na podporu cestovního ruchu v regionu, dále vyhláší DT na podporu revitalizace území v sociálně vyloučených lokalitách a na demolici budov

v těchto územích, na budování technické infrastruktury pro budoucí bytovou výstavbu nebo na výstavbu pečovatelských bytů. MMR také uděluje například nízkouročený úvěr prostřednictvím Programu výstavby, kdy je vyhlášovatelem Státní fond rozvoje bydlení a prostředky jsou určeny na výstavbu nájemních bytů pro vymezenou cílovou skupinu (senioři 65+, pro zdravotně či příjmově vymezené občany, osoby, které o bydlení přišly kvůli živelné pohromě a pro zletilé osoby pod 30 let.

Celkem 24 dotačních titulů určených pro obce, tedy nejvíce ze všech ministerstev, vyhláší Ministerstvo životního prostředí. DT Pozitivní motivace obcí v soutěžích opět navazuje na soutěž Vesnice roku a je určen výhradně pro obce oceněné titulem Zelená stuha v rámci této soutěže. Výherce může uhradit až 100 % z celkových způsobilých výdajů projektu prostřednictvím tohoto DT, vítěz krajského kola obdrží maximálně 400 tis. Kč, vítěz celostátního kola pak obdrží až 700 tis. Kč. Jelikož se jedná o výhru v soutěži Vesnice roku, je podmínkou opět schválený rozvojový dokument dané obce. Z udělení dotace může být dle SMOČR (2016, s. 51) hrazeno:

- *„zakládání vegetačních prvků a jejich dokončovací péče v roce výsadby, následná rozvojová péče (maximálně 3 roky),*
- *zakládání a obnova vegetačních a přírodních prvků (včetně odstranění nefunkčních přírodních prvků, zeleně a realizace nových), s tím přímo související výstavba či rekonstrukce nezpevněných pěších komunikací, drobných stavebních objektů, pořízení a instalace mobiliáře,*
- *péče o stávající vegetační prvky (zeleně), s možností rozdělení čerpání dotace na více let (maximálně 3 roky), včetně pořízení nezbytného technického vybavení,*
- *revitalizace a úprava vodních toků a vodních ploch,*
- *demolice stávajících funkčně a esteticky závadných zařízení ve veřejných prostranstvích a následná rekultivace těchto ploch v souladu s daným venkovským prostředím,*
- *realizace projektů environmentálního vzdělávání a výchovy.“*

Dále MŽP vyhláší například následující dotační tituly:

- Zlepšení stavu povrchových a podzemních vod a zlepšení kvality dodávek jakostní pitné vody pro obyvatelstvo podporující mj. realizaci soustav individuálních čistíren odpadních vod pro budovy využívané k trvalému rodinnému bydlení a ve vlastnictví obce, které nejsou užívány z důvodu dosahování zisku a nacházející se v oblasti bez možnosti připojení nemovitosti ke stokové síti.
- Národní síť EVVO (Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta) – podpora denních a pobytových výukových programů a školení podporující mj. realizaci ekologických denních a pobytových výukových programů v rámci předškolního, základního i středoškolského vzdělávání, avšak žadatel musí být činný realizátor EVVO.
- Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na vodní ekosystém – obce mohou získat až 1 mil. Kč například na opatření přispívající ke zlepšování přirozených funkcí vodních toků zároveň s obnovou jejich migrační prostupnosti nebo na obnovu či rekonstrukci vodních nádrží přírodě blízkého charakteru se záměrem zlepšení retenční schopnosti krajiny a podpoření biodiverzity. Aby však obec finanční prostředky z tohoto DT získala, musí být záměr v souladu se strategickými a koncepčními dokumenty. Tato podmínka je stejná také pro dotační tituly „Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na lesní ekosystémy“ podporující například zpracování lesních hospodářských plánů a „Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na nelesní ekosystémy“ zaměřující se mj. na tvorbu a obnovu ekostabilizačních prvků v krajině.
- Nová zelená úsporám je určena také obcím, a to na snižování energetické náročnosti bytových domů v majetku obce.

Především pro malé obce jsou významné také dotační tituly vypisované ze strany MZe. Podle výše analyzovaných problémů malých obcí jsou významné DT:

- Výstavba a technické zhodnocení infrastruktury vodovodů a kanalizací, u kterého je pro rok 2017 alokace ve výši 1 100 mil. Kč a umožňuje výstavbu vodovodů a kanalizací, úpraven vod, ČOV a souvisejících vodárenských objektů,
- Údržba a obnova kulturních a venkovských prvků – prostřednictvím tohoto DT podporuje MZe například vytvoření nebo obnovu míst pasivního odpočinku, údržbu

a obnovu významných zemědělských dominant a hasičských zbrojnic nebo údržbu a opravu polních cest.

Zajímavými dotačními tituly pro malé obce vyhlášenými Ministerstvem kultury jsou například:

- Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny – výše alokace v roce 2016 bylo 30 mil. Kč a příspěvek je poskytován až do výše 80 %. Tímto programem je podporováno zachování kulturních památek, zejména památek lidové architektury, jakými jsou například chalupy, kapličky či Boží muka.
- Havarijní program umožňující stavební práce spojené s obnovou kulturní památky, a to zejména statické zajištění objektu, opravu krovu a střechy.
- Podpora regionálních kulturních tradic – do výše 70 % neinvestičních nákladů přispívá Ministerstvo kultury na připomínku významných výročí kulturně-historických událostí.

Další DT vyhláší:

- Ministerstvo vnitra uděluje dotace například jednotkám sborů dobrovolných hasičů nebo vyhláší Program prevence kriminality (žadatel musí mít zpracovaný strategický dokument),
- Ministerstvo průmyslu a obchodu – například Opatření ke snížení energetické náročnosti veřejného osvětlení,
- MPSV – sociální oblast,
- Ministerstvo dopravy – cyklostezky, podpora bezpečnosti dopravy například výstavbou chodníků aj.,
- Úřad vlády – například DT Podpora terénní práce v obcích se sociálně vyloučenými lokalitami či tímto jevem ohrožených, přičemž obec musí mít zpracovanou strategii romské integrace a komunitní plán či jiný strategický koncepční dokument obce,
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – například budování kapacit mateřských a základních škol,
- dále Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo zdravotnictví atd.

3.2 Krajské dotace

Kraje vyhláší vlastní dotační programy zaměřené podle aktuálních i dlouhodobých potřeb charakteristických právě pro daný kraj. Zde bude věnována pozornost dotačním titulům Ústeckého kraje (ÚK) z důvodu zaměření případové studie na obec Lobendava ležící právě na území tohoto regionu.

Jediným relevantním aktuálně vyhlášeným programem pro malé obce v ÚK je Fond vodního hospodářství ÚK. Obce mohou žádat finanční prostředky na výstavbu či obnovu vodohospodářské infrastruktury, tedy na stavbu vodovodních řadů, vodárenských objektů, kanalizačních objektů, čistíren odpadních vod nebo například na stavby dešťových kanalizací. Podmínkou je minimálně 30% míra finanční spoluúčasti (Regionální informační servis RIS 2017).

Ačkoliv je aktuálně vyhlášený pouze jeden DT, pravidelně vyhláší ÚK několik relevantních programů pro malé obce. Jedním z nich je Program na záchranu a obnovu kulturních památek ÚK. V roce 2016 mohly obce získat finanční prostředky na opravy kulturních památek, jako jsou církevní stavby, stavby lidové architektury, technické památky aj., a to v rozmezí 30 tis. Kč až 70 % z celkových užitelných nákladů projektu. V případě restaurování kulturní památky mohla být udělena dotace až do výše 100 % celkových užitelných nákladů (Ústecký kraj 2016a). ÚK přispěl například na opravu zvonice v Hrušovanech, restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého ve Velké Vsi nebo na obnovu staročeské sýpky v Údlících (Ústecký kraj 2016b).

Dalším, možná ještě významnějším programem z pohledu malých obcí, je Program na záchranu a obnovu drobných památek a architektury dotvářející kulturní krajinu Ústeckého kraje. Tento program totiž umožňuje podporu stavebních a uměleckoprůmyslových prací souvisejících se záchranou a obnovou bezprostředně ohrožených drobných památek, které nejsou prohlášeny za kulturní památku ve smyslu zákona č. 20/1987, o státní památkové péči. Podporována je proto obnova Božích muk, kapliček, křížových cest, soch a sousoší, kašen apod. Minimální výše finanční spoluúčasti obce je 30 % a minimální výše poskytnuté dotace je 30 tis. Kč (Ústecký kraj 2016c).

Konkrétně pouze pro malé obce je každoročně vyhlašován Program obnovy venkova (POV) ÚK. Tento program byl konkrétně v roce 2016 rozdělen na pět oblastí podpory, kde čtyři z nich jsou určeny pouze pro obce do 2 tis. obyvatel, pátá vychází ze soutěže Vesnice roku v Ústeckém kraji, ve které mohou žádat o finanční podporu pouze obce s oceněním ve formě jedné ze stuh či diplomů (Ústecký kraj 2016d).

Oblasti podpory určené pro obce do 2 tis. obyvatel jsou zaměřeny především na rozvoj ekonomických, sociálních, vzdělávacích a kulturních aktivit rozšiřujících pracovní příležitosti a vedoucí k vyšší diverzifikaci venkovské ekonomiky a ke zvýšení atraktivity venkova pro trvalé bydlení, na zhodnocení kulturně-historického potenciálu obcí, zachování krajiny, rozvoj cestovního ruchu a na koncepční rozvoj obcí v souvislosti s rozvojovými dokumenty obcí. Konkrétně se jedná o oblasti podpory:

1. Obnova a rozvoj venkovské zástavby – zaměřený na úpravy a opravy objektů občanské vybavenosti a jejich vybavení, tedy mateřských a základních škol, kulturních zařízení, hasičských zbrojnic, hřbitovů a hřbitovních zdí a multifunkčních sportovních nebo volnočasových zařízení. Obce do 500 obyvatel mohou dosáhnout až na 75 % nákladů, obce s 501 až 1 tis. obyvatel na 65% výši podpory a ostatní obce na 40% výši podpory.
2. Chodníky a místní komunikace – tato podpora je určena na opravy a výstavbu chodníků místních komunikací a na veřejné osvětlení. Intenzita podpory je stejná jako u předchozí oblasti.
3. Zlepšení životního prostředí, revitalizace a ochrana krajiny, nakládání s odpady – podprogram určený pouze pro obce do 500 obyvatel na pořízení techniky na údržbu zeleně. Intenzita podpory činí maximálně 75 %.
4. Podpora projektové dokumentace do Evropských fondů – cílem tohoto opatření je zlepšení absorpční schopnosti malých obcí pro využití ESIF a předmětem podpory je zpracování dokumentace pro stavební povolení pro mateřské a základní školy, technickou infrastrukturu a životní prostředí. Dotace v této oblasti podpory dosahují maximálně 50 % uznatelných nákladů.

Ústecký kraj ale vyhlašuje také mnoho dalších dotačních titulů z rozličných oblastí, jako je zdravotnictví, sociální věci nebo školství a sport.

3.3 Fondy Evropské unie

Jak bylo již uvedeno v úvodu této kapitoly, Provazníková (2015) uvádí, že jsou subjekty žádající o finanční prostředky z fondů EU nuceny podílet se na celkových nákladech projektu a zároveň vznikají často nemalé náklady s přípravou projektové dokumentace. Navíc jsou platby z operačních programů (OP) vázány na prokázané uskutečnění výdajů a propláceny jsou až při předložení dokladů a faktur zpětně, nebo dokonce po skončení projektu. Malé obce, které se vyznačují nízkým objemem vlastních finančních zdrojů, mají specifické postavení. Ve většině případů nedisponují dostatkem financí, aby mohly hradit aktivity do doby, než jsou jim refundovány vynaložené prostředky. To klade požadavek na malé obce získat prostředky na finančních trzích, což zatěžuje rozpočty dluhovou službou. Zároveň hrozí riziko pochybení v přípravné a realizační fázi nebo nesplnění udržitelnosti projektu a nesplnění slíbených kritérií a s tím spojená povinnost vrácení dotace včetně uhrazení sankce.

V programovacím období 2014–2020 je charakteristikou kohezní politiky tematická a územní dimenze. Tematická dimenze představuje povinnost zaměření intervencí zásadně na témata stanovená Evropskou komisí. Oproti předchozímu programovacímu období přinesla politika hospodářské, sociální a územní soudružnosti nově tzv. územní dimenzi a urbánní dimenzi. Ta vytváří předpoklady k tomu, aby podpora z Evropských strukturálních a investičních fondů nebyla plošná, ale v problematice spojené s rozvojem měst a obcí byla cílená do vybraných území, které mají své konkrétní potřeby. Obce mohou čerpat finanční prostředky jak z tematických OP na základě individuálních výzev, nebo nově v rámci integrovaných nástrojů, kterými jsou:

- Integrované územní investice (ITI) realizované v osmi metropolitních oblastech ČR a sloužící k realizaci územních strategií. ITI umožňují u mezisektorových a vícerozměrových zásahů kombinovat investice z více prioritních os jednoho či více OP a z více fondů ESI. Ty mohou být doplněny Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova a Evropským námořním a rybářským fondem.
- Integrované plány rozvoje území (IPRÚ) zabezpečující rozvoj sídelních aglomerací ostatních krajských měst a Mladé Boleslavi.

- Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD) uplatňovaný ve venkovském prostoru prostřednictvím místních akčních skupin. Základem tohoto integrovaného nástroje je možnost účasti také obcí s nižším počtem obyvatel než 25 tis.. Do implementace CLLD se zapojují PRV, Integrovaný regionální operační program (IROP), OP Zaměstnanost a OP Životní prostředí. MAS mohou předkládat své žádosti o podporu strategií komunitně vedeného místního rozvoje Ministerstvu pro místní rozvoj.

Na operační programy jsou alokovány prostředky ze strukturálních fondů a následně se realizují prostřednictvím konkrétních projektů. V České republice bylo v současném programovacím období schváleno 10 hlavních OP. Opatření určená obcím jsou zapracována do většiny OP, především v IROP, OP Životní prostředí, OP Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV), OP Zaměstnanost a krajově také v OP Doprava a v Programu rozvoje venkova.

Cílem IROP je zajištění vyváženého rozvoje území a zlepšení veřejných služeb a veřejné správy se záměrem podpoření konkurenceschopnosti a udržitelného rozvoje v obcích, městech a regionech. Program je zaměřen například na infrastrukturu, sociální inkluzi nebo na podporu sociálního bydlení. Obcí se týká především podpora projektů s udržitelnou dopravou, zvyšující bezpečnost pěší, cyklistické, železniční a silniční dopravy, projektů usilujících o sociální inkluzi (investice do nových i stávajících zařízení komunitní péče, příspěvek na terénní sociální služby). Dále se IROP zabývá problematikou školství, tedy rozvojem škol, formálních i neformálních vzdělávacích zařízení. Obce mohou získat také dotaci na snížení energetické náročnosti bytových domů s minimálně čtyřmi bytovými jednotkami ve vlastnictví obce nebo na rekonstrukci kulturních památek. Ve všech oblastech je kladen důraz na provázanost konkrétních investic s vyššími plány a strategiemi.

Do 14. dubna 2017 je například možné podávat žádosti do Výzvy č. 56 Infrastruktura pro zájmové, neformální a celoživotní vzdělávání, ze které je možné využít finanční prostředky například na pořízení vybavení budov a učeben pro vymezené vzdělávání nebo na nákup pozemků a staveb (Regionální informační servis RIS 2017).

Provazníková (2015) uvádí, že OP Životní prostředí je rozdělen do šesti prioritních os, ze kterých je pro obce významná především prioritní osa 1 zaměřená na zlepšení kvality vod a snižování rizika povodní. Specifické cíle této osy se zaměřují na výstavbu kanalizací, výstavbu, modernizaci a intenzifikaci ČOV, zvyšování kvality zdrojů pitné vody apod. Ostatní prioritní osy podporují mj. zlepšení kvality ovzduší, lepší nakládání s odpady (výstavba sběrných dvorů, rekultivace skládek) a zlepšení energetické náročnosti budov.

Jak uvádí Regionální informační servis RIS (2017), prostřednictvím OP Životní prostředí je v současné době vyhlášena například 70. výzva týkající se snížení energetické náročnosti veřejných budov a zvýšení využití obnovitelných zdrojů energie. Obce mohou žádat například o dotace na celkové nebo dílčí energeticky úsporné renovace veřejných budov (zateplení obvodového pláště budov, výměna a renovace otvorových výplní apod.).

Cílem OP Zaměstnanost je podpora lidského kapitálu, rovných příležitostí žen a mužů, adaptability zaměstnanců a zaměstnavatelů a dalšího vzdělávání, zdravotních služeb a modernizace veřejné správy. Obce mohou čerpat podporu ve většině specifických cílech. Prostřednictvím tohoto OP má být docíleno například snížení počtu vyloučených lokalit, zlepšení dostupnosti sociálního bydlení a podpory sociálního podnikání. Zároveň by mělo dojít ke zefektivnění veřejné správy, a to optimalizací výkonu veřejné správy a zlepšením předávání informací mezi veřejnou správou a občany. OP Zaměstnanost by měl také podporovat aplikaci e-Governmentu (Provazníková 2015). Dle Regionálního informačního servisu RIS (2017) nejsou aktuálně vypsané výzvy z tohoto OP relevantní pro malé obce.

OP VVV je zaměřen na podporu rovnosti a kvality ve vzdělávání, posílení kapacit pro kvalitní výzkum a jeho přínos pro společnost a na rozvoj lepších kompetencí pro trh práce. Většina podporovaných aktivit se však týká vysokých škol a výzkumných organizací, pro obce jako zřizovatele školských zařízení je zajímavá především oblast zabývající se rovným přístupem ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání, jejíž cílem je zvýšení kvality a inkluzivity předškolního vzdělávání, spolupráce mateřských a základních škol a usnadnění přechodu dětí na základní školu. Od těchto cílů se odvíjí zaměření podporovaných projektů (Provazníková 2015). Podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (2017) jsou plánované výzvy pro obce zaměřeny

na implementaci místních akčních plánů rozvoje vzdělávání a na inkluzivní vzdělávání v obcích zapojených v Koordinovaném přístupu pro sociálně vyloučené lokality.

Asi posledním relevantním zdrojem pro malé obce je Program rozvoje venkova, který je financován z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a ze státního rozpočtu a spadající pod společnou zemědělskou politiku EU. Cílem toho programu je obnova a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství, investice pro konkurenceschopnost zemědělských podniků či krajinnou infrastrukturu. Podpora obcí je však v tomto programovacím období velmi omezená a obce dosáhnou v podstatě pouze na dotace na zkvalitnění lesních cest a na pořízení technologií potřebných v lesním hospodářství. Možností, jak získat další prostředky z tohoto programu, je pak prostřednictvím členství v MAS.

3.4 Místní akční skupiny

Národní síť Místních akčních skupin České republiky (NS MAS) (2017) definuje MAS jako: *„...na politickém rozhodování nezávislým společenstvím občanů, neziskových organizací, soukromé podnikatelské sféry a veřejné správy (obcí, svazků obcí a institucí veřejného moci), které spolupracuje na rozvoji venkova, zemědělství a získávání finanční podpory z EU a z národních programů, pro svůj region, metodou LEADER. Základním cílem MAS je zlepšování kvality života a životního prostředí ve venkovských oblastech. Jedním z nástrojů je také aktivní získávání a rozdělování dotačních prostředků.“*

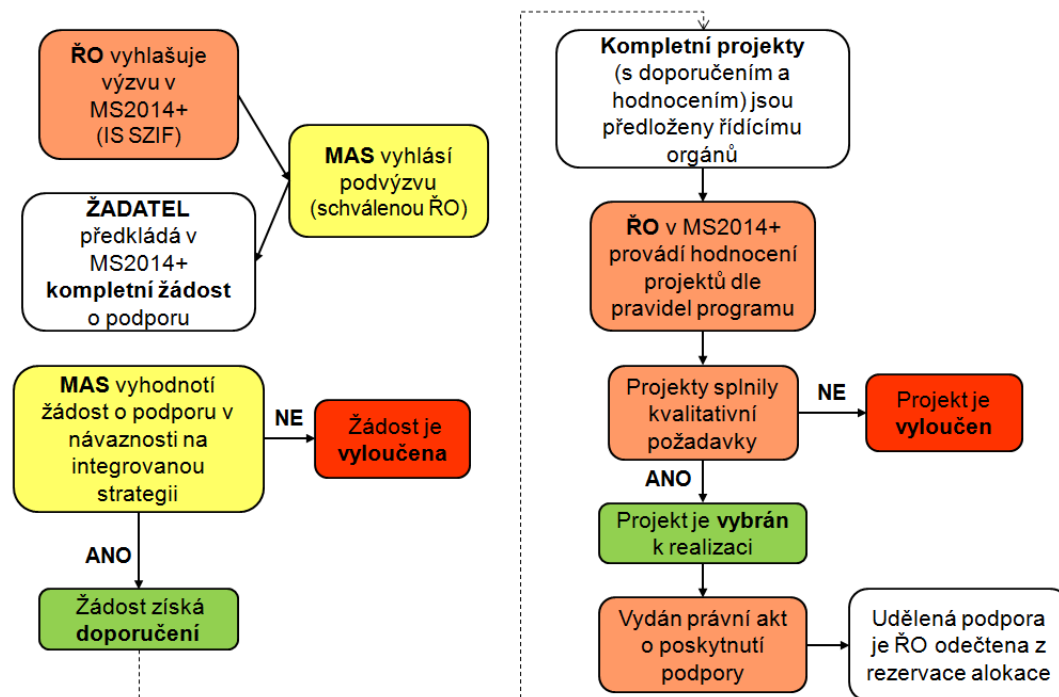
Zmíněná metoda LEADER je založena na principu „bottom-up“, tedy zdola nahoru. Proto by měly veškeré náměty a projekty vycházet z myšlenek a podnětů místních venkovských subjektů a občanů, nikoliv řízeny shora krajskou, státní nebo dokonce evropskou mocí. Jak také NS MAS (2012) uvádí, MAS vypracovávají integrovanou strategii rozvoje území a jsou odpovědné za její provádění. Jak uvádí Pošmurný (2015), strategie komunitně vedeného místního rozvoje je kompaktní rozvojový dokument vztahující se na území MAS a propojující subjekty, záměry a zdroje. Tato strategie prochází hodnocením a schvalováním ze strany MMR.

NS MAS (2012) dále dodává, že MAS pak na základě strategie komunitně vedeného místního rozvoje vybírají projekty konečných příjemců, které podpoří v rámci jejich alokace. MAS také mohou realizovat vlastní projekty, v nichž figurují jako nositelé a integrují do nich individuální potřeby regionu. Mapa ČR s rozložením jednotlivých místních akčních skupin je uvedena v Příloze B.

Hlavními úkoly MAS jsou dle Pošmurného (2015):

- zvyšování způsobilosti místních aktérů pro zpracování a provádění projektů i jejich schopností v projektovém řízení,
- zrealizování nediskriminačního a transparentního výběrového řízení a objektivních kritérií sloužících k výběru projektů,
- kontrola souladu výběru projektů se strategií komunitně vedeného místního rozvoje stanovením pořadí operací podle přínosu k plnění záměrů strategií,
- příprava a zveřejnění výzev k podávání návrhů,
- příjem a posuzování žádostí o podporu,
- konečný výběr projektů a stanovení výše podpory, popř. předkládání návrhů orgánu odpovědnému za závěrečné ověření způsobilosti před schválením,
- kontrola průběhu provádění strategie a podporovaných projektů a provádění hodnotících činností souvisejících se strategií.

Proces schvalování žádostí a způsob přidělení dotace je podrobně zobrazena v následujícím schématu (Obrázek 5).

Obrázek 5: Proces schvalování žádostí a způsob přidělení dotace v rámci MAS
Zdroj: vlastní zpracování na základě Pošmurný 2015

Obec přitom nemusí být členem MAS. Subjekty mohou podávat individuální projekty do výzev MAS k realizaci strategie CLLD, aniž by byly vázány členstvím či partnerstvím v MAS.

Příkladem MAS, ve vztahu obci řešené v případové studii, je MAS Český sever. Tuto MAS tvoří z převážné části obce Děčínska ve Šluknovském výběžku, celkový počet obcí spadajících do tohoto území je 41. Strategie CLLD byla schválena v březnu roku 2017 (MAS Český sever 2017a).

Uvedená MAS plně začíná s realizací Komunitně vedeného místního rozvoje od července 2017, kdy by měly být vyhlášeny dle harmonogramu tři první výzvy (MAS Český sever 2017b):

- Bezpečnost dopravy-Udržitelná doprava v MAS Český sever
 - aktivita: bezpečnost dopravy
 - termín příjmu žádostí: 07/2017–09/2017

- alokace: 8 mil. Kč
- Zlepšování kvality a dostupnosti vzdělání-Zvyšování kvality vzdělávání v MAS Český sever
 - aktivita: infrastruktura základních škol, infrastruktura středních škol a vyšších odborných škol, infrastruktura pro zájmové, neformální a celoživotní vzdělávání
 - termín příjmu žádostí: 07/2017–09/2017
 - alokace: 8,08 mil. Kč
- Infrastruktura pro sociální služby a sociální bydlení-Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucí k sociální inkluzi v MAS Český sever
 - aktivita: rozvoj sociálních služeb, sociální bydlení
 - termín příjmu žádostí: 07/2017–09/2017
 - alokace: 11 mil. Kč

4. Strukturálně postižené regiony

Tato kapitola se věnuje tzv. hospodářsky slabým regionům ve vazbě na VP2, který je konkrétně vyhodnocován v podkapitole 4.2.

Z výše uvedeného textu vyplývá, že k rozvoji obcí je nutné přistupovat individuálně, jelikož je každý region zcela specifický, a to platí i pro jeho socioekonomickou úroveň. Dle zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje dochází k vymezení tzv. státem podporovaných regionů. Toto vymezení provádí Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s ostatními dotčenými ústředními správními úřady a kraji a rozvoj těchto regionů je třeba podporovat s ohledem na dynamický a vyvážený rozvoj České republiky, zvyšování sociální a hospodářské úrovně územních samosprávných celků a udržování jejich hospodářské, sociální a územní soudružnosti (ČESKO 2000b).

4.1 Vymezení státem podporovaných regionů

Aktuálním dokumentem, prostřednictvím kterého MMR vymezuje státem podporované regiony, je Strategie regionálního rozvoje ČR pro roky 2014–2020. Vymezení těchto regionů bylo navrženo ve smyslu § 4 odst. 2 výše uvedeného zákona. Jak uvádí Ministerstvo pro místní rozvoj (2013, s. 58), k vymezení takto definovaných regionů a k identifikaci problémů dochází z důvodu sledování dvou základních cílů, a to cíle prorůstového a disparitního. U prorůstového cíle „...jde o aktivizaci socioekonomického potenciálu regionů, diverzifikaci rozvojových aktivit a podporu perspektivních regionů (center) s očekávaným pozitivním akceleračním rozvojovým dopadem.“ Základem disparitního cíle je snižování a zmírnění výrazných socioekonomických meziregionálních rozdílů.

Regiony výrazně zaostávající ve svém sociálně-ekonomickém rozvoji za ostatními územními celky byly identifikovány na základě multikriteriální analýzy sociálně-ekonomických podmínek rozvoje území na úrovni ORP. Identifikovány byly také regiony, které jsou nuceny řešit při svém rozvoji specifické problémy, jejichž zvládnutí

je s ohledem na příčiny daných problémů obtížné a nelze je zvládnout bez koordinované spolupráce více subjektů s aktivní pomocí státu.

Hospodářsky problémové regiony jsou takové regiony, které vykazují v rámci republikového srovnání z hlediska vybraných hospodářských a sociálních ukazatelů výrazně podprůměrnou úroveň České republiky. Základními charakteristikami hospodářsky problémových regionů jsou:

- nadprůměrná míra nezaměstnanosti,
- nízká životní úroveň,
- nízký stupeň ekonomické výkonnosti,
- nízký průměrný příjem obyvatel,
- nepříznivý demografický vývoj.

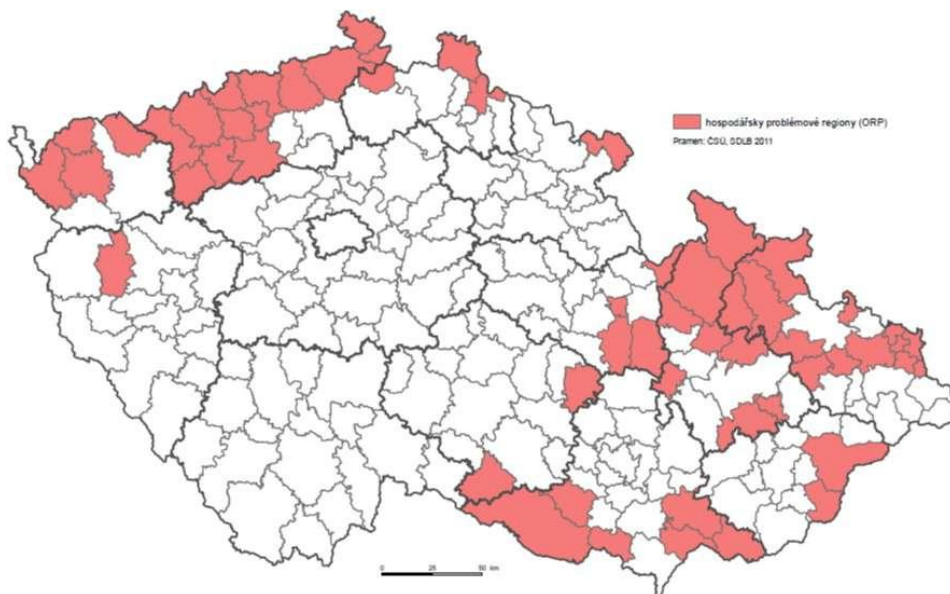
Zdrojové ukazatele, prostřednictvím kterých došlo k vymezení hospodářsky slabých regionů pro období 2014–2020, popisuje následující tabulka (Tabulka 6).

Tabulka 6: Zdrojové ukazatele pro vymezení hospodářsky problémových regionů

Ukazatel za ORP	Časové období	Zdroj	Váha
Odhad výkonnosti ekonomiky – hrubý domácí produkt (HDP)	Průměr za tři roky (2008–2010)	Expertní odhad MMR	k1 25 %
Míra nezaměstnanosti	Průměr za tři roky (2009–2011)	MPSV, dopočet MMR	k2 55 %
Zadluženost ORP na 1 obyvatele	Průměr za 2008–2011	MF	k3 5 %
Dávky v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí, bydlení, mimořádná okamžitá pomoc	Průměr za 2008–2011	MPSV	k4 10 %
Saldo migrace na 1000 obyvatel	Průměr za posledních šest let (2006–2011)	Český statistický úřad, MMR	k5 5 %

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj 2013, s.58

Prostřednictvím výpočtu výše uvedených ukazatelů došlo k výběru konkrétních regionů, které byly definovány jako hospodářsky problémové (Obrázek 6).

Obrázek 6: Hospodářsky problémové regiony (ORP) v ČR

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj 2013, s. 60

Vedle hospodářsky slabých regionů spadají také mezi státem podporované regiony ještě sociálně znevýhodněné oblasti a současné a bývalé vojenské újezdy. Mezi sociálně znevýhodněné regiony byly zařazeny ORP vykazující dlouhodobou nezaměstnanost a výskyt sociálně vyloučených lokalit, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, což je spojeno mj. s potenciálním sociálním napětím a s vyšším výskytem sociálně-patologických jevů.

Pro vymezení sociálně znevýhodněných oblastí byly použity čtyři ukazatelé, z nichž největší váhu, konkrétně 65 %, měl ukazatel míry dlouhodobé nezaměstnanosti za ORP v období mezi lety 2008–2010 z dat Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV). 30% podíl měl ukazatel podílu počtu vyplacených dávek na počtu obyvatel ve věku mezi 15 a 64 let. K výpočtu byla použita opět data MPSV, v tomto případě byl však vypočten průměr z let 2008–2011. Třetím ukazatelem, jehož váha byla pouhých 5 %, byl orientační odhad celkového počtu romských obyvatel zkoumaných sociálně vyloučených lokalit v kraji. Byly použity údaje z analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti z let 2005 a 2006. Funkci filtru měl poslední ukazatel, a to počet obcí s pověřeným obecním úřadem v rámci ORP s výskytem sociálně vyloučených lokalit mezi roky 2006 a 2011. Ministerstvo pro místní rozvoj (2013, s. 61) definuje vyloučenou lokalitu jako: „...souvislou lokalitu na území obce, jejíž obyvatelé

vykazují dlouhodobou nezaměstnanost nízké kvalifikovaných obyvatel, nízkou kvalitu domovního a bytového fondu, nevyhovující infrastrukturu, jsou často prostorově vyloučené a stigmatizovány ‚špatnou adresou‘. Odhadem v těchto podmínkách žije 100 tis. lidí, a to převážně Romové.“ Problém sociálního vyloučení se koncentruje hlavně v lokalitách Ústeckého a Moravskoslezského kraje.

Vojenské újezdy byly zřízeny jako zvlášť vyčleněná území pro potřeby obrany státu a od roku 1991, z důvodu redukce počtu příslušníků Armády ČR, dochází k útlumu vojenské činnosti. Z toho důvodu se jeví některé vojenské újezdy a jejich části jako nadbytečné. Vybraná území byla vyčleněna a v uplynulých letech byla navracena k civilnímu využití, některé problémy přesto zůstávají nedořešeny. Tato území byla zahrnuta do státem podporovaných regionů z důvodu specifčnosti problematiky vojenských újezdů a s ohledem na potřebu jejich komplexní integrace do civilního sektoru.

4.2 Zaměření podpory

„Vymezení státem podporovaných regionů je založené na diferencované aplikaci územní dimenze za účelem koncentrace a využití všech dostupných finančních prostředků a určení integrovaného zaměření podpory.“ (Ministerstvo pro místní rozvoj 2013, s. 113) Cílem podpory státem podporovaných regionů je snížení regionálních disparit. Realizovaná opatření jsou proto směřována především do podpory malého a středního podnikání, do podpory sebezaměstnávání a do podpory začínajících podnikatelů. Existuje několik forem zmíněné podpory, a to prostřednictvím mikroúvěrů, poradenství apod. pro zvýšení ekonomického potenciálu regionů. Dále je podpora směřována do vzdělávání, rozšíření nabídky rekvalifikací a do specifických forem zvyšování kvality znalostí a dovedností. Plánována jsou také, s ohledem na charakter vymezených regionů, opatření směřovaná na zvyšování kvality a flexibility sociálních služeb, uplatnění preventivních programů v lokalitách ohrožených sociální okluzí, rozšiřování spektra nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti aj.

Zmíněná podpora vybraných regionů je prováděna především prostřednictvím zvýšeného objemu finančních prostředků věnovaných regionálnímu rozvoji a zvýšené podpory v oblasti strategického plánování. Nejvýznamnějším zdrojem financí určených na podporu

rozvoje státem podporovaných regionů by měly mezi lety 2014–2020 tvořit prostředky z fondů EU. Využití těchto prostředků by mělo probíhat vyčleněním specifických potřeb či prostoru v rámci podpůrných nástrojů regionálně zaměřeného programu a tematických programů, dále jsou modifikována hodnotící kritéria programů, která zvýhodňují vymezené regiony, a to prostřednictvím věcně a časově koordinovaných výzev programů pro tyto regiony. Také by mělo docházet ke zohlednění míry intenzity podpory v rámci vybraných operačních programů Evropského strukturálního a investičního fondu a k aplikaci vhodného typu nástrojů integrovaných přístupů ve vybraných OP představující nutnou podmínku pro získání podpory.

Dalším zdrojem financování rozvoje státem podporovaných regionů jsou státní programy podpory regionálního rozvoje. Například, jak bylo již výše uvedeno a jak uvádí MMR (2017), při hodnocení žádostí o přidělení dotace z podprogramu Podpora obnovy a rozvoje venkova je jedním z kritérií skutečnost, zda obce žádající o podporu leží na území hospodářsky problémových regionů a zda spadá pod ORP zařazenou dle SRR ČR 2014–2020 mezi státem podporované regiony.

MMR (2013) také uvádí, že se dále konkrétně jedná o podporu obnovy obecního a krajského majetku postiženého živelními nebo jinými pohromami, jelikož podle § 4 zákona o podpoře regionálního rozvoje jsou mezi tzv. ostatní regiony, jejichž podporování státem je žádoucí z jiných důvodů, právě regiony postižené živelnou pohromou zařazeny. Třetím finančním zdrojem jsou sektorové programy, Program řešení ekologických škod vzniklých před privatizací hnědohelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji a Program řešení revitalizace Moravskoslezského kraje.

4.3 Další možné vymezení hospodářsky slabých oblastí

Mimo regiony se soustředěnou podporou státu mohou existovat regiony podporované na úrovni a v působnosti krajů. Na základě příslušné strategie rozvoje podporují kraje různé typy projektů prostřednictvím dotací poskytnutých především z vlastního rozpočtu.

Například Liberecký kraj (LK) již třetí období vymezuje tzv. hospodářsky slabé oblasti (HSO) na svém území. Období, na které Liberecký kraj HSO vymezuje, kopíruje

programovací období Evropské unie, proto jsou současné HSO definovány pro období mezi lety 2014 a 2020. Aktuální vymezení bylo provedeno v rámci zpracování Programu rozvoje Libereckého kraje (Hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje 2014–2020, 2014).

Toto vymezení bylo provedeno z důvodu existence významných rozdílů socioekonomického rozvoje mezi jednotlivými obcemi a regiony a důvodu snahy o zastavení jejich dalšího prohlubování. Dokument Libereckého kraje se zároveň odkazuje na SRR ČR 2014–2020 a v ní vymezené státem podporované regiony na úrovni obcí s rozšířenou působností, kam konkrétně z Libereckého kraje spadají ORP Frýdlant, Nový Bor a Tanvald. LK definuje HSO na svém území na úrovni tzv. generelové jednotky, tedy jednotky představující mikroregiony na nejnižší regionální úrovni, které mají své středisko a k němu vymezené spádové území. Centrem daného mikroregiony je obec mající základní střediskové funkce, tedy poštu, školu aj.

HSO byly vymezeny na základě jedenácti ukazatelů, kterým byly stanoveny určité váhy (Tabulka 7).

Tabulka 7: Ukazatelé pro vymezení HSO v LK

Ukazatel	Váha
Intenzita bytové výstavby	7
Index vzdělanosti	8
Index ekonomického zatížení	10
Počet pracovních příležitostí	14
Registrovaná nezaměstnanost	15
Intenzita podnikatelské aktivity	15
Daňové příjmy	7
Hustota zalidnění	1
Dopravní obslužnost	
počet spojů ve středu	8
počet spojů v sobotu	5
Technická infrastruktura	
napojení na vodovod	1
napojení na kanalizaci	1
napojení na plynovod	1
Občanská vybavenost	
počet ordinací praktického lékaře	2
existence základní školy	5

Zdroj: Hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje 2014–2020, 2014

Na základě vyhodnocení výše uvedených ukazatelů byly generelové jednotky rozděleny do tří skupin, a to:

- hospodářsky slabé oblasti, jejichž výsledná hodnota byla nižší než 9 200 bodů,
- hospodářsky podprůměrné oblasti, tedy všechny jednotky s podprůměrnou hodnotou za Liberecký kraj,
- ostatní oblasti s vyšší výslednou hodnotou než 10 tis. bodů, tedy vyšší než průměrnou za LK.

V dokumentu je zdůrazněno, že podle zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje je podpora HSO v kompetenci kraje a je tedy na samosprávě jednotlivých krajů, jaké nástroje a objemy finančních prostředků zvolí pro jejich podporu. Hlavním zdrojem podpory HSO je v současné době především krajský rozpočet, a to prostřednictvím Dotačního fondu Libereckého kraje. Mezi pěti hodnotícími kritérii všech vyhlášených programů je dle schváleného statutu Dotačního fondu zařazena i vazba projektu na rozvoj hospodářsky slabých a podprůměrných oblastí. Zároveň chce LK dle možností zvýhodnit HSO také při čerpání z jiných zdrojů, především ze zdrojů evropských.

5. Obec Lobendava

Obec Lobendava je nejsevernější obcí České republiky ležící v Ústeckém kraji, okrese Děčín, na hranici se Spolkovou republikou Německo, v nadmořské výšce přibližně 340 m. Území Šluknovského výběžku, ve kterém Lobendava leží, patřilo vždy mezi nejhustěji osídlené oblasti českého státu, a to i v dobách rakousko-uherské monarchie, ačkoliv zde tehdy žili převážně obyvatelé německé národnosti. Nad místní částí Severní se nachází Buková hora, táhlá zalesněná žulová výšina, přes jejíž severní vrchol prochází státní hranice s nejsevernějším bodem České republiky (Obec Lobendava 2016).

5.1 Základní informace o obci

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1449. Původní název obce *Lobendov* má svůj základ ve staroslovanském *Lubyja*, tedy krásný potok. Jiné historické prameny, např. od J. Rydvala, uvádějí výklad názvu, který je odvozený z doby osídlení, a to ze spojení *zu lobende Au*, tedy chvályhodná louka.

Součástí obce Lobendava je místní část Severní, která vznikla na přelomu 12. a 13. století, kde prvními obyvateli byli nejspíše uhlíři či dřevorubci, jelikož celé okolí bylo hustě zalesněno. Jak uvádí obec Lobendava (2016, s. 8): „*V blízkosti obce jsou dvě velkoplošná chráněná území – CHKO Labské pískovce (rozloha 324 km²) a národní park České Švýcarsko (rozloha 79km²). V území obce nejsou vymezena žádná zvláště chráněná území přírody. Avšak nachází se zde Evropsky významná lokalita onačená jako EVL – CZ0423654 – Lobendava – kostel. Jedná se o půdu kostela Navštívení Panny Marie, kde se nachází regionálně významná letní kolonie netopýra velkého (*Myotis myotis*). Na území obce se nachází zvláště chráněný přírodní prvek památný strom (torzo z roku 1564) – Soudní lípa.*“

Obec spadá pod správu obce s pověřeným obecním úřadem Šluknov a pod správu ORP Rumburk. Jelikož jsou v obci služby a nabídka základní občanské vybavenosti velmi omezené, neplní Lobendava úlohu střediskové obce. Území bylo dříve součástí Euroregionu Nisa, současné vedení obce uvažuje o opětovném začlenění, a to buď

do Euroregionu Nisa nebo Euroregionu Labe. Začlenění do některého z euroregionů je významné pro případnou přeshraniční spolupráci a umožňuje využití podpory na realizaci projektů ve formě partnerství a odstraňování přeshraničních bariér a hendikepů příhraničních oblastí a odlehlosti od ekonomických a společenských center.

5.2 Strategický rozvojový dokument

Obec Lobendava do roku 2016 neměla žádný strategický dokument, který by určoval směr jejího rozvoje. Až v roce 2015 začalo vedení obce o vzniku takového dokumentu uvažovat. Absenci strategického rozvojového dokumentu byla zdůvodněna omezenými finančními prostředky obce, což nedovolovalo realizaci rozvojových aktivit. První rozvojová strategie, tedy Program rozvoje obce Lobendava 2016–2030, byla schválena obecním zastupitelstvem 6. ledna 2016.

Jak je již bylo v teoretické části této práce uvedeno, příprava strategického rozvojového dokumentu obce může vznikat buď expertní metodou, metodou komunitní, popř. kombinací obou metod. Právě v obci Lobendava byla využita možnost zkombinovat jak možnost využití odborného vedení při přípravě, tak zapojení obyvatel obce.

Zapojení občanů je vždy prospěšné a užitečné, obzvláště v malých obcích. Občané jsou ti, kteří problémy a nedostatky své obce znají, vědí, co je v souvislosti s životem v obci tíží, a proto je jejich přínos v procesu přípravy neoddiskutovatelný. Zároveň v případě, kdy výsledek vzejde z názorů a nápadů občanů, pak je realizace naplánovaných rozvojových aktivit jednodušší.

V malých obcích, jako je Lobendava, je však nutné do přípravy strategie zapojit také odborníka, popř. odbornou společnost, která má s procesem přípravy takového dokumentu zkušenosti. Zkušenosti právě většinou aktérům v malých obcích chybí. Na úřadech je malé množství zaměstnanců, v Lobendavě pouze jedna účetní, která má ve své pracovní náplni všechny základní činnosti obce. Zastupitelstvo v malých obcích bývá také složeno z lidí bez odborných znalostí, a proto je vhodné do celého procesu odborníka zapojit. Obec Lobendava dlouhodobě spolupracuje s Ing. Luděkem Suchomelem, který pomáhal právě i s přípravou PRO.

Obyvatelé byli zapojeni ve dvou částech celého procesu. Nejdříve byli všichni osloveni s žádostí o vyplnění dotazníku, následně byl vytvořen programový výbor. Před dotazníkovým šetřením však mohlo proběhnout informační setkání, ve kterém by byly vysvětleny důvody vzniku PRO, jeho výhody a důvody, proč by se měli občané dotazníkového šetření zúčastnit. Toto jednání by mohlo vyvolat větší zájem, a především větší návratnost vyplněných dotazníků.

Další možná změna mohla být provedena v zapojení obyvatel do programové komise. Ta byla složena především z lidí spokojených s vedením obce. V případě zapojení i nespokojených občanů by mohla být zahájena větší diskuse, ze které mohlo vzejít větší spektrum názorů a nápadů. Možné však je, že „odpůrci“ současného vedení byli osloveni a odmítli účast v komisi.

Konkrétně má obec Lobendava ve svém PRO naplánováno 67 rozvojových aktivit. Je otázkou, zda byly aktivity naplánovány realisticky, suma předpokládaných nákladů dle odborných odhadů je totiž více než 320 mil. Kč. Je samozřejmé, že u většiny aktivit bude využíváno operačních programů EU a národních dotačních titulů, u všech projektů je však nutná finanční spoluúčasť obce. PRO musí být samozřejmě cílevědomý, zároveň by měl být však alespoň částečně realistický. Takto ambiciózní plán rozvojových aktivit bez stanovených priorit vyvolává dojem, že primárním motivem sestavení PRO byla spíše možnost čerpání dotací než základní cíl strategických dokumentů, a to stanovení základního směru rozvoje obce. Proto je však do procesu tvorby strategie přizván odborník, který by měl upozornit na nerealizovatelnost naplánovaných aktivit a měl by nasměrovat pracovní skupinu k vytvoření kvalitního PRO.

5.3 Situační analýza obce

V této podkapitole bude popsána aktuální situace v obce Lobendava podle informací z PRO Lobendava 2016–2030 v základních oblastech.

Obyvatelstvo

PRO Lobendava 2016–2030 ve své analytické části uvádí vývoj počtu obyvatel odděleně pro místní část Lobedavu (Tabulka 8) a místní část Severní (Tabulka 9). Obě části měly v minulosti na tehdejší poměry obce poměrně vysoký počet obyvatel, odsunem německého obyvatelstva se toto množství výrazně snížilo.

Tabulka 8: Vývoj počtu obyvatel a domů místní části Lobendava

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
Obyvatelé	1495	1563	1507	1545	1712	1505	1597	493	514	455	377	274	279	272
Domy	272	298	273	303	285	284	289	308	176*	99	84	63	67	107

* Data zahrnují domy místní části Severní

Zdroj: Obec Lobendava 2016, s. 16

Tabulka 9: Vývoj počtu obyvatel a domů místní části Severní

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
Obyvatelé	1577	1659	1585	1505	1545	1466	1448	208	215	140	77	41	54	57
Domy	295	309	289	291	287	286	292	239	**	40	26	18	24	56

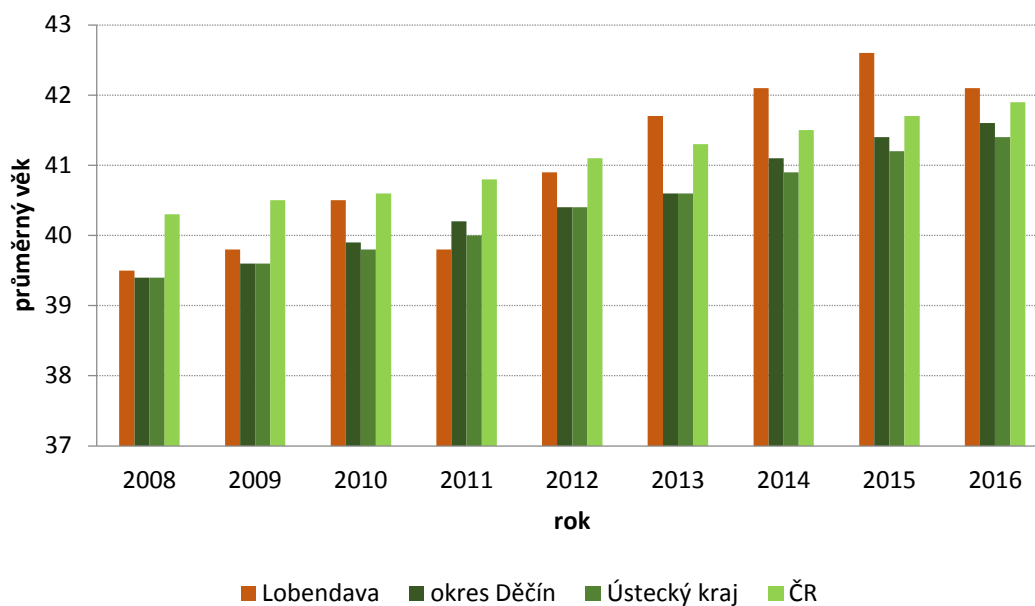
**Počet domů z roku 1961 je zahrnut v domech místní části Lobendava

Zdroj: Obec Lobendava 2016, s. 16

Ačkoliv jsou poslední uvedená data o počtu obyvatel z roku 2011, v posledních letech jsme svědky dalšího úbytku obyvatel, a to konkrétně v místní části Lobendava, jelikož došlo k transformaci pobytových sociálních služeb místního Ústavu sociální péče (ÚSP) Lobendava. Do konce roku 2015 byli všichni klienti tohoto zařízení přestěhováni do nově vybudovaných bytů v okolních obcích a v Lobendavě bylo toto zařízení zcela zrušeno. Tento pokles počtu obyvatel bude mít také vliv na výši příjmů do obecního rozpočtu. Dle Monitoru (2017) žilo v roce 2016 v obci 301 obyvatel.

Negativní vývoj není zřejmý pouze z ukazatele počtu obyvatel obce, ale také z průměrného věku obyvatel. Jak uvádí Krajská správa ČSÚ v Ústí nad Labem (2016), zatímco v roce 2008 byl průměrný věk v Lobendavě 39,5 roku, v roce 2011 překročil tento ukazatel již hodnotu 40 let, konkrétně 40,9, a v roce 2015 činil průměrný věk již 42,6 roků. Až v roce 2016 došlo k mírnému poklesu tohoto ukazatele, kdy průměrný věk obyvatel Lobendavy klesl na 42,1 let (Obrázek 7).

Obrázek 7 také zobrazuje územní srovnání tohoto ukazatele. Po celou dobu od roku 2008 do roku 2016 byl průměrný věk obyvatel Lobendavy vždy vyšší než průměrný věk na území příslušného okresu Děčín i než na území Ústeckého kraje. Do roku 2012 byl však průměrný věk v Lobendavě pod průměrem České republiky, což se ale po roce 2012 změnilo a od té doby průměrný věk obyvatel Lobendavy převyšuje průměr ČR (Veřejná databáze 2017b, Krajská správa ČSÚ v Ústí nad Labem 2016)

Obrázek 7: Vývoj průměrného věku k 1. lednu daného roku (pro ÚK a ČR k 31. prosinci roku n-1)
Zdroj: vlastní zpracování dle dat z Krajské správa ČSÚ v Ústí nad Labem 2016 a Veřejné databáze 2017b

Z výše zmíněných důvodů (odlivu obyvatel a zvyšujícím se průměrnému věku obyvatel) by měla obec činit opatření pro zvýšení atraktivnosti obce, aby se do obce chtělo stěhovat více lidí, je však také důležité snažit se přilákat mladé rodiny s dětmi a zároveň usilovat o udržení stávajících obyvatel obce. K tomu může pomoci zvýšení nabídky služeb v obci, a především pracovní příležitosti.

Sociální a ekonomická situace v obci a regionu

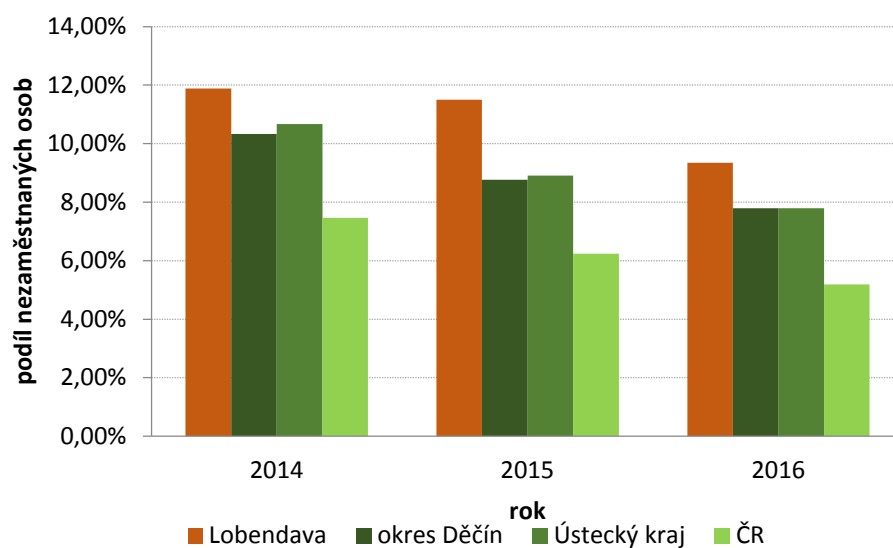
Ačkoliv obec v současné době nemá vytvořený komunitní plán, existuje komunitní plán pro Šluknovský výběžek. Obec s odůvodněním omezených kapacitních možností pouze sledovala tvorbu Plánu rozvoje sociálních služeb a také vznik Komunitního plánu

Ústeckého kraje. Zmíněné dokumenty jsou významnou a nezbytnou součástí projektové dokumentace v sociální oblasti (Obec Lobendava 2016).

V posledním desetiletí došlo k výrazným změnám v sociální situaci v celém regionu Šluknovska, což vedlo k řadě protestů zejména v roce 2011, ke vzniku řady aktivit měst, obcí a nevládních neziskových organizací a zároveň se zvýšil zájem a podíl státu a Ústeckého kraje v problematice tzv. sociálně vyloučených lokalit, kam Lobendava svým územím patří. Hlavními problémy jsou vysoká nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách a s tím spojené problémy se sociálním vyloučením. Cílem je posílení sociální soudružnosti obyvatel obce, podpora v sociálním začleňování a důležité je také předcházení sociálnímu vyloučení.

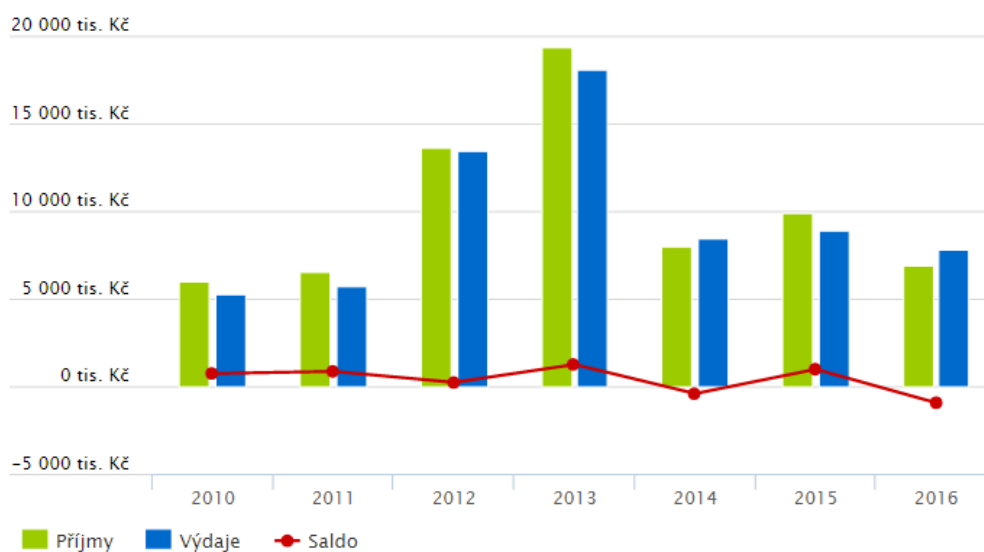
S problémy celého regionu, ve kterém Lobendava leží, souvisí také zařazení regionu, dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020 vydané Ministerstvem pro místní rozvoj (2013), mezi státem podporované regiony.

Jedním z kritérií pro určení státem podporovaných regionů je míra nezaměstnanosti na daném území. Podíl nezaměstnaných osob, definovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí, byl v obci Lobendava k 31. prosinci 2016 více než 9,3 %. Ačkoliv dochází k postupnému poklesu, pohybovala se výše tohoto ukazatele v celém sledovaném období mezi lety 2014 až 2016 nad průměrem území okresu Děčín, Ústeckého kraje i celé České republiky. Například ve srovnání s průměrem České republiky byl v roce 2016 podíl nezaměstnaných osob v Lobendavě o více než 4 p. b. vyšší (Veřejná databáze 2017c, Veřejná databáze 2017d) (Obrázek 8).

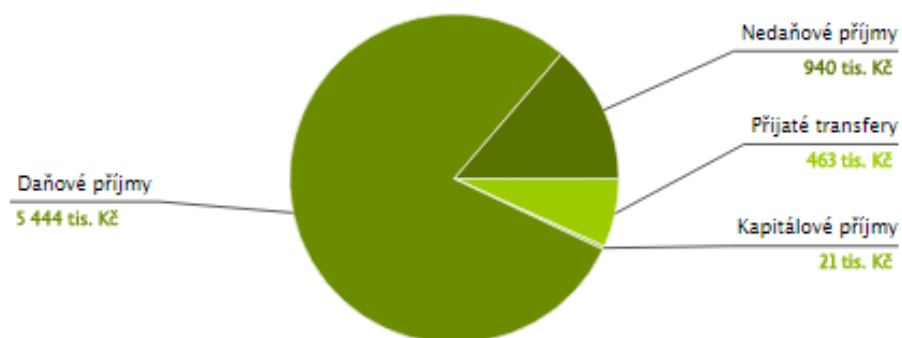
Obrázek 8: Územní srovnání vývoje podílu nezaměstnaných osob k 31. prosinci daného roku
 Zdroj: vlastní zpracování dat z Veřejné databáze 2017c a Veřejné databáze 2017d

Vedení obce dle Monitoru (2017) hospodaří pravidelně s přebytkovým či vyrovnaným obecním rozpočtem (Obrázek 9). Pouze v roce 2014 byl zaznamenán schodek ve výši 421 tis. Kč, který však mohl být kompenzován přebytky z předešlých let. V roce 2016 také převýšily výdaje obce její příjmy, převážná část schodku však byla způsobena nestihnutím převodu předem schválené dotace z Ústeckého kraje. Výrazný nárůst rozpočtu je patrný v letech 2012, a především v roce 2013. To však bylo způsobeno řešením škod po povodních, a proto například v roce 2013 získala obec dotace ve výši necelých 12 mil. Kč, které tedy tvořily 61,5 % celkových příjmů obce.

Obrázek 9: Meziroční vývoj rozpočtu obce Lobendava
Zdroj: Monitor 2017

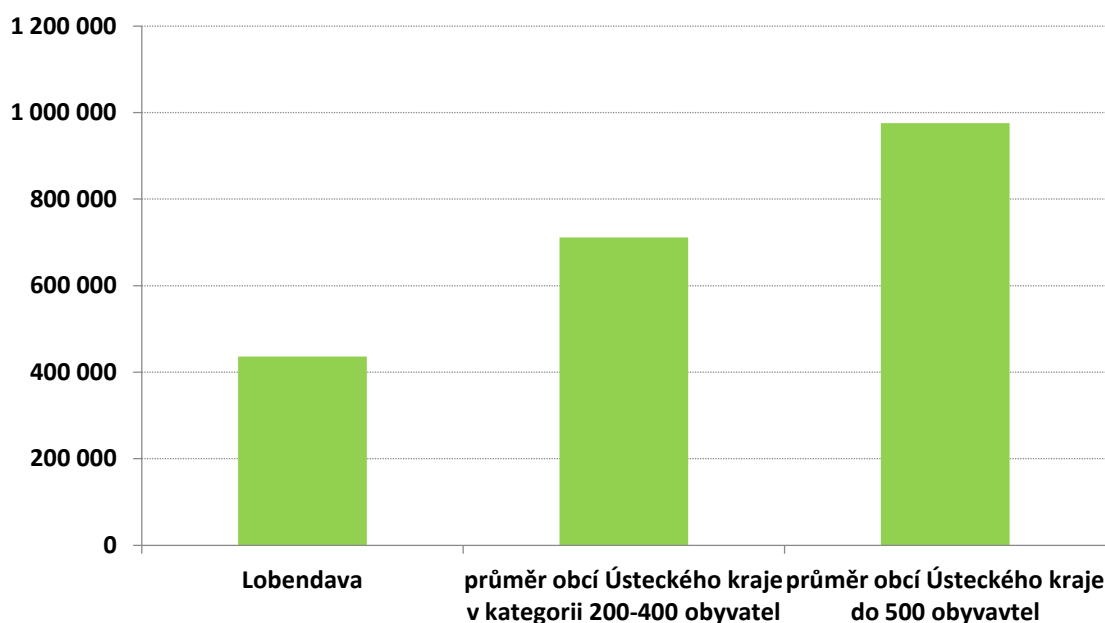
V roce 2016 byly celkové příjmy obce 6 868 tis. Kč, podíl jednotlivých složek příjmů zobrazuje Obrázek10.

Obrázek 10: Struktura příjmů obce Lobendava v roce 2016
Zdroj: Monitor 2017

Dotace, tedy přijaté transfery, činily 463 tis. Kč, což bylo pouze necelých 45 % k průměru obcí Ústeckého kraje do 500 obyvatel. V porovnání s obcemi ÚK s 200–400 obyvateli je

tento ukazatel o pouhé 3 p. b. vyšší (Příloha C). Obce Ústeckého kraje do 500 obyvatel získaly v roce 2016 v průměru více než 975 tis. Kč, obce v kategorii mezi 200 až 400 obyvateli získaly přibližně 900 tis. Kč (Obrázek 11). Pokud by však byla brána v potaz výše schválených dotací a do výše transferů by bylo započítáno 450 tis. Kč, které Ústecký kraj (2016d) schválil z Programu obnovy venkova ÚK 2016, a částka nebyla pouze převedena obci, byla by výše transferů obce ve výši 92 % průměru malých obcí ÚK. Tato situace mohla ale nastat ve více obcích, proto není vhodné brát tento údaj jako relevantní.

Obrázek 11: Srovnání výše získaných dotací v roce 2016 obcí Lobendava a malými obcemi v ÚK
Zdroj: Monitor 2017, Český statistický úřad 2016b – vlastní výpočet a zpracování

Infrastruktura

Velkým tématem v oblasti rozvoje obcí, měst a regionů je infrastruktura, a to jak technická, tak dopravní, proto je to další část, ve které bude popisován aktuální stav v obci.

Technická infrastruktura zaostává svým stavem daleko za dobře vybavenými městy a obcemi. Jak uvádí obec Lobendava (2016) ve svém PRO, obec není plynofikována, což znamená, že obcí neprochází plynovod a zásobení Lobendavy plynem by bylo značně technicky i finančně náročné. Vytápění v jednotlivých objektech v obci je řešeno lokálním

způsobem, v převážné míře využíváním tuhých paliv, doplňkově alternativními zdroji. Zásobování vodou z veřejného vodovodu není zajištěno, objekty v obci mají lokální zdroje vody, studně, které jsou však v řadě případů kontaminovány splaškovými vodami a splachy z polí. Problém je především v odkanalizování a likvidaci odpadních vod, kanalizační síť není v obci vybudována. Objekty mají ve většině případů odpadní vody svedeny do odpadních jímek či septiků.

Co se týká dopravní infrastruktury, tak ačkoliv řada komunikací prošla v nedávných letech opravami, a to především po povodních v letech 2010 a 2013 za podpory z národních programů MMR a Ministerstva dopravy (MD), nejsou místní komunikace stále ve zcela ideálním technickém stavu. Dále v obci nejsou jednoznačně vymezeny parkovací plochy, místa, kde se zpravidla parkuje, nejsou k tomuto účelu nijak upraveny.

Z výše uvedeného popisu vyplývá, že obec by se měla ve svých rozvojových aktivitách zcela zásadně zaměřit na budování a modernizaci infrastruktury, a to především té technické.

Vybavenost obce

Obec má velmi omezený bytový fond, zcela chybí byty pro sociálně slabé, startovací byty pro mladé a rodiny s dětmi. Většina obyvatel žije v objektech k individuálnímu bydlení ve vlastnictví fyzických osob.

Ze školských zařízení je obci pouze mateřská škola, která má kapacitu 25 dětí, avšak budova, ve které sídlí a která je v majetku obce, je v neutěšeném stavu a z důvodu nedostačujícího sociálního zařízení a vybavení získává kritické hodnocení ze strany Okresní hygienické stanice. Základní škola v obci byla dříve zrušena, a proto zde základní vzdělávání poskytováno není, žáci dojíždějí především do Dolní Poustevny.

V obci zcela chybí zdravotnická péče, dříve do obce dojížděl praktický lékař jeden den v týdnu. Problém lze spatřit mj. v nedostatku lékařů v celém Ústeckém kraji.

Chybí zde také jakékoliv kulturní i sportovní zařízení. Veškeré kulturní akce, které se v obci konají, jako pálení čarodějnic, Anenská pouť, rozsvěcení vánočního stromu atd.,

jsou uskutečňovány pod širým nebem. Není zde ani sportovní areál s odpovídajícím zázemím. V nedávné době došlo pouze k výstavbě dětského hřiště a opravě jediného sportovního hřiště v obci.

5.4 Problémy obce Lobendava

Prostřednictvím této podkapitoly je vyhodnocován třetí výzkumný předpoklad. Z výše uvedené charakteristiky současného stavu obce Lobendava vyplývá několik problémů, se kterými by se měla obec vypořádat a k jejichž eliminaci by měl právě PRO pomoci. Jsou jimi především:

- úbytek obyvatel a vysídlování obou místních částí,
- malé množství pracovních příležitostí,
- zvyšování průměrného věku obyvatel (stárnutí obyvatel),
- špatný stav technické infrastruktury – chybějící kanalizace, ČOV aj.,
- nevyhovující technický stav místních komunikací,
- chybějící chodníky na kritických místech,
- chybějící parkovací plochy v centru obce a špatný stav parkovacích ploch u turistických zajímavostí,
- omezený bytový fond,
- omezená nabídka služeb – chybějící zdravotní péče, základní škola aj.,
- opuštěné a vybydlené objekty,
- nízký rozpočet obce,
- chybějící kulturně-společenské centrum pro trávení volného času a nevyhovující stav sportovišť,
- omezené personální obsazení OÚ – jediná účetní nemá prostor pro řešení rozvojových aktivit obce.

Prostřednictvím komparace společných problémů malých obcí zjištěných prostřednictvím rešerše a definovaných výše a konkrétních problémů obce Lobendava je možné konstatovat, že obec Lobendava se potýká s podobnými rozvojovými problémy jako

obecně malé obce v ČR a je tím potvrzena část třetího výzkumného předpokladu. Společné problémy jsou uvedeny v následující tabulce (Tabulka 10).

Tabulka 10: Výstup komparace společných problémů malých obcí a obce Lobendava

Společné problémy malých obcí	Konkrétní problémy obce Lobendava
Vysídlování venkova	Snižování počtu obyvatel obce
Stárnutí venkovské populace	Zvyšování průměrného věku obyvatel
Nízká daňová výtěžnost	Nedostatek finančních prostředků na rozvojové aktivity
Malé zastoupení malých a středních konkurenceschopných podniků	Malé množství pracovních příležitostí
Špatný stav místních komunikací III. tříd	Nevyhovující technický stav místních komunikací, chybějící chodníky na kritických místech, chybějící parkovací plochy
Odliv veřejných služeb	Omezená nabídka služeb
Špatný stav technické infrastruktury	Špatný stav technické infrastruktury
Chátrající objekty v majetku obce	Opuštěné a vybydlené objekty
Chybějící zázemí pro volnočasové aktivity	Chybějící kulturně-společenské centrum pro trávení volného času a nevyhovující stav sportovišť
Omezené personální obsazení obecních úřadů	Omezené personální obsazení OÚ

Zdroj: Obec Lobendava 2016 a vlastní zpracování výše provedené rešerše společných problémů malých obcí

5.5 Návrh rozvojových aktivit

Jak již bylo v této kapitole napsáno, obec Lobendava ve svém PRO navrhla pro období mezi lety 2016–2030 realizaci 67 rozvojových aktivit, které by měly především řešit identifikované problémy obce a zajistit další rozvoj obce. Těmito aktivitami ve vztahu k řešenému problému jsou například:

- úbytek obyvatel a vysídlování obou místních částí
 - zajištění inženýrských sítí – stavební parcely pro výstavbu rodinných domů (2018–2025)
- malé množství pracovních příležitostí
 - podpora drobných podnikatelů, živnostníků (2018–2030)
 - pracovní setkání samosprávy s podnikateli (2016–2030)
 - spolupráce s úřadem práce a zaměstnávání pracovníků veřejně prospěšných prací (2015–2030)
- zvyšování průměrného věku obyvatel (stárnutí obyvatel)
 - zřízení základní školy – malotřídky (2018–2020)
- špatný stav technické infrastruktury – chybějící kanalizace, ČOV aj.

- výstavba moderní lokální úpravny vody a systému pro ochranu zdrojů pitné vody (2018–2030)
- jímací objekt s přivaděčem (2018–2030)
- vybudování rozvodných sítí pitné vody (2018–2030)
- výstavba kanalizace za předpokladu realizace ČOV a souvislé zástavby (2018–2030)
- výstavba rozvodů plynu (2020–2030)
- nevyhovující technický stav místních komunikací
 - oprava místních komunikací (2016–2030)
 - oprava mostků a propustků (2017–2030)
 - vybudování nové cyklostezky Lipová – Lobendava – Dolní Poustevna (2020–2030)
- chybějící chodníky na kritických místech
 - výstavba chodníků podél silnice II. tř. 266 a 267 (2018–2025)
- chybějící parkovací plochy v centru obce a špatný stav parkovacích ploch u turistických zajímavostí
 - oprava parkovacích míst na Anenském vrchu (2020–2030)
 - tvorba parkoviště v centru obce (2018–2020)
- omezený bytový fond
 - rekonstrukce vhodných prostor na podporované byty (2017–2020)
 - vybudování bytové rezervy pro dočasné ubytování osob v bytové nouzi (2018–2020)
- omezená nabídka služeb – chybějící zdravotní péče, základní škola aj.
 - zajištění občanské lékařské péče v obci (2020–2025)
 - zřízení základní školy – malotřídky (2018–2020)
 - zřízení veřejné knihovny (2019–2022)
- opuštěné a vybydlené objekty
 - řešení havarijního stavu nemovitostí s ohledem na bezpečnost a vzhled obce (2016-2020)
- chybějící kulturně-společenské centrum pro trávení volného času a nevyhovující stav sportovišť

- převod areálu přestěhovaného Ústavu sociální péče Lobendava do majetku obce (2018-2020)
- vybudování multifunkčního prostoru pro volnočasové aktivity (2018–2022)
- vybudování sportovního areálu (2020–2025)
- rekonstrukce přírodního koupaliště (2020–2030)

Další navržené rozvojové aktivity by měly vést ke zlepšení vzhledu obce, podpoře cestovního ruchu, lepší komunikaci s obyvateli a ke snížení energetické náročnosti budov v majetku obce. Pro zlepšení vzhledu a zvýšení atraktivity obce jsou naplánovány projekty revitalizace návsi, parku u kostela, zvelebení veřejného prostranství v místní části Severní, rekonstrukce přístupu do budovy obecního úřadu a revitalizace jejího okolí apod. Lobendava, jako nejsevernější obec České republiky s mnohými sakrálními památkami, má velký nevyužitý potenciál cestovního ruchu. Proto jsou v PRO naplánovány projekty, prostřednictvím kterých by mělo dojít ke zvýšení atraktivity pro cestovních ruch. Do roku 2022 by měla například vzniknout naučná stezka vedoucí od Severního bodu k Severní studánce, do roku 2024 naučná stezka *Klondyke a rýžoviště zlata*, dále je naplánováno zvelebení okolí pamětního místa u pomníku Panny Marie, vytvoření propagační brožury, výstavba místního vlastivědného muzea, cyklostezky spojující okolní obce či vybudování lyžařského okruhu.

Lepší komunikace s obyvateli by měla být dle PRO zajištěna prostřednictvím vydávání Lobendavského zpravodaje, který obec do současnosti nevydává, a také vybudováním veřejného bezdrátového rozhlasu. V neposlední řadě jsou projekty naplánované v PRO zaměřeny na lepší přístup k životnímu prostředí. Aktivity, které by měly být v této oblasti realizovány, jsou například rekultivace vodních ploch, nádrží a rybníků, nákup komunální techniky na úpravu veřejných ploch včetně zeleně, snížení energetické náročnosti obecního úřadu a budovy Mateřské školy nebo také likvidace černých skládek.

5.6 Evaluace návrhu střednědobých rozvojových aktivit

Ve střednědobém horizontu, tedy pro období mezi lety 2016 až 2020, má obec naplánováno 27 rozvojových aktivit a projektů. Prostřednictvím této kapitoly bude vyhodnocován VP3, a to konkrétně zda jsou navržené investiční priority ve střednědobém

horizontu realizovatelné s pomocí dotačních titulů programů na rozvoj malých obcí. Celková částka realizace všech projektů dle uvedených předpokládaných nákladů činí více než 20,5 mil. Kč. Jelikož se výše daňových a nedaňových příjmů obce pohybuje dle Monitoru (2017) okolo 6,5 mil. Kč a tyto prostředky slouží na všechny činnosti obce, je dle předpokladů k realizaci rozvojových aktivit potřebné získat prostředky z dotačních titulů. Nyní budou jednotlivé projekty, jejichž realizace by měla být ukončena nejpozději v roce 2020, popsány a bude popsán možný externí zdroj jejich financování.

Vybudování parkoviště v centru obce s celkovou úpravou by mělo být provedeno dle PRO mezi lety 2018–2020 a předpokládané náklady se pohybují vy výši 2,5 mil. Kč. Obec počítá s vybudováním parkovacích míst společně se zastávkovými pruhy pro autobusovou dopravu (Obec Lobendava 2016). Možnost získání dotace nabízí Ministerstvo pro místní rozvoj (2017). Prostřednictvím DT *Podpora obnovy místních komunikací* by obec mohla obec získat až 1 mil. Kč, podmínku počtu obyvatel a zpracovaného a schváleného strategického dokumentu Lobendava splňuje. Druhou možností je, jak uvádí Ústecký kraj (2016d), DT ÚK, který podporuje výstavbu chodníků a místních komunikací všeho druhu. Z tohoto programu by však mohla obec získat pouze maximálně 350 tis. Kč.

Mezi lety 2017 a 2020 je naplánovaný projekt modernizace veřejného osvětlení, jehož náklady by se měly pohybovat okolo 400 tis. Kč (Obec Lobendava 2016). Dotace by mohla být přidělena ze stejného DT Ústeckého kraje, jako na předchozí projekt. Jelikož obce do 500 obyvatel mohou získat až 75 % uznatelných nákladů, mohla by Lobendava získat 300 tis. Kč (Ústecký kraj 2016d).

Dalším plánovaným projektem na období let 2017 až 2020 je revitalizace návsi a centra obce, jejíž náklady by se dle odborného odhadu měly pohybovat okolo 2,5 mil. Kč. Mělo by být dosaženo zvelebení centra obce, posílení rekreačního potenciálu a zlepšení vzhledu obce. Cílovou skupinou jsou všichni obyvatelé, především senioři a maminky s dětmi (Obec Lobendava 2016). Obec by mohla požádat o přidělení dotace z MMR, a to konkrétně z DT *Podpora vybudování obnovy míst aktivního a pasivního odpočinku*, který je součástí PORV. MMR (2017) uvádí, že tento DT klade důraz na akce s výstupy, které slouží generacím různých věkových skupin, a že podporována je právě úprava veřejných

prostranství a obnova veřejné zeleně. Příjemci podpory musí mít opět schválený rozvojový dokument a být obcí do 3 tis. obyvatel, obojí obec Lobendava splňuje. Maximální výše podpory může činit 400 tis. Kč.

O dotaci ze stejného DT by mohla obec žádat na opatření zvelebení veřejného prostranství v místní části Severní. Tato aktivita by měla být dle harmonogramu uskutečněna do roku 2018 a náklady by se měly pohybovat v rozmezí 300 tis. Kč až 400 tis. Kč. Jelikož je dotace poskytována až do výše 70 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů akce, v případě nákladů ve výši 300 tis. Kč by mohla obec získat 210 tis. Kč.

Další původně naplánovaný projekt podle Obce Lobendava (2016), revitalizace zahrady a parku u kostela, jehož náklady měly být ve výši 500 tis. Kč, by neměl být v PRO zařazen mezi aktivity realizované obcí, jelikož prostor patří církvi. Ta již s úpravami na své náklady začala.

Rekonstrukce stanovišť kontejnerů, která by měla stát přibližně 350 tis. Kč, je těžko zařaditelná do konkrétního programu podpory. Jednou z možností je však Program obnovy venkova ÚK, který nabízí dotaci na zlepšení životního prostředí, revitalizaci a ochranu krajiny a nakládání s odpady. Tento konkrétní DT zmíněného programu je určen pro obce do 500 obyvatel a obec by mohla získat maximálně 50 tis. Kč (Ústecký kraj 2016d).

Rekonstrukce přístupu a zvelebení okolí obecního úřadu, která měla být dle obce Lobendava (2016) realizována v roce 2018, již proběhla a náklady byly v porovnání s původním odhadem 250 tis. Kč nižší, skutečné náklady činily 100 tis. Kč. Obec získala podle starostky obce 50 tis. Kč prostřednictvím dotace z Ústeckého kraje.

V PRO je dále naplánováno řešení havarijního stavu nemovitostí s ohledem na bezpečnost a vzhled obce. Likvidace či řešení havarijního stavu konkrétních budov však není v kompetenci obce, jelikož se jedná o domy v osobním vlastnictví. Tato aktivita proto obci nepřináší žádné náklady, možné je pouze jednání s majiteli domů.

Získání dotace na projekt snížení energetické náročnosti objektu ve vlastnictví obce, ve kterém je mateřská škola a zároveň dva byty, je komplikované. Nejedná se totiž o veřejnou budovu z důvodu umístění bytů a zároveň se nejedná o samotný bytový dům

s minimálně čtyřmi bytovými jednotkami. Obec proto postupně hradí jednotlivé projekty ze svého rozpočtu, zatím byla provedena výměna střechy, oken a zateplení stropů. Po provedení všech opatření vedoucích ke snížení energetické náročnosti budovy by měly být celkové náklady ve výši 3 mil. Kč uhrazeny celé z obecního rozpočtu.

Splněn je již také převod areálu bývalého ústavu sociální péče do majetku obce. Obec docílila bezúplatného převodu areálu se dvěma budovami z majetku Ústeckého kraje.

Na předchozí aktivitu byl navázán největší a asi také nejnákladnější projekt naplánovaný v PRO. Po získání budov a areálu bývalého ústavu sociální péče chce obec zřídit základní školu a přestěhovat školu mateřskou. Původní odhad nákladů 2,5 mil. je již nyní, v procesu vzniku projektové dokumentace, navýšen na přibližnou částku 30 mil. Kč. Zároveň je již podle starostky obce zřejmé, že původně odhadovaný rok ukončení projektu 2020 není reálný. Obec bude postupně potřebovat získat finanční prostředky z různých zdrojů podle aktuálně prováděné činnosti a podle výsledného projektu, který se nyní připravuje, proto není možné identifikovat konkrétní možné zdroje podpory. Budova by měla sloužit k více účelům, které ještě nejsou zcela specifikovány. Jedním z možných zdrojů financování tohoto projektu je MAS Český sever, která plánuje na červenec roku 2017 vypsání výzvy na zlepšování kvality a dostupnosti vzdělávání. Podpořeno by mělo být šest projektů a průměrná výše podpory by měla činit 1,35 mil. Kč (MAS Český sever 2017b). V případě, že by obec žádala o prostředky z Evropských fondů, mohla by získat dotaci až 50 tis. Kč z programu POV na zpracování dokumentace pro stavební povolení.

Původně navrhovaná a v PRO uvedená rekonstrukce bývalé základní školy na společenský dům a komunitní centrum není možná, jelikož budova nespadá do majetku obce a je v osobním vlastnictví. Mohlo by být proto vhodné, aby bylo zřízení komunitního centrum propojeno s výše zmiňovaným projektem budování základní školy. Původně odhadované náklady 7 mil. Kč by mohly být zásadně nižší, jelikož by se nemusela provádět rekonstrukce budovy bývalé základní školy, která je ve velmi špatném stavu, ale mohla by být realizována pouze rekonstrukce části bývalé budovy ústavu sociální péče a zajištěno vybavení společenské místnosti či místností. Jelikož se jedná o obec do 3 tis. obyvatel se schváleným PRO, mohla by dle MMR (2017) Lobendava k tomuto účelu získat prostředky z dotačního titulu *Podpora obnovy a údržby venkovské zástavby a občanské*

vybavenosti MMR podprogramu PORV podporující například interiérové rekonstrukce místností za účelem využití pro společenskou činnost. Dotace z tohoto DT je poskytována až do výše 70 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů a obec může získat až 400 tis. Kč.

Také na projekt, který by měl být zrealizován v období mezi lety 2018–2020 a jehož náklady jsou odhadovány na 170 tis. Kč, by bylo možné získat finanční podporu z již výše uvedeného dotačního titulu *Podpora vybudování a obnovy míst aktivního a pasivního odpočinku* podprogramu PORV z MMR. Obec by chtěla vytvořit nové odpočinkové místo v místní části Severní, konkrétně u pomníku Panny Marie a zvelebit jeho okolí. Jelikož je možné získat až 70 % uznatelných nákladů, mohla by Lobendava získat v případě naplnění odhadovaných nákladů na toto opatření až 119 tis. Kč.

Další plánovanou akcí, která by měla být realizována do roku 2020, je vytvoření propagační brožury o Lobendavě jako nejsevernější obci České republiky, čímž by došlo k podpoře cestovního ruchu. Náklady na vytvoření brožury jsou odhadovány na 100 tis. Kč. Získání finanční podpory na tento druh aktivit je velmi obtížné a v současné době nejsou nejspíš žádné dotační tituly na tvorbu propagačních materiálů vypisovány. Jak uvádí Ministerstvo pro místní rozvoj (2017b), v oblasti cestovního ruchu jsou podporovány Ministerstvem pro místní rozvoj například projekty pořizování informačních systémů pro zlepšení orientace nebo pořízení zařízení na úpravu lyžařských tras. Jedním z hodnotících kritérií tohoto podprogramu je mj. také vazba projektu na strategický dokument žádajícího subjektu, tedy kraje či obce. Tvorba propagační brožury bude tedy muset být uhrazena z rozpočtu obce.

Do roku 2018 by měla dle obce Lobendava (2016) proběhnout revitalizace Soudní lípy, památného stromu ze 16. století. Předpokládané náklady 20 tis. Kč by mohly být uhrazeny v celé výši prostřednictvím Programu péče o krajinu, vyhlášeného Ministerstvem životního prostředí. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (2017) uvádí, že tímto programem jsou poskytovány neinvestiční prostředky až do výše 100 % vynaložených nákladů. Podle svazu měst a obcí (2016) je právě Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí zaměřen na podporu péče o památné stromy.

Obec Lobendava (2016) dále ve svém PRO plánuje do roku 2019 revitalizaci sochy sv. Jana Nepomuckého, jejíž náklady by měly být přibližně ve výši 180 tis. Kč. Až do výše 70 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů podporuje MMR obnovu drobných sakrálních staveb v obcích, tedy opravy kapliček, soch, Božích muk apod. Udělení podpory z tohoto DT je podmíněna, jako všechny DT z podprogramu PORV, schváleným strategickým rozvojovým dokumentem obce. Lobendava by dle podmínek mohla tedy získat dotaci ve výši 126 tis. Kč. Jak uvádí Ústecký kraj (2016c), na tento projekt by mohla obec získat také prostředky z jejich Programu na záchranu a obnovu drobných památek a architektury dotvářející kulturní krajinu Ústeckého kraje. Maximální výše podpory je také 70 %, alokace celého programu je však mnohem nižší a například v roce 2016 nezískala žádná obec vyšší dotaci než 76 tis. Kč.

Rekultivace zeleně spojená s parkovými úpravami v centru obce, jejichž náklady jsou odhadovány na 70 tis. Kč by mohly být podpořeny již zmíněným DT *Podpora obnovy a údržby venkovské zástavby a občanské vybavenosti* vypisovaného Ministerstvem pro místní rozvoj. Úprava veřejných prostranství včetně obnovy a zřizování veřejné zeleně je přímo popsána jako podporovaná aktivita tohoto titulu v zásadách podprogramu PORV. Obec by mohla získat dotaci až ve výši 50 tis. Kč, v případě vyšších skutečných nákladů až 70 %.

Dále je v PRO naplánován nákup komunální techniky na úpravu veřejných ploch včetně zeleně ve výši 200 tis. Kč (obec Lobendava 2016). Tento nákup již proběhl a výsledkem byl dle starostky obce nákup techniky za 120 tis. Kč. Na tento nákup získala obec dotaci 50 tis. Kč z programu POV Ústeckého kraje.

Obec chce dále řešit likvidaci bioodpadu v obci pořízením kompostérů za přibližně 200 tis. Kč. Pokud by se jednalo o kompostéry pro občany, a nikoliv pro veřejnou zeleň, bylo by možné využít například 68. výzvy Ministerstva životního prostředí z OP Životní prostředí, do které je možné podávat žádosti do 31. července 2017. Obec by mohla získat až 85 % celkových způsobilých nákladů. Minimální výše způsobilých realizačních výdajů ale činí 500 tis. Kč. V tom případě by mohla obec získat dotaci až 410 tis. Kč (eNovation 2017a).

Obec Lobendava (2016) v oblasti životního prostředí plánuje odkanalizování lokálních zdrojů odpadních vod včetně jejich likvidace. Předpokládané náklady na celý projekt jsou odhadnuty na 4 mil. Kč. Ministerstvo zemědělství (2017) vyhláší DT Výstavba a technické zhodnocení infrastruktury vodovodů a kanalizací, prostřednictvím kterého by mohla obec získat s aktuálním počtem obyvatel dotaci ve výši až 65 % uznatelných nákladů, tedy až dle odhadovaných nákladů až 2,6 mil. Kč. Až 70 % uznatelných nákladů by však Lobendava mohla získat podle informací uváděných Ústeckým krajem (2017) z Fondu vodního hospodářství ÚK. Aktuálně lze podávat žádosti do 11. července 2017. S přihlédnutím k maximálnímu podílu na nákladech by mohla být přidělena obci dotace až 2,8 mil. Kč.

Mezi rozvojovými aktivitami uvádí obec Lobendava (2016) také založení místního spolku. Tato aktivita však musí vzejít z iniciativy obyvatel, a ne z centrální úrovně. Do současnosti žádný spolek založen nebyl a zároveň nikdo neprojevuje o založení takové spolku zájem. V případě založení je však obec připravena přispívat z vlastního rozpočtu až 15 tis. Kč ročně na činnost spolku.

Stejná situace je v případě plánovaného obnovení sboru dobrovolných hasičů. V případě, že by k založení sboru došlo, plánuje obec pořízení hasičské techniky a výstroje v předpokládané výši 1 mil. Kč. Jelikož by se dle počtu obyvatel obce jednalo nejspíš o jednotku požární ochrany kategorie JPO V, mohla by Lobendava dle Svazu měst a obcí (2016) požádat o účelovou investiční dotaci z Ministerstva vnitra, a to na pořízení nového dopravního automobilu nebo na rekonstrukci požární zbrojnice. Tento DT umožňuje proplacení 50 % z ceny pořízení.

Mezi lety 2018–2020 by mělo podle PRO dojít k realizaci projektu snížení energetické náročnosti obecního úřadu. Náklady byly odhadnuty na 1 mil. Kč. V současné době je možné podávat žádosti o dotace z programu Snížení energetické náročnosti veřejných budov z OP Životní prostředí. Obce mohou získat 70% podporu na zateplení obvodového pláště, výměnu a renovaci otvorových výplní apod. Lobendava by při dodržení odhadovaných nákladů mohla dosáhnout dotace 700 tis. Kč (eNovation 2017b).

Dále si obec Lobendava (2016) naplánovala zahájení přeshraniční spolupráce se saskou stranou. Mělo by dojít k navázání spolupráce s některou z příhraničních německých obcí. Náklady na zahájení spolupráce jsou odhadnuty na 35 tis. Kč a měly by být hrazeny z rozpočtu obce. V úvahu přicházela dle PRO podpora ze strany euroregionu, vedení obce však není v současné době nakloněno k zapojení se do některého z nich.

V období mezi lety 2016 a 2017 měl začít vycházet Lobendavský zpravodaj ve formě občasníku. Obec ale nemá dostatečnou kapacitu zaměstnanců, kteří by se této činnosti mohli věnovat, proto není tato aktivita v současné době dle starostky obce aktuální.

Naproti tomu v současné době probíhá realizace projektu veřejného bezdrátového rozhlasu, jehož náklady byly odhadovány na 30 tis. Kč. Obec získala na tuto aktivitu příspěvek od Dobrovolného svazku obcí Sever, jehož je Lobendava členem. Výše podpory není známá, v případě, že by se jednalo o běžnou 70% výši podpory, činil by příspěvek 21 tis. Kč.

Posledním plánovaným projektem je rekonstrukce vhodných prostor na podporované byty a byty pro osoby v bytové nouzi. Jako vhodný prostor byla vybrána menší budova bývalého ústavu sociální péče. Náklady na rekonstrukci by měly činit podle odborného odhadu 300 tis. Kč. Na vznik podporovaných bytů lze dle Ministerstva pro místní rozvoj (2016) získat dotaci z podprogramu Podporované byty. Výše dotace je závislá mj. na typu podporovaného bydlení (pečovatelské byty, komunitní dům seniorů, podpora výstavby vstupních bytů není určena pro obce) a na počtu vystavěných bytů. Dle hodnotících kritérií jsou zvýhodněny projekty uskutečněné v oblastech se soustředěnou podporou státu. Ačkoliv není v zásadách explicitně stanovený podíl na nákladech, který je prostřednictvím dotace možné obcím poskytnout, z uvedeného vyplývá, že je možné získat až 600 tis. Kč na výstavbu jednoho bytu. Lobendava by mohla možná tedy získat celých 300 tis. Kč.

V následující tabulce (Tabulka 11) je provedeno shrnutí uvedených informací podle současné situace o rozvojových aktivitách, jejichž realizace je plánována ve střednědobém horizontu do roku 2020.

Tabulka 11: Souhrn plánovaných aktivit do roku 2020 s předpokládanými náklady a možnými finančními zdroji

Projekt/aktivita	Odhadované/ skutečné náklady (Kč)	Zdroj externích finančních prostředků	Výše možné dotace/externích zdrojů (Kč)	Výše vlastních výdajů (Kč)	Poznámka
Parkoviště v centru obce	2 500 000	PORV MMR	1 000 000	1 500 000	Není zpracovaná projektová dokumentace (PD)
Modernizace veřejného osvětlení	400 000	POV ÚK	300 000	100 000	
Revitalizace návsi	2 500 000	PORV MMR	400 000	2 100 000	Není zpracovaná PD
Zvelebení veřejného prostranství – Severní	300 000	PORV MMR	210 000	90 000	Není zpracovaná PD
Revitalizace parku a zahrady u kostela	500 000	církev	500 000	0	Nepatří obci
Rekonstrukce stanovišť kontejnerů	350 000	POV ÚK	50 000	250 000	Není zpracovaná PD
Rekonstrukce přístupu k obecnímu úřadu	100 000	POV ÚK	50 000	50 000	Zrealizováno
Řešení havarijního stavu nemovitostí	-	-	-	-	Nepatří obci
Snížení energetické náročnosti objektu mateřské školy	3 000 000	Rozpočet obce	0	3 000 000	V budově současně dvě bytové jednotky
Převod areálu ÚSP do majetku obce	0	-	-	-	Proveden bezúplatný převod
Zřízení základní školy	30 000 000	Jeden z možných zdrojů MAS Český sever, další podle realizovaných aktivit	1 350 000	podle aktivit	PD připravuje, přidělení financí Místní akční skupině podmíněno schválenou strategií CLLD
Komunitní centrum	nutná aktualizace ve vztahu k současnému stavu	PORV MMR	400 000		Bývalá škola je v soukromém vlastnictví, v případě využití jiných prostor bude potřebná PD, která není v současnosti zpracována
Propagační brožura	100 000	-	0	100 000	
Revitalizace Soudní lípy	20 000	Program péče o krajinu MŽP	20 000	0	

Revitalizace sochy sv. Jana Nepomuckého	180 000	PORV MMR	126 000	54 000	
Parkové úpravy v centru obce	70 000	PORV MMR	50 000	20 000	
Komunální technika na úpravu veřejných ploch	120 000	POV ÚK	50 000	70 000	Zrealizováno
Likvidace bioodpadu v obci	500 000	OP Životní prostředí	410 000	90 000	
Odkanalizování lokálních zdrojů odpadních vod včetně likvidace	4 000 000	Fond vodního hospodářství ÚK	2 800 000	1 200 000	Není zpracovaná PD
Založení místního spolku	60 000	Rozpočet obce	0	60 000	
Vznik sboru dobrovolných hasičů	1 000 000	Ministerstvo vnitra	500 000	500 000	
Snížení energetické náročnosti obecního úřadu	1 000 000	OP Životní prostředí	700 000	300 000	Není zpracovaná PD
Přeshraniční spolupráce	35 000	-	0	35 000	
Veřejný rozhlas	30 000	DSO Sever	21 000	9 000	Podpora schválena
Vytvoření podporovaných bytů	300 000	MMR	300 000	0	Není zpracovaná PD

Celková výše předpokládaných nákladů 47 065 000 Kč

Zdroj: Obec Lobendava 2016, výše uvedené informace (vlastní zpracování)

Celkové náklady na realizaci rozvojových aktivit, které by měly být podle PRO Lobendava provedeny ve střednědobém horizontu do roku 2020, činí dle uvedených odborných odhadů a aktuálních korekcí více než 47 mil. Kč. Odhady, které jsou v PRO uvedeny jako odborné, jsou však spíše orientační a zjevně podhodnocené, což dokládá projekt zřízení školy, původně odhadovaný na 2,5 mil. Kč, jehož náklady jsou v současné době odhadovány již na 30 mil. Kč. Navíc nemá obec zpracovanou žádnou projektovou dokumentaci k plánovaným projektům, v současné době je ve fázi zpracování pouze dokumentace k projektu zřízení základní školy. Celý investiční proces projektů je ale zahájen právě zpracováním PD odborníky a zpracováním rozpočtu. Výdaje vynaložené na tvorbu PD jsou utopenými náklady, jelikož musí být vynaloženy před samotným podáním žádosti o dotaci, a to i v případě dotací ze státního rozpočtu i krajských dotací, a ve většině případech není možné jejich zpětné uplatnění. Pokud je tedy obec

pevně rozhodnuta, že bude nějaký projekt realizovat, musí do zamýšleného projektu investovat nemalé částky ještě před samotným podáním žádosti o přidělení dotace.

Ačkoliv je u většiny projektů možnost získání finanční podpory prostřednictvím různých dotačních titulů a například u DT programu PORV MMR by mohla být obec Lobendava z důvodu svého zařazení mezi státem podporované regiony zvýhodněna, je požadována spoluúčast obce v průměru ve výši 30 %. I v případě, že by se obci podařilo získat na všechny projekty externí finanční prostředky, je nutné konstatovat, že zvolené rozvojové aktivity nejsou ve střednědobém horizontu realizovatelné ani s pomocí dotačních programů.

O podporu na realizaci šesti projektů by mohla obec žádat v programu PORV z MMR, který u všech DT požaduje schválený strategický dokument obce. V případě, že by obec Lobendava neměla schválený svůj PRO, nemohla by žádat o finanční prostředky z těchto dotačních titulů a nejspíš by musela dané projekty hradit z vlastního rozpočtu.

Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zhodnocení významu strategických dokumentů malých obcí do 500 obyvatel pro jejich rozvoj se zaměřením na financování rozvojových aktivit obcí v hospodářsky slabých oblastech a dílčími cíli byly:

- DC1: Provedení úvodní analýzy strategického plánovacího procesu a typologie strategických dokumentů se zaměřením na malé obce do 500 obyvatel (řešen v kapitole 1).
- DC2: Analýza a charakteristika rozvojových problémů malých obcí do 500 obyvatel v ČR (řešen v kapitole 2).
- DC3: Provedení rešerše možností vnějšího financování rozvojových aktivit malých obcí do 500 obyvatel v kontextu hospodářsky slabých oblastí (řešen v kapitole 3).
- DC4: Vyhodnocení významu konkrétního programu rozvoje obce pro rozvoj obce Lobendava formou případové studie (řešen v kapitole 5).

Zároveň byly stanoveny následující výzkumné předpoklady:

- VP1: Rozvojový plán je zásadní podmínkou pro získání prostředků z relevantních dotačních zdrojů na rozvoj obce (ověřován v kapitole 3).
- VP2: Obce na území tzv. hospodářsky slabých oblastí registrují významné zvýhodnění v získávání prostředků z relevantních dotačních zdrojů na rozvoj obce (ověřován v kapitole 4).
- VP3: Obec Lobendava se potýká s podobnými rozvojovými problémy jako obecně malé obce v České republice, problémy jsou zachyceny a návrh řešení předložen v jejím programu rozvoje obce. Zvolené investiční priority jsou ve střednědobém horizontu realizovatelné s pomocí dotačních programů na rozvoj malých obcí (ověřován v kapitolách 5.4, 5.5, 5.6).

První kapitola se v návaznosti na první dílčí cíl věnovala analýze strategického plánování a typologii strategických dokumentů se zaměřením na malé obce do 500 obyvatel a také významu strategických rozvojových dokumentů ve vztahu k prvnímu výzkumnému předpokladu. Jedním z významných nástrojů rozvoje obcí je právě strategické plánování

rozvoje území, konkrétně strategický rozvojový dokument. Součástí kapitoly je uvedena charakteristika jednotlivých fází strategického řízení ve veřejném sektoru. Druhým nejvýznamnějším dokumentem pro rozvoj obce je územní plán, který je na rozdíl od strategického plánu ze zákona povinný. Tyto dokumenty by měly být navzájem v souladu. Program rozvoje obce může vznikat různými způsoby, pro malé obce je však nejvhodnější komunitní metoda s přizváním odborníka na danou problematiku, který celý proces řídí. Zpracování strategického dokumentu má pro rozvoj obce význam v několika oblastech, hlavními přínosy jsou:

- sladění představ o směru rozvoje obce,
- zjištění a identifikace problémů obce a nalezení možných řešení,
- formulace záměrů a projektů rozvoje obce,
- harmonogram realizace aktivit a identifikace subjektů podílejících se na realizaci aktivit,
- alokace vlastních finančních zdrojů a určení potřeby zajištění vnějších zdrojů,
- východisko pro územní průmět rozvojových aktivit s územním plánem,
- podporuje vytvoření platformy spolupráce různorodých subjektů v obci takovým způsobem, který umožňuje využití potenciálu lidí i organizací působících v obci,
- je nástrojem koordinace rozvoje v širším území, jelikož umožňuje reflexi rozvojových záměrů okolních obcí a zohlednění vazeb jednotlivých programů rozvoje obcí,
- je podkladem pro rozhodování orgánů obce v záležitostech jejího rozvoje, slouží k prevenci budoucích sporů a zajišťuje kontinuitu rozvoje,
- zvyšuje připravenost obcí k podání žádosti o dotační podporu a zvyšuje šanci získat vnější finanční prostředky.

Klíčovou částí druhé kapitoly je identifikování společných problémů malých obcí, čímž došlo k plnění druhého dílčího cíle. Struktura osídlení České republiky je charakteristická značnou rozdrobeností a obce do 500 obyvatel mají značnou převahu, ačkoliv v nich žije necelých 8 % obyvatel ČR. Podle některých pramenů jsou však venkovské obce definovány jako obce do 2 tis. obyvatel a v nich žije více než čtvrtina populace ČR. Zjištěnými společnými problémy malých obcí jsou:

- stárnutí populace a vysídlování venkova v odlehlých oblastech,

- nízká daňová výtěžnost,
- malé zastoupení malých a středních konkurenčních podniků,
- nedostatečná dopravní obslužnost,
- špatný stav místních komunikací III. třídy,
- odliv veřejných služeb,
- špatná technická infrastruktura – chybějící kanalizace a ČOV,
- odchod absolventů vysokých škol,
- chátrající objekty v majetku obce,
- chybějící zázemí pro volnočasové aktivity,
- omezené personální obsazení obecních úřadů,
- nedostatečné technické zázemí – nedostatečná nabídka služeb vysokorychlostního internetu a celkově slabší vybavenost v oblasti ICT.

Tyto informace byly následně využity pro vyhodnocení VP3 v kapitole 5.4.

Jak vyplynulo z druhé kapitoly, jedním z charakteristických rozvojových problémů malých obcí je jejich nízká daňová výtěžnost a s tím spojená závislost na vnějších zdrojích při financování rozvojových aktivit. Ve třetí kapitole práce byla proto provedena rešerše možností vnějšího financování rozvojových aktivit malých obcí do 500 obyvatel v návaznosti na třetí dílčí cíl práce a informace byly dále využity k vyhodnocení VP1, VP2 i VP3. Nejvýznamnějšími externími zdroji jsou dotační tituly jednotlivých ministerstev, které jsou hrazeny ze státního rozpočtu, dále krajské dotační tituly, dotace z Evropské unie vyplácené ze strukturálních fondů a Kohezního fondu prostřednictvím Národního fondu a také dotační tituly vypisované příslušnou místní akční skupinou. Pro malé obce jsou výhodné především dotační tituly vyhlášené ministerstvy a dotační tituly krajské, a to především pro jejich nízkou administrativní náročnost. Ta je úměrná relativně malé výši výdajů na projekty malých obcí. I v případě získání finančních prostředků z těchto DT jsou sice peníze alokovány příjemci zpětně jako u evropských dotací, ale s mnohem nižší administrativní náročností je spojeno menší riziko chyb a nedostatků, které mohou vést ke krácení dotace či dokonce k vrácení celé částky, ale také k postihům ze strany finančního úřadu za pochybení v rozpočtové kázní.

Dotační tituly Ministerstva pro místní rozvoj z programu Podpora rozvoje a obnovy venkova jsou vyhlašovány výhradně pro obce do 3 tis. obyvatel, kromě DT určeného pro vítěze soutěže Vesnice roku. Z tohoto programu je možné žádat na různé rozvojové aktivity dle aktuálních výzev, výhradní podmínkou všech žadatelů je však schválený strategický rozvojový dokument. Také možnost úspěchu ve zmíněné soutěži Vesnice roku, třeba i pouze na krajské úrovni, přináší obci významné finanční prostředky na rozvojové aktivity, které obec může při řádném zdůvodnění použít na širokou škálu projektů. Zapojení do této soutěže je omezené pro obce do 7,5 tis. obyvatel a povinností je opět schválený rozvojový dokument. Nejvíce dotačních titulů určených pro obce ze všech ministerstev vyhlašuje MŽP. Například z programu *Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na vodní ekosystém* mohou obce získat prostředky také pouze v případě, že je záměr obce v souladu se strategickými dokumenty. Zmíněné místní akční skupiny mohou vypisovat své výzvy pouze v případě, pokud mají schválenou strategii komunitně vedeného místního rozvoje, bez tohoto dokumentu není možné výzvy vyhlašovat. Proto je i v tomto případě strategický dokument, tentokrát však dokument místní akční skupiny, významný pro možnost obcí čerpat dotace na rozvojové aktivity. Podle výše zmíněného je tedy možné potvrdit VP1, jelikož malé obce mohou získat finanční prostředky z významných dotačních titulů pro ně určených pouze v případě schváleného strategického rozvojového dokumentu.

Čtvrtá kapitola byla v návaznosti na druhý výzkumný předpoklad věnována strukturálně postiženým regionům. V první řadě definuje hospodářsky slabé oblasti stát, který dle zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, vymezuje tzv. státem podporované regiony. Tyto regiony jsou vymezovány na úrovni obcí s rozšířenou působností a v aktuální Strategii regionálního rozvoje ČR 2014–2020 je takto definováno 57 regionů. Podpora těchto regionů je prováděna především prostřednictvím zvýšeného objemu finančních prostředků věnovaných regionálnímu rozvoji a zvýšené podpory v oblasti strategického plánování. Nejvýznamnějším zdrojem financí na podporu rozvoje by měly v současném programovacím období tvořit prostředky z fondů EU. Především jsou modifikována hodnotící kritéria programů, která zvýhodňují vymezené regiony. Dalším zdrojem financování rozvoje státem podporovaných regionů jsou státní programy podpory regionálního rozvoje, kdy například v již zmíněném programu Podpora rozvoje a obnovy venkova vyhlašovaného ze strany MMR je jedním z kritérií skutečnost, zda obec

žádající o podporu leží v území hospodářsky problémových regionů a zda spadá pod ORP zařazenou dle SRR ČR 2014–2020 mezi státem podporované regiony. Dále mohou hospodářsky slabé oblasti na svém území vymezovat kraje. Například Liberecký kraj definuje HSO na úrovni tzv. generelové jednotky a hlavním zdrojem podpory HSO je v současné době především krajský rozpočet, a to prostřednictvím Dotačního fondu Libereckého kraje. Mezi pěti hodnotícími kritérii všech vyhlášených programů je dle schváleného statutu Dotačního fondu zařazena i vazba projektu na rozvoj hospodářsky slabých a podprůměrných oblastí. Zároveň chce LK dle možností zvýhodnit HSO také při čerpání z jiných zdrojů, především ze zdrojů evropských. Ze zmíněného je možné potvrdit druhý výzkumný předpoklad, že obce na území tzv. hospodářsky slabých oblastí registrují významné zvýhodnění v získávání prostředků z relevantních dotačních zdrojů na rozvoj obce.

Poslední, pátá, kapitola práce je věnována, v návaznosti na čtvrtý dílčí cíl, případové studii, pro níž byla vybrána obec Lobendava. Jedná se o nejsevernější obec republiky s přibližně 300 obyvateli spadající pod ORP Rumburk, která je zařazena mezi státem podporované regiony. Svůj první strategický rozvojový dokument zpracovala obec Lobendava v roce 2015, schválen byl v lednu roku 2016 a jedná se o PRO na období mezi lety 2016 až 2030. PRO vznikl komunitní metodou se zapojením odborného konzultanta, který proces tvorby řídil a zpracoval konečnou verzi dokumentu. V podkapitole 5.4 této práce byly definovány konkrétní rozvojové problémy obce vycházející z provedené situační analýzy a následně byly tyto problémy porovnány prostřednictvím komparativní analýzy s problémy obecně malých obcí v České republice zjištěnými v podkapitole 2.2.1. Z provedené analýzy vyplynulo, že většina zjištěných problémů obce Lobendava je totožná či podobná se společnými problémy malých obcí, čímž byla potvrzena část VP3. Identifikovanými společnými problémy jsou:

- snižování počtu obyvatel obce,
- zvyšování průměrného věku obyvatel,
- nedostatek finančních prostředků na rozvojové aktivity,
- malé množství pracovních příležitostí,
- nevyhovující technický stav místních komunikací, chybějící chodníky na kritických místech, chybějící parkovací plochy,

- omezená nabídka služeb,
- špatný stav technické infrastruktury,
- opuštěné a vybydlené objekty,
- chybějící kulturně-spoločenské centrum pro trávení volného času a nevyhovující stav sportovišť,
- omezené personální obsazení OÚ.

Následně v podkapitole 5.5 bylo zjištěno, že navržené rozvojové aktivity obce Lobendava v jejím PRO korespondují se zjištěnými problémy a že v PRO je tedy předložen návrh jejich řešení. Tímto byla potvrzena další část třetího výzkumného předpokladu.

Podkapitola 5.6 byla zaměřena na evaluaci návrhu střednědobých rozvojových aktivit, konkrétně byly popsány rozvojové projekty, jejichž realizace je naplánována na období mezi lety 2016 a 2020, zjištěny možné externí zdroje jejich financování a zároveň byl popsán aktuální stav, v jaké fázi jsou navržené aktivity v současné době. Dle PRO by mělo být ve střednědobém horizontu realizováno celkem 27 rozvojových aktivit a projektů a celková částka jejich realizace by měla být podle uvedených předpokladů okolo 20,5 mil. Kč. Navíc potřebuje obec u většiny aktivit před podáním žádosti o udělení dotace nechat zpracovat projektovou dokumentaci, což pro obec znamená utopené náklady, protože není většinou možné náklady na zpracování PD uplatnit. Bylo také zjištěno, že u projektu zřízení základní školy, pro který je v současné době připravována projektová dokumentace, byly původní odhadované náklady podhodnoceny přibližně o 28 mil. Kč, a proto je potřeba předpokládat podhodnocení nákladů také u dalších projektů. Zároveň některé plánované projekty není možné z různých důvodů realizovat, například vybudování komunitního centra v budově bývalé základní školy, jelikož budova není ve vlastnictví obce. Podle uvedených odhadů a aktuálních korekcí se náklady na plánované projekty ve střednědobém horizontu pohybují okolo 47 mil. Kč. S přihlédnutím na rozpočet obce, který je bez získaných dotací přibližně 6,5 mil. Kč, a na schopnost obce získat dotační prostředky, kdy v roce 2016 získala obec pouze necelých 45 % průměrných dotačních příjmů malých obcí do 500 obyvatel v Ústeckém kraji, je nutné konstatovat, že zvolené investiční priority ve střednědobém horizontu nejsou realizovatelné ani s pomocí dotačních programů a část třetího výzkumného předpokladu tím nebyla ověřena.

Je tedy možné konstatovat, že výzkumné předpoklady VP1 a VP2 byly v této práci potvrzeny, výzkumný předpoklad VP3 byl potvrzen pouze z části. Obec Lobendava se skutečně potýká s podobnými problémy jako obecně malé obce v České republice a zjištěné problémy jsou zachyceny a návrh řešení předložen v jejím programu rozvoje obce, ale zvolené investiční priority ve střednědobém horizontu nejsou realizovatelné.

Vyřešením dílčích cílů je možné vyhodnotit hlavní cíl práce. Zpracování vlastního rozvojového plánu má mnoho přínosů pro malé obce stejně jako pro velká města. Při zaměření na financování rozvojových aktivit má strategický dokument pro malé obce ještě větší význam, jelikož problémem malých obcí je nízká daňová výtěžnost a realizace jejich rozvojových projektů je většinou závislá na získaných dotačních prostředcích, jejichž přidělení je často podmíněné právě existencí takového dokumentu. Obce v hospodářsky slabých oblastech pak registrují zvýhodnění v získávání prostředků z relevantních dotačních zdrojů.

Obec Lobendava by se měla zaměřit na změnu svého PRO a především si stanovit své rozvojové priority, které v aktuálně platném dokumentu stanovené nejsou. Dále by Ústecký kraj mohl mít s ohledem na hodnocení investičních a neinvestičních projektů svou vlastní metodiku hospodářsky slabých oblastí, jako má Liberecký kraj, což by jistě pomohlo nasměrovat peníze do oblastí, které je potřebují nejvíce. Další výzkum v této oblasti by se mohl zaměřit na význam zvýhodnění hospodářsky slabých oblastí, zda jejich zvýhodnění při přidělování dotací mělo reálný dopad na zastavení prohlubování regionálních rozdílů a popřípadě jakým jiným způsobem by mohlo být této snahy dosaženo. Také by mohl být proveden návrh změn, které by měly být v současném PRO Lobendava uskutečněny, popřípadě vytvořen návrh nového strategického rozvojového plánu obce.

Seznam použité literatury

BERNARD, Josef, et al. *Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7330-203-0.

BINEK, Jan. *Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova*. Brno: GaREP, 2009. ISBN 978-80-904308-0-8.

BINEK, Jan. *Rozvojové možnosti obcí*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010. ISBN 978-80-87147-29-0.

Co trápí náš venkov? *Svaz měst a obcí České republiky* [online]. 2012 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/eu-a-regionalni-rozvoj/co-trapi-nas-venkov.aspx>

CRANE, Randall a Rachel WEBER. *The Oxford Handbook of Urban Planning*. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-019-5374-995.

ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000 o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000a, částka 38, s. 1737- 1768. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3426>.

ČESKO. Zákon č. 183 ze dne 14. března 2006 o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 63, s. 2226- 2290. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4909>.

ČESKO. Zákon č. 248 ze dne 29. června 2000 o podpoře regionálního rozvoje. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000b, ročník 2000, částka 73, s.3549-3554. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=248/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Český statistický úřad. *Malý lexikon obcí České republiky – 2016. Velikostní skupiny obcí podle krajů, okresů - počet obyvatel* [online]. 2016a [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-ceske-republiky-2016>

Český statistický úřad. *Počet obyvatel v obcích - k 1.1.2016* [online]. 2016b [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich>

eNovation. *Prevence vzniku odpadů* [online]. 2017a [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <http://www.enovation.cz/dotace/dotace-eu-na-zivotni-prostredi-vs/bezpecne-nakladani-s-odpady>

eNovation. *Snížení energetické náročnosti veřejných budov* [online]. 2017b [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <http://www.enovation.cz/dotace/dotace-eu-na-zivotni-prostredi-vs/snizeni-energeticke-narocnosti-verejnych-budov>

HOLEČEK, Jan. *Obec a její rozvoj v širších souvislostech*. Brno: GaREP, 2009. ISBN 978-80-904308-2-2.

HOSPODÁŘSKY SLABÉ OBLASTI LIBERECKÉHO KRAJE 2014–2020. *Liberecký kraj* [online]. 2014 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/page1874/regiony-a-oblasti-lk/hospodarsky-slabe-oblasti>

KADERÁBKOVÁ, Jaroslava a Jitka PEKOVÁ. *Územní samospráva – udržitelný rozvoj a finance*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-910-4.

Krajská správa ČSÚ v Ústí nad Labem. *Český statistický úřad: Počet obyvatel, průměrný věk k 1.1.* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xu/pocet-obyvatel-prumerny-vek>

MAIER, Karel. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: GRADA Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.

Malý venkov vymírá, podnikání v obcích zvoní hrana. *AMSP ČR* [online]. 2017 [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.amspace.cz/maly-venkov-vymira-podnikani-v-obcich-zvoni-hrana>

MAS Český sever. *Novinky* [online]. 2017a [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.masceskysever.cz/novinky>

MAS Český sever. *Harmonogram výzev MAS pro IROP-CLLD* [online]. 2017b [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.masceskysever.cz/harmonogram-vyzev-mas-pro-irop-clld>

Ministerstvo financí. *NÁVRH STÁTNÍHO ZÁVĚREČNÉHO ÚČTU ČESKÉ REPUBLIKY ZA ROK 2013: F. ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ DALŠÍCH SLOŽEK VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ A O FONDECH ORGANIZAČNÍCH SLOŽEK STÁTU*. [online]. 2014. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2013/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2013-17756>

Ministerstvo financí. *NÁVRH STÁTNÍHO ZÁVĚREČNÉHO ÚČTU ČESKÉ REPUBLIKY ZA ROK 2013: F. ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ DALŠÍCH SLOŽEK VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ A O FONDECH ORGANIZAČNÍCH SLOŽEK STÁTU*. [online]. 2017. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2015/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2015-26636>

Ministerstvo pro místní rozvoj. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020*. [online]. 2013. [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf>

Ministerstvo pro místní rozvoj. *PODPORA OBNOVY A ROZVOJE VENKOVA V ROCE 2017*. [online]. 2017 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Regionalni-politika-a-cestovni-ruch/Podpora-regionu/Programy-Dotace/Podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova-v-roce-2017>

Ministerstvo pro místní rozvoj. *Podprogram podporované byty*. [online]. 2016 [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Bytova-politika/Programy-Dotace/Programy-podpory-bydleni/Program-Podpora-bydleni-pro-rok-2017/Podprogram-Podporovane-byty>

Ministerstvo pro místní rozvoj. *ROK 2017 - ROZVOJ ZÁKLADNÍ A DOPROVODNÉ INFRASTRUKTURY CESTOVNÍHO RUCHU*. [online]. 2017b [cit. 2017-04-14]. Dostupné

z: [http://www.mmr.cz/cs/Regionalni-politika-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Programy-Dotace/Narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-v-regionech-\(2016-2020\)/Rok-2017-Rozvoj-zakladni-a-doprovodne-infrastruktury-cestovniho-ruch](http://www.mmr.cz/cs/Regionalni-politika-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Programy-Dotace/Narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-v-regionech-(2016-2020)/Rok-2017-Rozvoj-zakladni-a-doprovodne-infrastruktury-cestovniho-ruch)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Harmonogram výzev OP VVV*. [online]. 2017. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy-1/harmonogram-vyzev-op-vvv>

Ministerstvo zemědělství. *Program rozvoje venkova na období 2014-2020*. [online]. 2014. [cit. 2017-02-08]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/323384/PRV_do_vlady.pdf

Ministerstvo zemědělství. *I. Výzva Ministerstva zemědělství*. [online]. 2017. [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/529984/I._Vyzva_Ministerstva_zemedelstvi__129_300.pdf

Monitor. *Státní pokladna* [online]. 2017 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2016/>

Národní síť Místních akčních skupin ČR. *KOMUNITNĚ VEDENÝ MÍSTNÍ ROZVOJ V PRAXI ČESKÉ REPUBLIKY*. [online]. 2012. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.mascmp.cz/images/download/LEADER/LEADER-2014-20-unor-FINAL.pdf>

Národní síť Místních akčních skupin ČR. *Místní akční skupiny*. [online]. 2017. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://nsmascr.cz/o-nas/mistni-akcni-skupiny/>

Nástroje regionální politiky. *Metodická podpora regionálního rozvoje* [online]. 2014 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: <http://www.regionaldevelopment.cz/index.php/nastroje-regionalni-politiky.html>

OBEC LOBENDAVA. *Program rozvoje obce Lobendava 2016-2030*. Lobendava, 2016. [cit. 2016-12-11]. Dostupné také z: http://www.obeclobendava.cz/assets/File.ashx?id_org=8627&id_dokumenty=57509

POŠMURNÝ, Václav. *NS MAS. Integrovaný nástroj CLLD v IROP Komunitně vedený místní rozvoj: Semináře k představení Integrovaného regionálního operačního programu*.

[online]. 2015 [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/9b2b9572-a1e5-46ab-b65d-7f43148e3e20/seminare-IROP_NS-MAS.pdf

Problémy a možnosti rozvoje venkova. *Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity: Úvod do geografie venkova* [online]. Brno, 2014 [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js14/g_venkov/web/pages/07-problemy-rozvoje.html

PROVAZNÍKOVÁ, Romana. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-5608-0.

PŮČEK, Milan. STRATEGICKÉ VERSUS ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ. *URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ*. Ústav územního rozvoje, 2009, **XII**(1-2/2009), 3-8. ISSN 1212-0855.

PŮČEK, Milan a David KOPPITZ. *Strategické plánování a řízení pro města, obce a regiony*. Praha: NSZM, 2012. ISBN 978-80-260-2789-8.

Regionální informační servis RIS: Dotace [online]. 2017 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/dotace?searchStr=&noveDotace=false&topicId=&povodnoveDotace=false&claimerId=9&nutsType=4&nuts2=&nuts3=CZ042&nuts4=>

SOVADINA, Miroslav. *Nástroje rozvoje malých obcí na příkladu obce Přílepy*. Zlín, 2012. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Jiří Novosák.

STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ. *GAREP spol. s r.o.* [online]. 2012 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: <http://www.garep.cz/obory-cinnosti/strategicke-planovani/>

Strategické řízení (Strategic Management). *ManagementMania* [online]. 2016 [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/strategicke-rizeni>

SVAZ MĚST A OBCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *NÁRODNÍ DOTAČNÍ ZDROJE: Příležitosti a možnosti pro města a obce*. Praha, 2016. ISBN 978-80-906042-8-5.

Ústecký kraj. *PROGRAM NA ZÁCHRANU A OBNOVU KULTURNÍCH PAMÁTEK ÚSTECKÉHO KRAJE PRO ROK 2016*. [online]. 2016a [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.kr-ustecky.cz/program-na-zachranu-a-obnovu-kulturnich-pamatek-usteckeho-kraje-pro-rok-2016/ds-99839/archiv=0&p1=204752>

Ústecký kraj. *PROGRAM NA ZÁCHRANU A OBNOVU KULTURNÍCH PAMÁTEK ÚSTECKÉHO KRAJE PRO ROK 2016: Kompletní seznam žádostí schválených v Radě ÚK dne 6. 4. 2016, 18. 5. 2016 a Zastupitelstvu ÚK dne 25. 4. 2016*. [online]. 2016b [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1700805

Ústecký kraj. *Program na záchranu a obnovu drobných památek a architektury dotvářející kulturní krajinu Ústeckého kraje pro rok 2016*. [online]. 2016c [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.kr-ustecky.cz/program-na-zachranu-a-obnovu-drobnych-pamatek-a-architektury-dotvarejici-kulturni-krajinu-usteckeho-kraje-pro-rok-2016/ds-99838/archiv=0&p1=204752>

Ústecký kraj. *Program obnovy venkova Ústeckého kraje 2016*. [online]. 2016d [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.kr-ustecky.cz/program-obnovy-venkova-usteckeho-kraje-2016/ds-99849/archiv=0&p1=204752>

Ústecký kraj. *Fond vodního hospodářství*. [online]. 2017 [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <http://www.kr-ustecky.cz/fond-vodniho-hospodarstvi/ds-99698/archiv=0&p1=204752>

VAJDOVÁ, Zdenka, Daniel ČERMÁK a Michal ILLNER. *Autonomie a spolupráce: důsledky ustavení obecního zřízení v roce 1990*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006. ISBN 80-733-0086-9.

Veřejná databáze. *Velikostní skupiny obcí – územní srovnání* [online]. Český statistický úřad, 2017a [cit. 2017-02-06]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=RSO02&z=T&f=TABULKA&katalog=30829&str=v62&evo=v554_!_VUZE MI97-100H_1&c=v61~2__RP2015MP12DP31

Veřejná databáze. *Počet a věkové složení obyvatel k 31.12. – územní srovnání* [online].

Český statistický úřad, 2017b [cit. 2017-04-24]. Dostupné z:

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&katalog=30845&pvo=DEM01&sp=A&skupId=606&evo=v866_%21_VUZEMI97-100_1&c=v3~2__RP2007MP12DP31&str=v33

Veřejná databáze. *Nezaměstnanost v obcích vybraných SO ORP* [online]. Český statistický úřad, 2017c [cit. 2017-04-24]. Dostupné z:

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvoch=4212&pvokc=65&pvo=ZAMD004&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~501_null_&katalog=30853&c=v3~2__RP2014MP12DPPDM&&str=v135

Veřejná databáze. *Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce a podíl nezaměstnaných osob – územní srovnání* [online]. Český statistický úřad, 2017d [cit. 2017-04-24].

Dostupné z: [https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-](https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM12-)

[objekt&pvo=ZAM12-](https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM12-)

[E&z=T&f=TABULKA&skupId=806&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~501_null_&katalog=30853&c=v3~2__RP2014MP12DP31&&str=v1067](https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM12-E&z=T&f=TABULKA&skupId=806&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~501_null_&katalog=30853&c=v3~2__RP2014MP12DP31&&str=v1067)

Seznam příloh

Příloha A	Vymezení státem podporovaných regionů.....	110
Příloha B	Místní akční skupiny v ČR k 1.9.2016.....	112
Příloha C	Výše získaných dotací obcí Ústeckého kraje do 500 obyvatel.....	113

Příloha A Vymezení státem podporovaných regionů

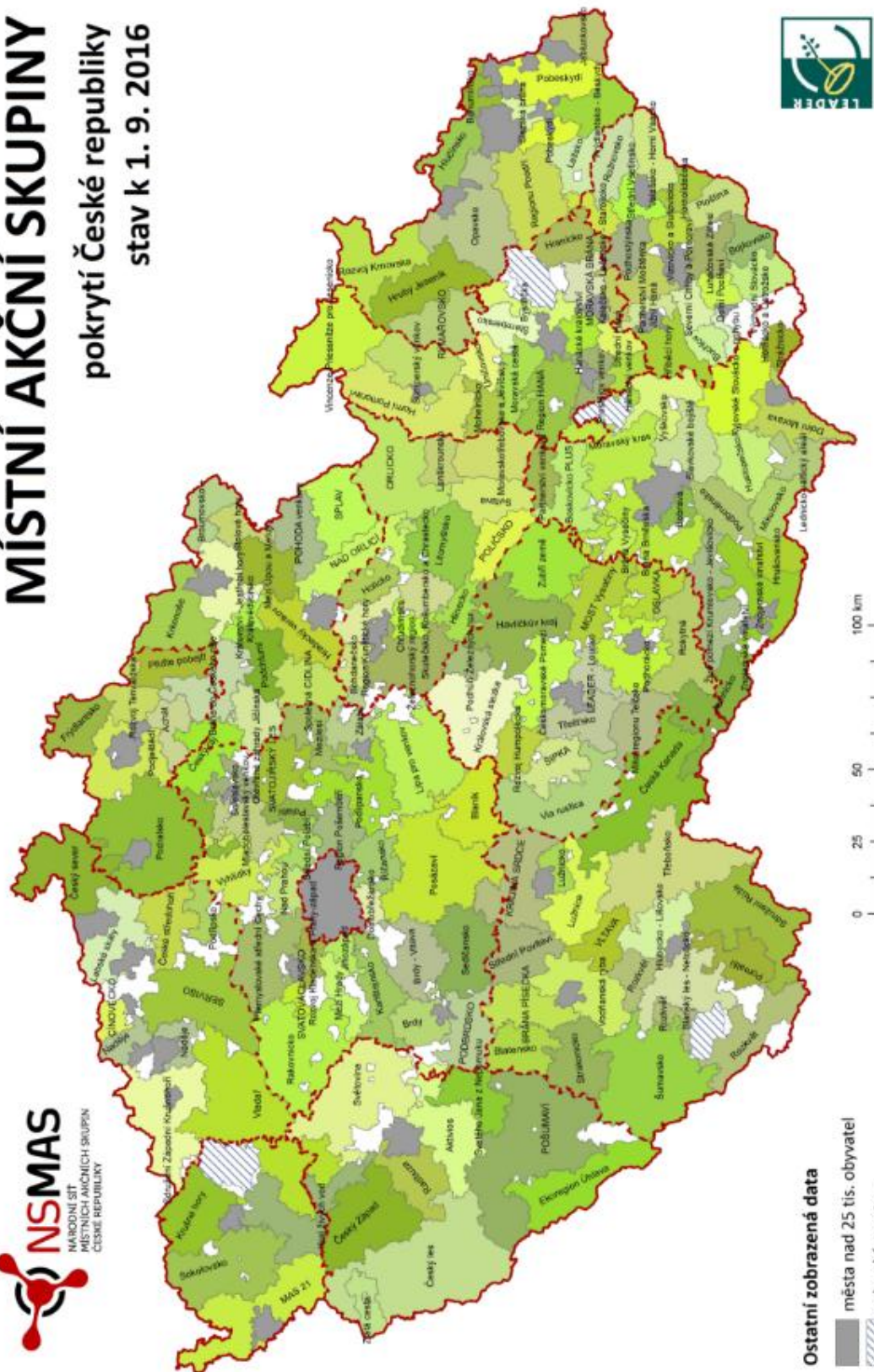
KÓD ORP	KRAJ	PLNÝ NÁZEV ORP	VÝSLEDEK MULTIKRITERIÁ LNÍHO HODNOCENÍ ORP	POČET OBYVATEL V SO ORP ⁵⁰ (SLDB 2011)
3213	Plzeňský	Stříbro	0,0236	17100
4102	Karlovarský	Cheb	0,1651	52311
4104	Karlovarský	Kraslice	-0,2479	13844
4106	Karlovarský	Ostrov	-0,0013	29692
4107	Karlovarský	Sokolov	0,0806	78244
4201	Ústecký	Billina	0,0204	20898
4202	Ústecký	Děčín	0,0517	78760
4203	Ústecký	Chomutov	-0,0261	82183
4204	Ústecký	Kadaň	0,0757	44040
4206	Ústecký	Litvínov	-0,3917	39573
4207	Ústecký	Louny	0,1399	43605
4209	Ústecký	Most	-0,1259	75638
4210	Ústecký	Podbořany	0,1530	15904
4212	Ústecký	Rumburk	-0,2377	33824
4213	Ústecký	Teplice	0,1405	107975
4214	Ústecký	Ústí nad Labem	-0,0689	120943
4215	Ústecký	Varnsdorf	-0,2190	20544
4216	Ústecký	Žatec	0,0829	27176
5102	Liberecký	Frýdlant	-0,2904	24921
5106	Liberecký	Nový Bor	-0,0043	26582
5108	Liberecký	Tanvald	0,0016	21586
5201	Královéhradecký	Broumov	0,1202	16926
5301	Pardubický	Česká Třebová	0,0224	18633
5305	Pardubický	Krátky	0,1282	8996
5308	Pardubický	Moravská Třebová	-0,0479	26938
5312	Pardubický	Svitavy	0,0433	31875
6101	Vysočina	Bystřice nad Pernštejnem	0,1209	20409
6106	Vysočina	Moravské Budějovice	0,1226	24111
6206	Jihomoravský	Hodonín	-0,0512	61705
6210	Jihomoravský	Kyjov	0,0569	56005
6211	Jihomoravský	Mikulov	0,1643	19614
6212	Jihomoravský	Moravský Krumlov	-0,0074	22194
6218	Jihomoravský	Veselí nad Moravou	0,0254	39242
6220	Jihomoravský	Znojmo	0,1054	90996
7102	Olomoucký	Jeseník	-0,0852	40657
7103	Olomoucký	Konice	0,1304	11140
7104	Olomoucký	Lipník nad Bečvou	0,0354	15370
7109	Olomoucký	Přerov	0,0794	83417
7110	Olomoucký	Šternberk	0,0867	23751
7111	Olomoucký	Šumperk	0,0704	71345

7112	Olomoucký	Uničov	-0,0454	22906
7113	Olomoucký	Zábřeh	0,1157	33771
7209	Zlínský	Valašské Klobouky	0,0608	23729
7212	Zlínský	Vsetín	0,1400	66985
8101	Moravskoslezský	Bílovec	0,0874	26026
8102	Moravskoslezský	Bohumín	0,0761	29195
8103	Moravskoslezský	Bruntál	0,2627	38367
8104	Moravskoslezský	Český Těšín	-0,0091	26377
8108	Moravskoslezský	Havířov	-0,2813	94351
8111	Moravskoslezský	Karviná	-0,3699	70793
8113	Moravskoslezský	Kravaře	0,0857	21271
8114	Moravskoslezský	Krnov	-0,0997	42001
8116	Moravskoslezský	Odry	-0,1581	17481
8118	Moravskoslezský	Orlová	-0,1991	44663
8119	Moravskoslezský	Ostrava	0,0183	332433
8120	Moravskoslezský	Rýmařov	-0,1023	16303
8122	Moravskoslezský	Vítkov	-0,3022	13898
Celkem			X	2579217

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj 2013, s. 140–141

Příloha B Místní akční skupiny v ČR k 1.9.2016

MÍSTNÍ AKČNÍ SKUPINY pokrytí České republiky stav k 1. 9. 2016

Ostatní zobrazená data

- města nad 25 tis. obyvatel
- vojenský prostor

Názvy MAS byly pro vizualizaci zkráceny či upraveny.

Zdroj: NS MAS 2017

Příloha C Výše získaných dotací obcí Ústeckého kraje do 500 obyvatel

kód okresu	obec	počet obyvatel	přijaté transfery (Kč)
546828	Staňkovice	46	75 000
546755	Brzánky	76	75 000
546178	Úherce	80	311 000
567108	Český Jiřetín	80	83 000
542440	Oleško	82	55 000
530603	Zálužice	84	280 000
546895	Brodec	85	568 000
530565	Želkovice	88	164 000
530417	Doubice	102	343 000
546763	Horní Řepčice	102	194 000
546437	Volevčice	103	83 000
565547	Rochov	113	321 000
546518	Loučná pod Klínovcem	114	984 000
567191	Klíny	119	265 000
563315	Kryštofovy Hamry	120	1 380 000
542636	Nová Ves	120	388 000
564737	Dlažkovice	121	75 000
542555	Opočno	126	265 000
546429	Chraberce	127	644 000
565105	Levín	129	318 000
546909	Lukov	129	702 000
530557	Kozly	134	406 000
546062	Pesvice	135	231 000
566608	Podbořanský Rohozec	144	476 000
563226	Měděnec	150	977 000
542521	Michalovice	150	641 000
564699	Černiv	152	643 000
568287	Tašov	152	1 305 000
546771	Kamýk	153	161 000
566411	Lišany	154	909 000
563471	Všehrady	158	352 000
564931	Chodovlice	160	382 000
565873	Vlastislav	164	1 043 000
546810	Chudoslavice	165	451 000
542491	Malič	166	774 000
542482	Záluží	167	372 000
567884	Žim	168	475 000
563048	Domašín	169	861 000
567728	Moldava	174	635 000
566926	Vrbno nad Lesy	183	282 000
563480	Všestudy	186	636 000
530395	Janská	187	590 000
546691	Lkáň	188	1 226 000
546186	Ryjice	188	244 000
545791	Merboltice	192	485 000
563293	Pětipsy	201	1 030 000
566128	Deštnice	201	592 000
543012	Žerotín	201	260 000
545538	Starý Šachov	202	252 000
546160	Nezabylice	204	1 532 000

564966	Chotiněves	205	668 000
530506	Miřejovice	205	216 000
567221	Korozluky	205	397 000
542539	Píšťany	208	349 000
546721	Sedlec	208	599 000
567248	Lišnice	210	492 000
567051	Bělušice	216	224 000
546852	Černěves	217	842 000
565296	Mlékojedy	218	354 000
567957	Habrovany	223	300 000
546453	Kámen	224	528 000
544701	Labská Stráň	225	2 596 000
567299	Malé Březno	227	205 000
567361	Skršín	235	445 000
562980	Bilence	236	1 435 000
563111	Kalek	238	1 010 000
567701	Mikulov	239	264 000
567078	Brandov	240	286 000
567353	Polerady	240	102 000
565806	Úpohlavy	243	683 000
566918	Vinařice	244	475 000
563188	Libědice	246	3 438 000
546887	Vršovice	246	273 000
568384	Zubrnice	246	1 639 000
563005	Boleboř	249	2 293 000
564842	Hlinná	249	770 000
566659	Raná	253	646 000
546330	Kunratice	257	567 000
565938	Žabovřesky nad Ohří	257	487 000
546348	Srbská Kamenice	263	1 765 000
563331	Rokle	268	450 000
566012	Blažim	268	1 282 000
564770	Drahobuz	270	769 000
562513	Hřensko	273	7 540 000
563064	Hora Svatého Šebestiána	276	835 000
565601	Slatina	278	762 000
564834	Evaň	279	622 000
546780	Býčkovice	280	399 000
553646	Dolánky nad Ohří	280	397 000
565474	Přestavky	282	1 136 000
565091	Kyškovice	283	953 000
565598	Sířejovice	284	310 000
563463	Vrskmaň	285	526 000
566829	Toužetín	286	542 000
542423	Černouček	287	1 442 000
566586	Počedělice	287	415 000
564958	Chotiměř	291	134 000
542547	Blšany u Loun	293	742 000
530581	Čeradice	296	267 000
565865	Vchynice	297	300 000
563412	Veliká Ves	299	1 044 000
545708	Lobendava	301	436 000
565903	Vrbičany	303	507 000
544647	Bynovec	307	618 000
565911	Vrutice	310	601 000
566063	Břvany	316	491 000
567698	Měrunice	317	1 323 000
564672	Ctiněves	324	528 000

505528	Jenčice	334	585 000
565482	Račice	334	136 000
566870	Velemyšleves	335	784 000
567604	Kladruby	336	196 000
566977	Zbrašín	337	1 320 000
563269	Okounov	339	1 491 000
565075	Křesín	341	443 000
562939	Veselé	343	884 000
544680	Janov	345	1 536 000
566381	Libořice	348	1 784 000
566578	Pnětluky	353	731 000
565237	Lukavec	358	1 928 000
564729	Děčany	364	330 000
565016	Keblice	365	588 000
567833	Srbice	369	86 000
567973	Homole u Panny	372	857 000
566527	Očihov	378	1 044 000
563498	Výsluní	380	2 359 000
565954	Židovice	380	503 000
564753	Doksany	381	1 119 000
542407	Trnovany	384	344 000
566501	Nepomyšl	389	1 015 000
567469	Bořislav	391	897 000
545899	Františkov nad Ploučnicí	392	1 708 000
562556	Jetřichovice	392	1 721 000
545929	Horní Habartice	393	2 124 000
566195	Hříškov	395	993 000
546071	Račetice	399	1 632 000
567019	Žiželice	400	952 000
562874	Valkeřice	401	465 000
562343	Arnoltice	402	1 918 000
530620	Přestanov	403	1 159 000
565342	Nové Dvory	406	7 567 000
566896	Veltěže	413	1 048 000
563161	Křimov	418	1 445 000
565113	Lhotka nad Labem	419	598 000
564818	Dušníky	422	810 000
542580	Obora	424	737 000
566721	Smolnice	424	722 000
565881	Vražkov	429	1 966 000
565997	Bitozeves	431	621 000
565172	Libotenice	435	983 000
565393	Ploskovice	435	864 000
564613	Brňany	438	635 000
546879	Lišťany	438	697 000
566535	Panenský Týnec	441	1 772 000
567345	Patokryje	446	1 390 000
545783	Dobrná	447	709 000
564648	Bříza	447	1 551 000
565059	Kostomlaty pod Řípem	450	937 000
563242	Místo	453	1 127 000
567167	Hora Svaté Kateřiny	453	1 631 000
562700	Malá Veleň	466	509 000
567329	Nová Ves v Horách	466	938 000
546925	Stebno	466	706 000
565521	Radovesice	473	1 772 000
565024	Klapý	476	454 000
567302	Mariánské Radčice	481	19 321 000

567426	Želenice	481	1 323 000
564940	Chotěšov	483	826 000
566900	Růžová	487	1 272 000
562891	Velká Bukovina	489	1 119 000
565857	Velké Žernoseky	490	1 084 000
566951	Výškov	492	194 000
562645	Kytlice	498	1 305 000

	Průměr	969 827
	Výše transferů obce Lobendava k průměru obcí ÚK do 500 ob.	44,96 %
	Průměr obcí v kategorii 200–400 obyvatel	907 337
	Výše transferů obce Lobendava k průměru obcí ÚK s 200-400 ob.	48 %

Zdroj: Monitor 2017, Český statistický úřad 2016b – vlastní výpočet a zpracování